

СЕКТОРСКА АНАЛИЗА ЗА РИБАРСТВО

За потребе ИПАРД 3 ПРОГРАМИРАЊА

Припремио:

4. Март 2020.

Садржај

1. УВОД И МЕТОДОЛОГИЈА...5	
2. ЕКОНОМСКИ ДОПРИНОС СЕКТОРА...6	
2.1.Значај у вредности производње...6	
2.2.Допринос запошљавању...6	
2.3.Допринос извозу...8	
3.ОПИС И ТРЕНДОВИ...9	
3.1.Аквакултура...11	
3.1.1. Производња топловодних врста риба...13	
3.1.2. Производња хладноводних (пастрмским) врста риба...16	
3.1.3 Органска производња рибе (аквакултура)...18	
3.2. Рибарство отворених вода...19	
3.3. Производња других организама из тарифне линије...21	
3.4. Заступљеност осигурања...21	
3.5. Акредитоване лабораторије за испитивање квалитета риба...22	
4.ПОКРЕТАЧИ РАЗВОЈА У ТРЖИШНОМ ЛАНЦУ ...22	
4.1.Типови произвођача...23	
4.2.Прерађивачи...25	
4.3.Потрошачи ...25	
5.СТРУКТУРА ТРЖИШНИХ ЛАНАЦА...27	
5.1. Структура тржишног ланца...27	
5.2. Спољно трговинска размена...28	
5.3. Добре праксе дуж тржишног ланца...32	
6.РЕГИОНАЛНЕ ВАРИЈАЦИЈЕ...33	
7.SWOT АНАЛИЗА...36	
8.ИЗАЗОВИ У СЕКТОРУ...38	
8.1.Основни изазови у сектору...38	
8.1.1.Производња...38	
8.1.2.Прерада...39	
8.1.3.Секторска политика...39	
8.1.4.Финансирање и банкарски сектор...39	
8.1.5.Осигурање...40	
8.2.Општи и специфични циљеви за сектор...41	
8.3.Инвестиционе потребе...41	
8.4.ИПАРД услови...44	
8.4.1.Специфични критеријуми прихватљивости...44	
8.4.2.Прихватљиве инвестиције и трошкови...45	
8.4.3.Обим финансијске подршке...53	
9. НАЦИОНАЛНА ПОЛИТИКА И РЕГУЛАТИВЕ...54	
9.1.Усклађеност националних са ЕУ прописима...54	
9.2.Политика подстицаја...62	
9.3.Институције подршке...64	
10.ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ...65	
10.1.Закључци...65	
10.2. Препоруке...67	

11. РЕФЕРЕНЦЕ...69

12. ПРИЛОГ....69

12.1. Бруто марже...68

12.2. Акредитоване лабораторије за испитивање квалитета риба...73

12.3. Листа одобрених извозних објеката за извоз производа од рибе у ЕУ...75

Скраћенице

АКВАПОНИК	Гајење риба и биљних култура у и на воденој подлози
АП	Аутономна покрајина
АПР	Агенција за привредне регистре
БДВ	Бруто додата вредност
БДП	Бруто домаћи производ
GMP	Доказ примене добре произвођачке праксе
GSP	Генерални систем преференција
GHP	Добра хигијенска пракса
Дин	Српски динар
УСД	Амерички долар
УВ	Ултра љубичасто
ЕУ	Европска Унија
ЕФПР	Европски фонд за поморство и рибарство
ЕФТА	Билатерални споразум о слободној трговини
ЕУР	Евро
ЕЗ	Европска Заједница
ЕЗЗ	Европска Економска Заједница
ЗРП	Заједничка рибарска политика
ISO	Интернационална организација за стандардизацију
IT	Информационе технологије
ИПАРД	Програм предприступне подршке ЕУ руралном развоју
кг	Килограм
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
NNN	Незаконити, непријављени и нерегулисани риболов
PAC	Рециркуларни систем
PЗC	Републички завод за статистику
PC	Република Србија
SAA	Споразум о стабилизацији и придруживању
САД	Сједињене Америчке Државе
SWOT	Снага, слабости, могућности, претње
т	тона
ФАО УН	Организација за храну и пољопривреду Уједињених Нација
FTA	Билатерални споразум о слободној трговини
НАССР	Анализа опасности и критичних контролних тачака
ха	Хектар
ЦЕФТА	Споразум централно европских земаља о слободној трговини

1. УВОД И МЕТОДОЛОГИЈА

Овај документ представља секторску анализу за област рибарства за потребе Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, а које је финансирао израду овог документа. Секторску анализу је урадио сарадник SEEDEV-а Проф. др Зоран Марковић. Циљ израде секторске анализе је сагледавање стања у сектору рибарства, како би се на основу добијених показатеља формулисале препоруке МПШВ за израду мера за унапређење конкурентности и ИПАРД 3 програма Републике Србије за период 2021 - 2027.

Србија, као континентална земља, нема ни једну морску рибарску делатност нити било каква рибарска пловила која обављају делатност на мору под српском заставом те је рибарство ограничено на слатке воде. Делатност слатководног рибарства се одвија кроз аквакултуру (производњу риба и других организама из тарифне линије садржане у табели 1), рибарство отворених вода и прераду риба.

Рибарство представља мали сегмент српске привреде. У укупном промету (продаји и откупу) производа пољопривреде, шумарства и рибарства промет рибом у последње две деценије се креће свега око 0,5%. Бруто додата вредност рибарства и аквакултуре чини свега 0,03 до 0,04% БДП. Просечна потрошња рибе у Србији по глави становника је 7 кг, 3 пута мања од европског просека. Од укупно количине конзумиране рибе мање од 30% је из сопствених ресурса (аквакултуре и рибарства отворених вода), док се више од 70% увози. Иако малог значаја у промету и са малом потрошњом рибе, потенцијал овог сектора у Републици Србији је изузетно велики.

Табела 1. Тарифне линије примарне производње и прерада за рибарство

Тарифне линије	Производ
03	Рибе, љускари, мекушци и прерађевине од њих
034	Рибе, љускари, мекушци и прерађевине од њих
035	Риба, сушена, сољена, у саламури, димљена
036	Љускари и баскичмењаци
037	Рибе, љускари, мекушци и сл. , конзервирани

Анализа сектора рибарства и аквакултуре конципирана је на основу познавања сектора и прикупљања података. Подаци су прикупљани кроз анкете произвођача, интервјуе са произвођачима, прикупљање и анализу студија и информација које су урађене од стране релевантних међународних институција (попут ФАО УН), релевантних домаћих институција (Републичког завода за статистику (РЗС), Управе за ветерину Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде; Привредне коморе Србије, Агенције за привредне регистре) као и научних и стручних радова и других релевантних извора публикованих од стране стручњака и научника из научних и научно наставних институција и пољопривредно саветодавних стручних служби Републике Србије.

2. ЕКОНОМСКИ ДОПРИНОС СЕКТОРА

2.1. Значај у вредности производње

Удео Бруто додате вредности (БДВ) пољопривреде, шумарства и рибарства у бруто домаћем производу (БДП) чини 6,4% (2012.) до 7,4% (2013.). Рибарство представља мали сегмент српске привреде. Бруто додата вредност рибарства и аквакултуре чини свега 0,03 до 0,04% БДП. Удео БДВ-а рибарства и аквакултуре у БДВ пољопривреде, шумарства и водопривреде се креће у интервалу од 0,44% (2014.) до 0,64 (2017.).

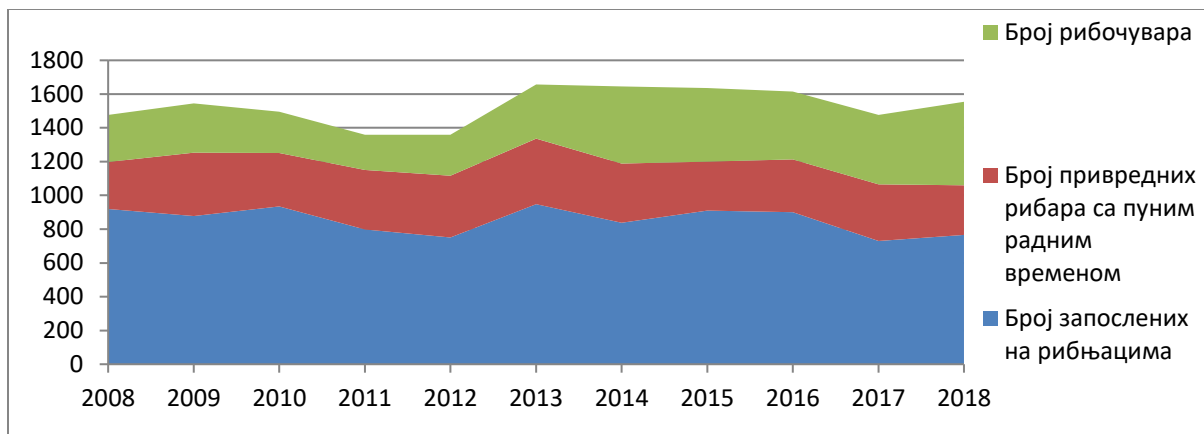
Табела 2. Економски значај рибарства у Србији

Показатељи	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
БДВ, текуће цене (млн. ДИИ)	3250581.3	3612266.6	3810057.9	4121200.2	4160548.5	4312038.1	4521264.7	4754368.4	5068588.5
БДП, текуће цене (млн. ЕУР)	31545.8	35431.7	33679.3	36426.7	35467.5	35715.5	36723.0	39183.3	42855.5
БДП по становнику (ДИИ)	445808	499172	529065	575060	583381	607725	640558	677178	725888
БДП по становнику (ЕУР)	4326	4896	4677	5083	4973	5034	5203	5581	6137.5
БДВ, текуће цене (млн. ДИИ)	2716989.8	2579609.3	3215813.3	3487377.2	3494671.5	3594788.4	3749021.2	3946351.8	4198729.0
БДВ пољопривреде, шумарства и рибарства (млн. ДИИ)	214618.3	268938.7	245164.2	305554.7	293979.5	289167.8	307540.9	286244.6	321481.2
БДВ рибарства и аквакултуре (млн. ДИИ)	1238.3	1344.9	1282.2	1377.4	1306.1	1240.9	1391.2	1825.1	1829.3

2.2 Допринос запошљавању

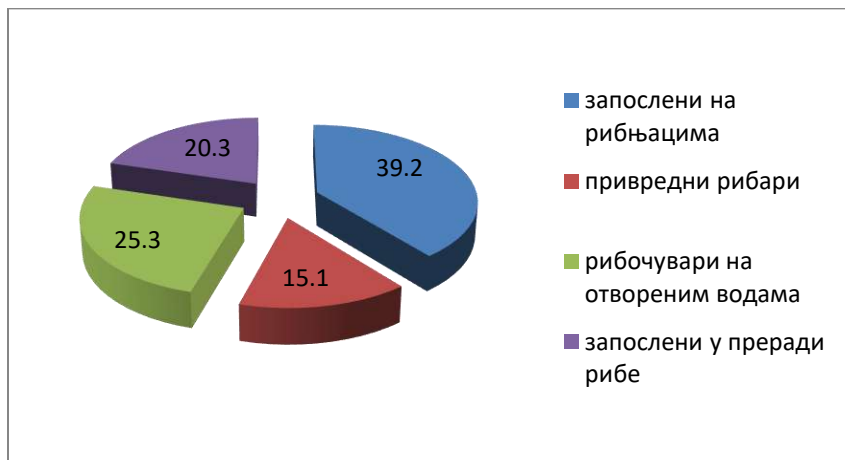
Мало привредних, а пуно рекреативних рибара

Укупан број запослених на пословима примарне производње (аквакултуре и рибарства отворених вода) је током последњих 10 година око 1 500 са мањим (до 10%) варирањима од године до године (графикон бр. 1).

Графикон 1. Број запослених у примарној производњи (на рибњацима и на отвореним водама) у периоду 2008 – 2018. (Подаци РЗС РС)

У 2018. години у примарној производњи (аквакултури и рибарству отворених вода) је било запослено 1554 радника (Графикон 1) са пуним радним временом, а у сектору прераде риба 397 радника, односно укупно 1951 радник.

Графикон 2. Процентуална заступљеност запослених са пуним радним временом у рибарству у различитим областима у 2018. години

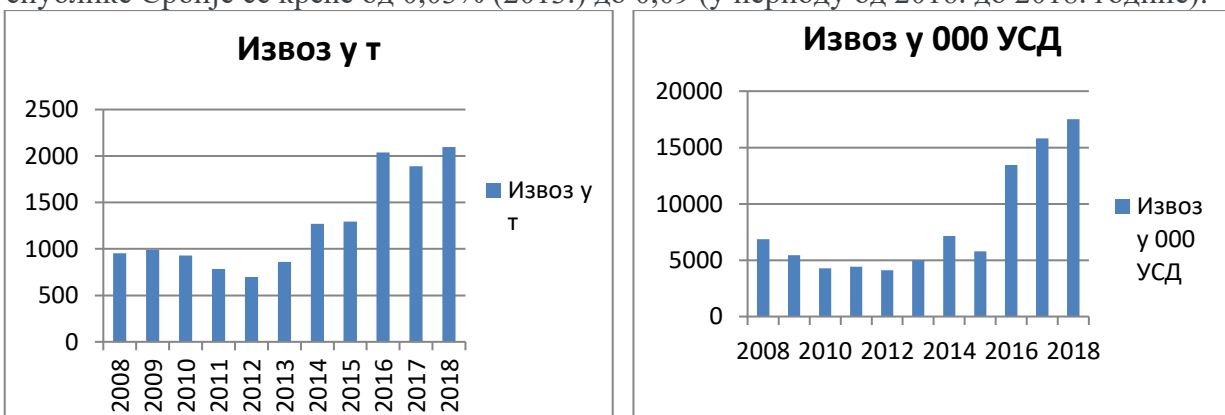
Претходним бројевима треба додати и запослене који продају рибу, као и они који продају опрему за рекреативни и привредни риболов, али о њима не постоји званична евиденција. Имајући у виду чињеницу да у Србији постоји преко 85 000 спортских риболоваца (85 426 у 2018. години) са купљеном дозволом за пецање, по слободној процени може се закључити да би запослених у служби спортског риболова могло бити преко 500. **Уколико бисмо све наведене бројке обједињили, могли бисмо рећи да је број запослених у области рибарства са пуним радним временом око 2 500.** Поред наведеног броја, на топловодним - шаранским рибњацима, у време излова (јесењем периоду) се додатно ангажују сезонски радници. Број додатно ангажованих лица је варијабилан и креће се од 300 до 500.

Број запослених у области рибарства у односу на укупан број запослених лица у Србији чини свега око 0,1%, а у односу на број запослених у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства 0,6% (у 2018. години).

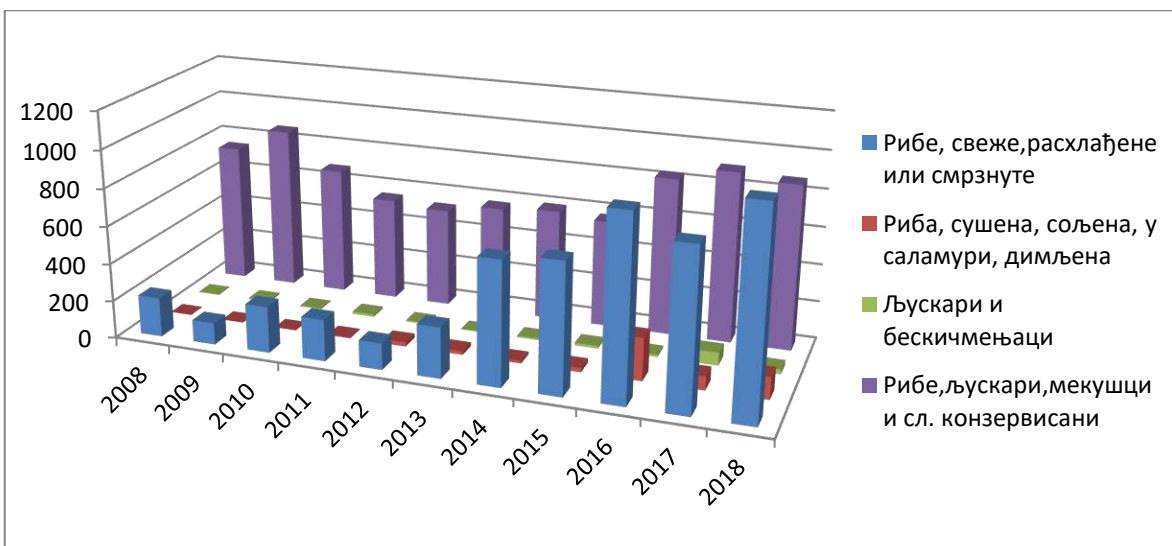
2.3. Допринос извозу

Раст извоза захваљујући морској риби

Извоз рибе из године у годину расте, тако да је 2018. извезено преко 2 000 тона (графикон бр. 4). Раст извоза рибе из Србије пре свега је заснован на врстама риба (попут лососа, туне, бакалара) које се не производе у Србији. Наиме, Србија рибу коју увезе (углавном из Норвешке, Шпаније и Индонезије) прерађује, углавном као филет (свежи, расхлађен, смрзнут, димљени) и конзервисану рибу, а затим извози на тржиште Италије, Француске и Данске. Учешће извоза рибе и прерађевине од рибе у укупном извозу Републике Србије се креће од 0,03% (2013.) до 0,09 (у периоду од 2016. до 2018. године).

Графикони 3 и 4. Извоз рибе, љускара, мекушаца и прерађевина од њих по годинама за период 2008-2018.

Графикон 5. Извоз рибе по групама производа (у т) за период 2008 – 2018.

3.ОПИС И ТРЕНДОВИ

Производња рибе у Свету и у ЕУ

Укупна производња рибе у свету 2016. године била је 200 милиона и 352 хиљаде тона. Од укупне количине 55% је из аквакултуре, а 45% из излова из отворених вода.

Табела 3. Производња рибе у свету и у земљама које чине највећи проценат произведене рибе у 2016. години (у т)

Земља	Излов рибе	Аквакултура	Укупна производња	% од укупне количине
Кина	17.807.000	63.722.000	81.529.000	41
Индонезија	6.584.000	16.616.000	23.200.000	12
Индија	5.082.000	5.703.000	10.785.000	5
Вијетнам	2.786.000	3.635.000	6.421.000	3
ЕУ - 28	5.014.000	1.290.000	6.304.000	3
САД	4.931.000	444.000	5.375.000	3
Руска федерација	4.773.000	174.000	4.947.000	2
Остали	43.168.000	18.623.000	61.791.000	31
Укупно	90.145.000	110.207.000	200.352.000	100

Извор: www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf

Највећи произвођач рибе на свету је Кина, а која чини 41% укупне светске производње. Од укупне количине рибе у државама чланицама ЕУ се произведе (из аквакултуре и отворених вода) 3% укупне светске производње (Табела 3).

Према предвиђањима ФАО УН, аквакултура ће и у наредних 10 година имати изразити раст, док ће излов рибе из отворених вода бити на сличном нивоу садашњем.

Производња рибе у Србији

Мала производња, а огроман потенцијал

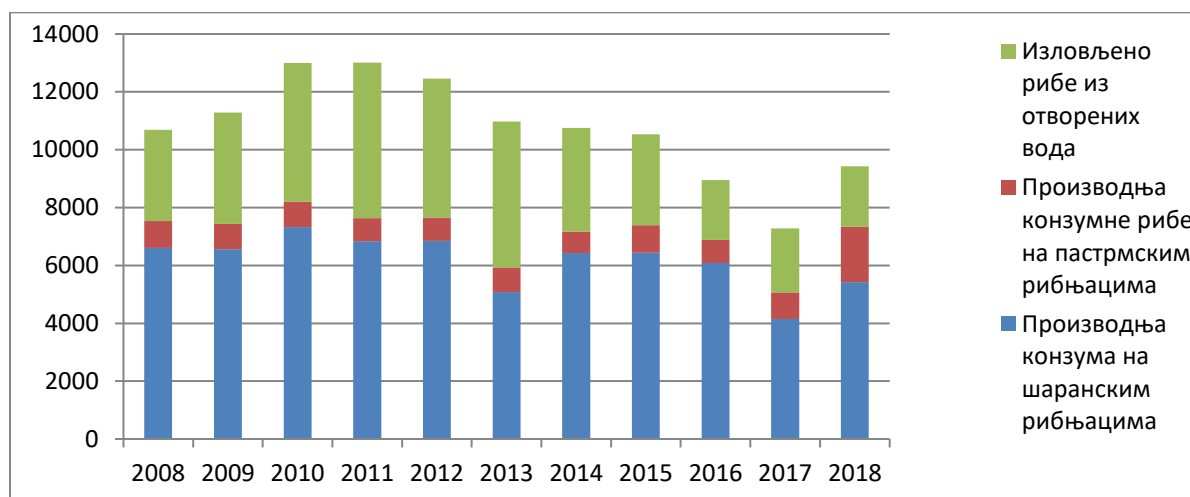
Рибарство (примарна производња) у Србији је заступљено са производњом риба у рибњацима (аквакултуром) и изловом риба из отворених вода (привредним рибарством).

Укупан број регистрованих рибњака у Управи за ветерину Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде је у 2019. години 149, од чега је 77 шаранских, 68 пастрмских и 4 регистрованих за гајење кечиге. Међутим, број рибњака је знатно већи, када се наведеном броју додају и рибњаци малих површина који нису регистровани у Управи за ветерину, али су евидентирану у Републичком заводу за статистику као пољопривредна газдинства. Наиме, према подацима РЗС, број пољопривредних газдинства која су се изјаснили да имају рибњаке је 519, од чега је 126 оних који производе рибу (од којих су 49 регистрованих и у Управи за ветерину).

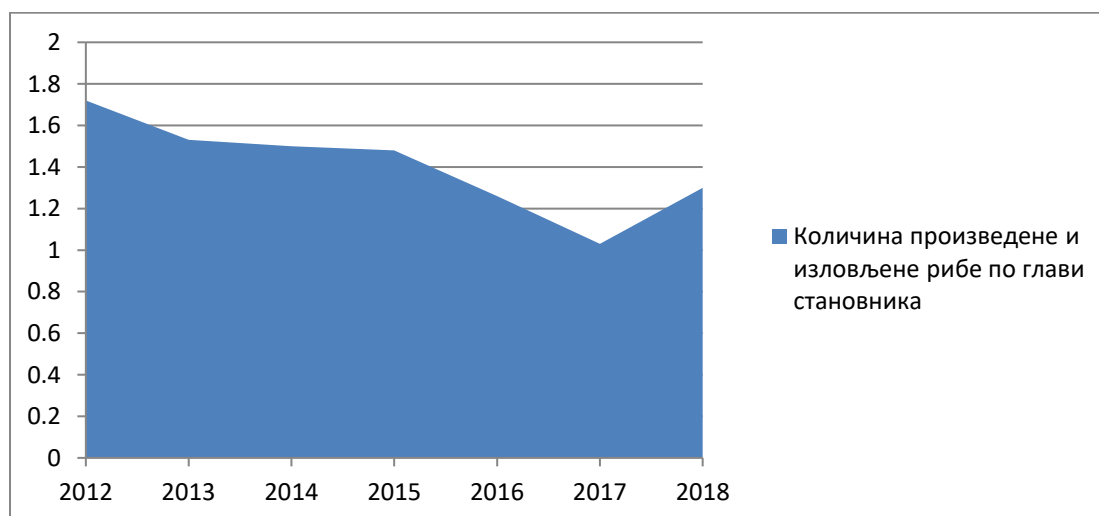
Број предузетника (привредних рибара) који су регистровани у Републичком заводу за статистику у 2018. години је 378, од којих је са пуним радним временом 295.

Укупна количина произведене и изловљене рибе се по подацима РЗС током последње деценије кретала између 7 278 т (2017.) и 13 002 тона конзумне рибе (2010.).

Међутим, треба имати у виду да су реалне количине рибе веће у односу на оне које су евидентирани у РЗС-у, а с обзиром да се део рибе продаје ван легалних токова. По слободној процени данас се између 20 и 30% рибе из аквакултуре продаје ван легалних токова, док реална количина рибе из отворених вода вишеструко премашује регистровану у РЗС-у. Разлоге наведеног стања (продаје рибе са рибњака у нелегалним токовима и непријављивања правог излова у отвореним водама) пре свега треба тражити у чињеници да су рибњаци, а и привредни рибари стално у страху од нових финансијских обавеза, у ионако нимало завидној ситуацији у којој се налазе.

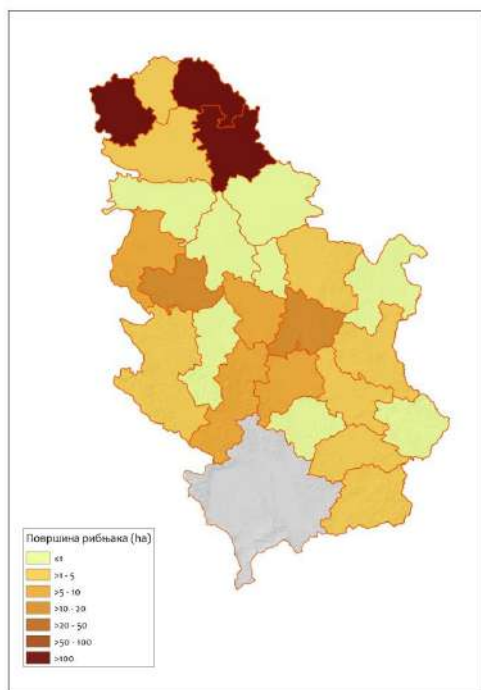
Графикон 6. Укупна количина произведене и изловљене рибе (у т) по годинама у Србији (извор РЗС).

Графикон 7. Количина произведене и изловљене рибе по глави становника у Србији (извор РЗС)

3.1. Аквакултура

Објекти аквакултуре – рибњаци, највећим делом су лоцирани на простору покрајине Војводине (шарански рибњаци) и у брдско планинским крајевима Србије.

Слика 1. Заступљеност рибњака по областима Србије

На основу података РЗС-а производња риба на рибњацима у Србији се у последњој деценији креће између 1 609 (2013.) и 8 195 тона (2010.) конзумне рибе (графикон б). Производња рибе се обавља у полуинтензивним и интензивним системима. Полуинтензивни системи су заступљени на шаранским рибњацима, док је интензивна производња на пастрмским рибњацима, кавезним системима, шаранским рибњацима малих површина и РАС системима.

Када су у питању финансијски показатељи пословања рибњачких компанија, у табелама бр. 4 и 5 је приказано стање базирано на сумирању резултата са 64 фирми из 2017. године

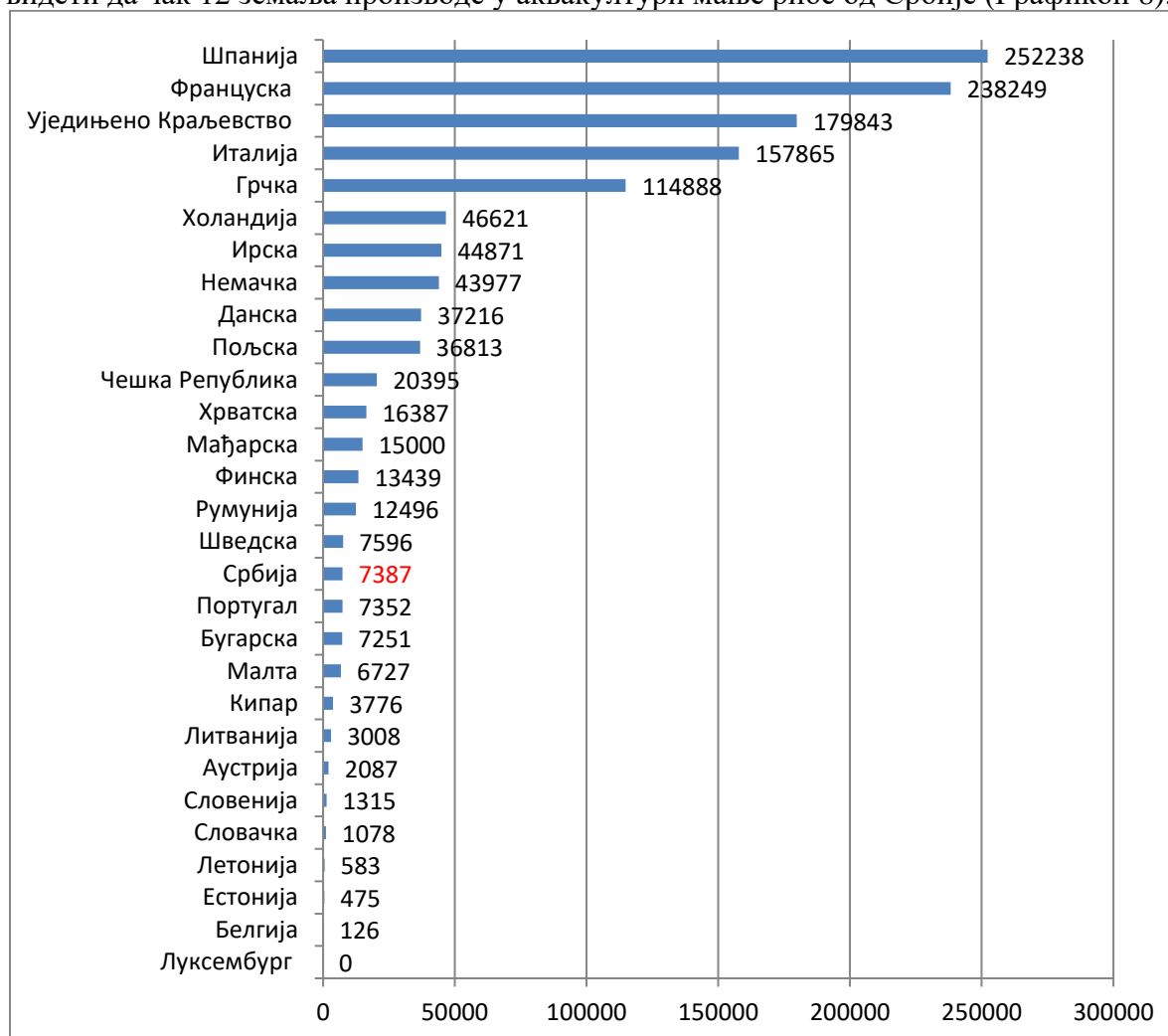
Табела 4. Финансијски показатељи пословања рибњака у 2017. години

Компанија по пословним приходима	Број компанија укупно	Пословни приходи просек	Нето резултат, просек	Капитал, просек	Просечан бр. запослених	Просечан извоз
Преко 5 милијарди дин	0	0	0	0	0	0
Од 1 - 5 милијарди дин	2	1,804,890,000	-55,145,000	1,946,119,500	204	53,194,715
Од 500 милиона до 1 милијарде дин	1	766,672,000	37,534,000	1,038,698,000	149	4,009,448
Од 100 - 500 милиона дин	8	227,510,500	218,125	228,330,000	40	226,781
Испод 100 милиона дин	53	17,665,925	282,528	31,870,044	5	327,143
Просек	64	44,011,538	-267,349	50,703,399	17,4	

Табела 5. Удели компанија разврстаних по пословним приходима у пословном приходу, броју запослених и извозу у 2017. години

Компаније	Пословни приходи Удели у %	Број запослених Удели у %	Укупан извоз у 2017. Удели у %
Преко 5 милијарди дин	0	0	0
Од 1 - 5 милијарди дин	51	37	82
Од 500 милиона до 1 милијарде дин	11	13	3
Од 100 - 500 милиона дин	26	28	1
Испод 100 милиона дин	13	22	13

Упоредном анализом производње рибе у Србији са земљама чланицама ЕУ се може видети да чак 12 земаља производе у аквакултури мање рибе од Србије (Графикон 8).

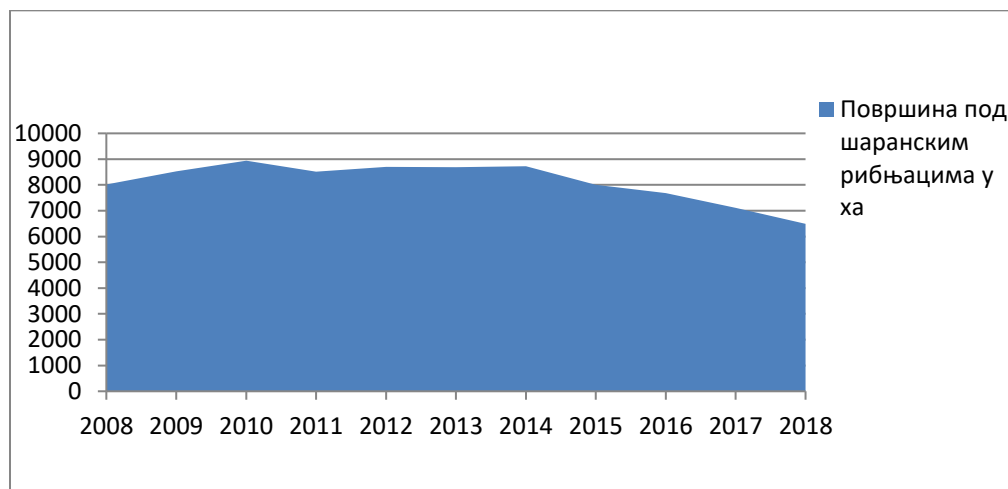

Графикон 8. Производња рибе (у тонама) у земљама чланицама ЕУ и Србији у 2015. год. (Извор: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Aquaculture_statistics&oldid=356961 и РСС)

3.1.1. Производња топловодних (шаранских) врста риба

Шаранско рибарство - шанса да постанемо велики извозници рибом

Производња топловодних врста риба се обавља на шаранским рибњацима, кавезним и РАС системима. Највећи део производње топловодних врста риба се реализује у класичним шаранским рибњацима (земљаним објектима), док се веома мали проценат (око 1%) произведе у кавезним и РАС системима. Број регистрованих шаранских рибњака у Управи за ветерину је 77. Не мали број шаранских рибњака малих површина није регистрован у Управи за ветерину, али су евидентирани као рибњаци пољопривредних газдинстава. Према званичним подацима РЗС-а површине под шаранским рибњацима у последњих 10 година су се кретале између 6 492 (2018.) и 8 940 ха (2010. године). Незванично, укупна површина под шаранским рибњацима је око 15 000 хектара, а од којих је око 30% (4 500 ха) ван употребе. Потенцијал за развој шаранског рибарства је огроман, а с обзиром да само на простору Баната постоји преко 100 000 хектара неплодних површина у близини водотокова (река и канала), а на којима се могу градити шарански рибњаци и тако неплодна површина после 2 деценије употребе као шарански рибњаци „довести“ до статуса плодности.

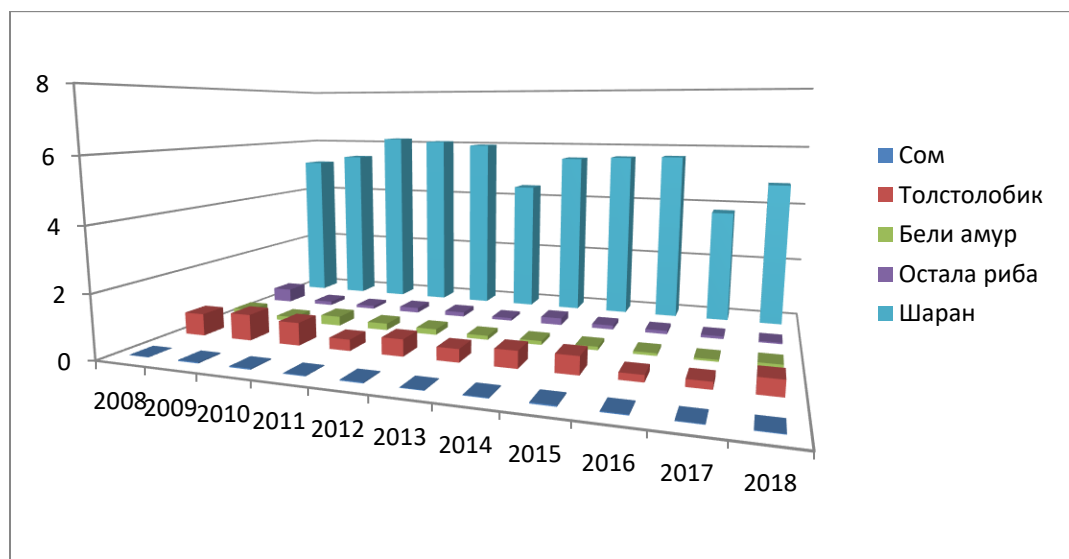
Графикон 9. Површине под шаранским рибњацима (у ха) у Србији (извор РЗС)

Производња шарана се обавља у полуинтензивном систему (преко 95% укупно произведеног шарана), заснованом на комбинацији природне хране и додатне хране (житарица и концентроване хране: екструдирани и пелетирано). Екстензивна производња на шаранским рибњацима у Србији готово да није присутна, ако изузмемо повремени недостатак обртних средстава, који условљава одсуство храњења риба, те тако у делу производног периода производња буде екстензивна. Мали проценат производње у малим производним шаранским објектима (језерима) је интензиван, где се постиже производња од 5 000 до преко 10 000 кг/ха, уз коришћење аератора и концентроване хране.

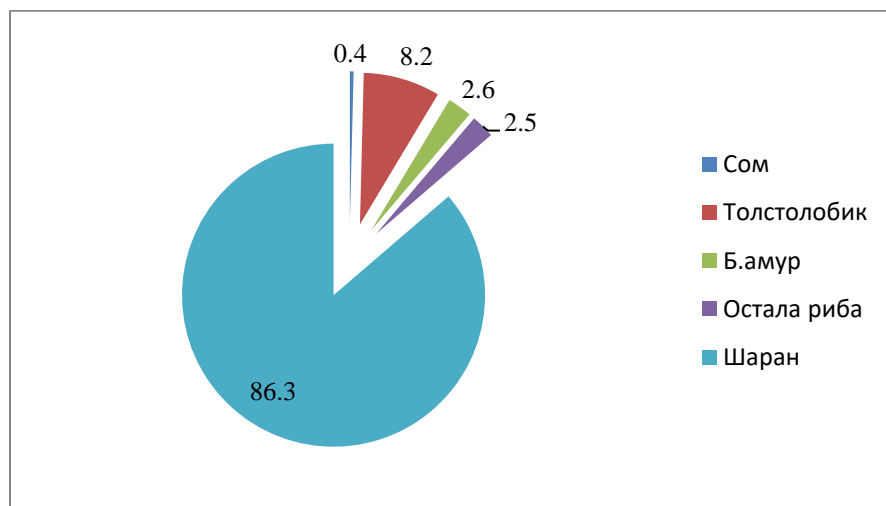
Садашњи ниво производње је знатно већи од производње од пре 15 година. Повећање производње је најпре уследило након приватизације рибњака (2003. године), услед унапређења управљања рибњацима, а потом, од 2005. године све чешћом заменом житарица са комплетном – пре свега екструдираним храном у прихрани гајеног шарана у

полуинтензивном систему гајења. Пад производње на шаранским рибањацима је пре свега последица чињенице да су од 2013. године наступили проблеми изазвани проблемима услед болести (кои херпес вироза и спавајућа болест шарана), а који су у наредном периоду били праћени повећањем угинућа риба.

Шаран се углавном производи у поликултури са пратећим врстама: белим и сивим толстолобиком, амуром, и грабљивицама: сомом, смуђем и штуком. (Графикон 10) Наведене пратеће врсте и грабљивице (у просеку за период од 2000 до 2018. године) чине 13,7% рибе (Графикон 11).

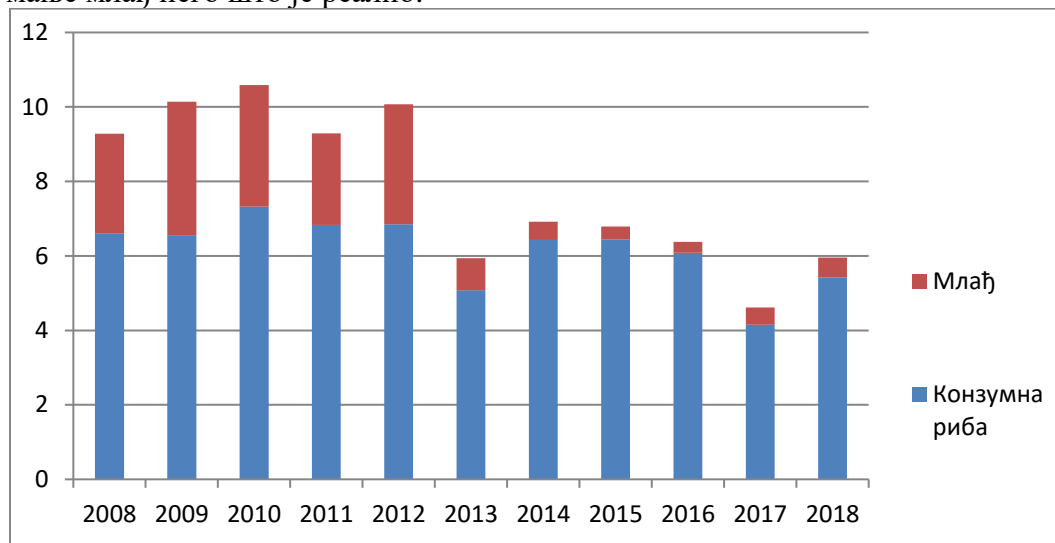
Графикон 10. Годишња производња (у 000 т) по врстама на шаранским рибањацима (Извор РЗС)

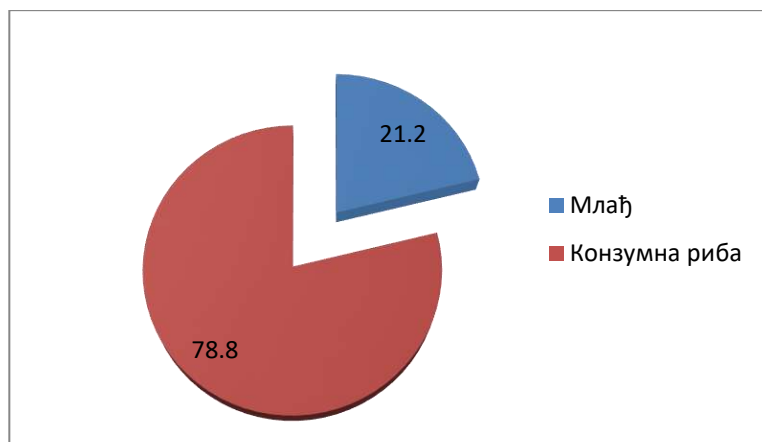
Графикон 11. Просечно учешће врста риба у укупној производњи на топоводним (шаранским) рибањацима за период 2008 – 2018. (Извор РЗС)

На основу податак РЗС у периоду од 2000 до 2018. године просечно учешће конзумне рибе у укупној производњи је 78,8%. Међутим, на основу података РЗС-а се може и констатовати да од 2013. године млађ све мање учествује у укупној количини произведене

рибе, а што би се пре свега могло протумачити да су произвођачи приказивали знатно мање млађ него што је реално.

Графикон 12. Годишња производња (у 000 т) рибе на шаранским рибњацима

Графикон 13. Просечна процентуална производња млађи и конзумне рибе на шаранским рибњацима за период 2008 – 2018. (Извор РЗС)

Табела 6. Основни трендови у топловодном рибарству

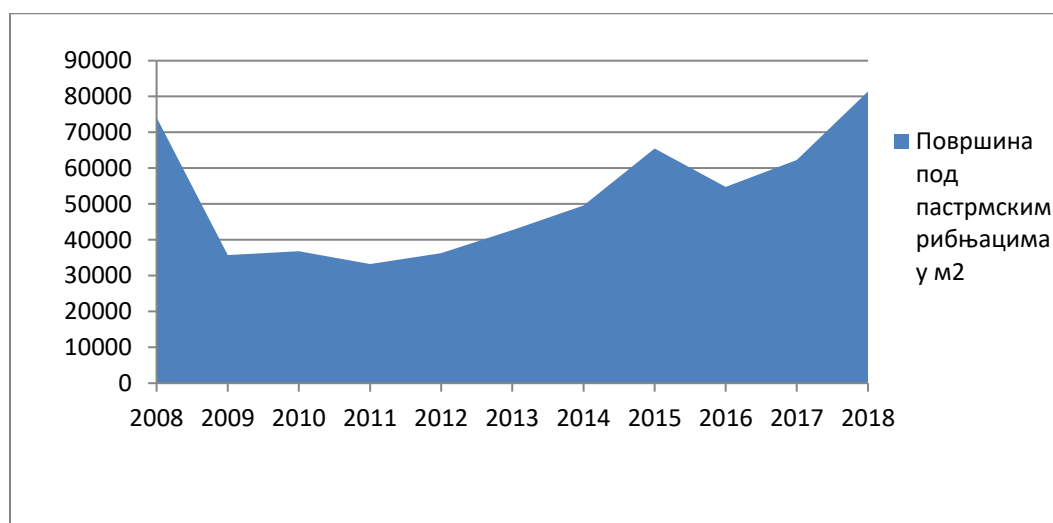
ПОЗИТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Повећање броја рибњака малих површина • Смањење продаје шарана ван легалних токова • Све већа тежња ка производњи шарана, као главној врти гајених риба у топловодним рибњацима, са квалитетним месом, а што се постиже коришћење квалитетних (екструдираних) храна
НЕГАТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Смањење производње након доспећа КХВ вируса после 2013. године • Смањење рибњачких површина под топловодним рибњацима услед све тежих услова пословања • Условљеност продаје шарана посним славама (када се прода највећа количина ове врсте), а не у континуитету
РЕЗУЛТАТ

- Смањење производње шарана
- Варијабилне цене

3.1.2. Производња хладноводних (пастрмским) врста риба

Производња калифорнијске пастрмке расте последњих година

Производња хладноводних врста риба се обавља на пастрмским рибњацима, као и у кавезним и РАС (рециркуларних) системима. Највећи део производње се реализује у класичним проточним пастрмским рибњацима, док је количина произведене пастрмке у кавезним и РАС системима веома мала и чини свега неколико процената (у 2018. години мање од 3%) укупно произведене пастрмке. Број регистрованих пастрмских рибњака у 2019. години је 68. Незванично их је знатно више. Наиме, велики број пастрмских рибњака малих површина нема законом предвиђену документацију за изградњу, а и промет рибе углавном обавља тако што производњу прода на самом рибњаку. Укупна површина под пастрмским рибњацима, по подацима РЗС-а, се у периоду кретала између 33 255 м² (2011) и 113 339 м² (2000.), да би 2018. била нешто више од 8 хектара (81 411 м²). По слободној процени укупна површина под пастрмским рибњацима је преко 14 ха.

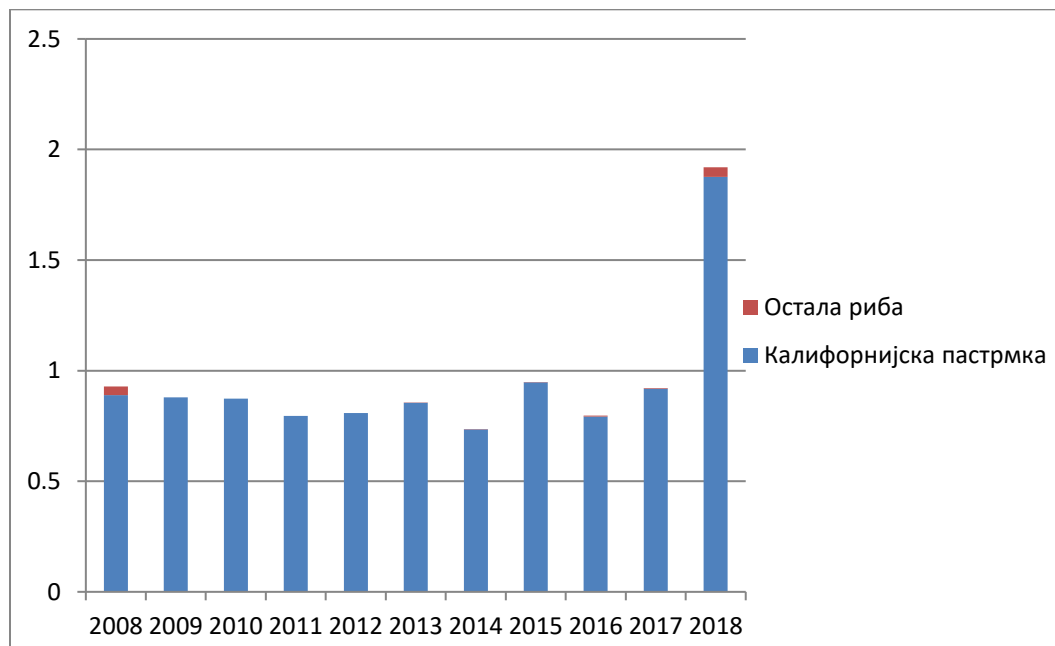
Графикон 14. Површине под пастрмским рибњацима у м² (Извор РЗС)

У пастрмским рибњацима се највећим делом гаји калифорнијска пастрмка (Графикон 15), док је учешће других врста спорадично (од неколико тона до неколико десетина тона) и углавном је то поточна пастрмка, знатно ређе – младица, а чија се млађ гаји за потребе порибљавања отворених вода.

Иако се примењује интензиван систем гајења, просечно мале количине произведене рибе по м³ воде на српским рибњацима (од око 25 кг/м³ воде) су последица чињенице да велики број пастрмских рибњака ради са малим процентом својих капацитета, а што је условљено зависношћу од капацитета извора и река из којих се снабдевају водом. Међутим, последњих година у пастрмским рибњацима се уграђују системи за обогаћивање воде кисеоником, а који омогућавају стабилну производњу, која је знатно

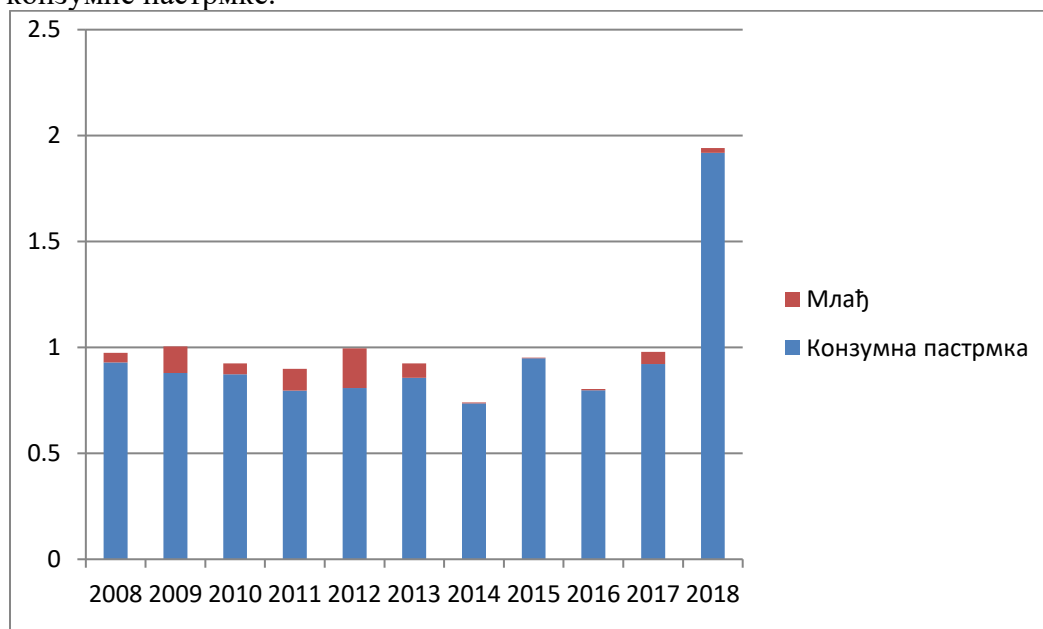

већа од просечне у Србији (и до преко 50 кг/м³ воде) и која је условила раст производње по м³ рибњачке запремине воде.

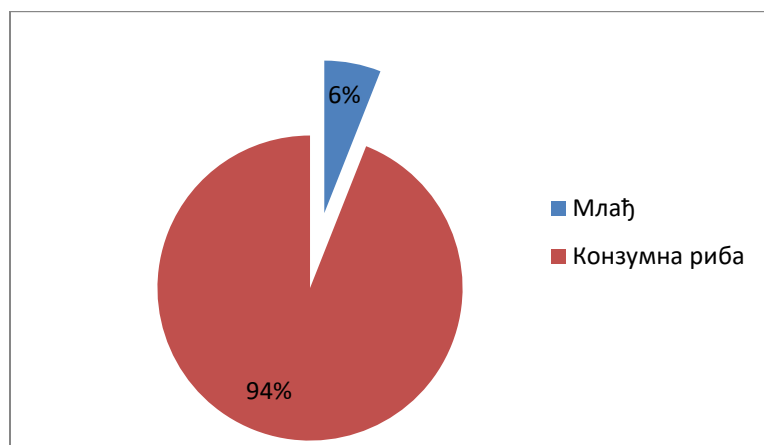
Графикон 15. Годишња производња (у 000 т) по врстама риба на пастрмским рибњацима (Извор РЗС)

Према званичним подацима, производња хладноводних, пастрмских, врста риба се у периоду од 2008 до 2018. креће у дијапазону између 736 тоне (2014.) и 1 919 тона (2018.) конзумне пастрмке.

Графикон 16. Годишња производња (у 000 т) конзумне пастрмке и млађи на пастрмским рибњацима (Извор РЗС)

У односу на укупну количину произведене рибе, просечна количина конзумне пастрмка чини 94%, док је млађи свега 6%.

Графикон 17. Учешће млађи и конзумне рибе на хладноводним рибњацима (Извор РЗС)

Табела 7. Основни трендови у хладноводном (пастрмском) рибарству

ПОЗИТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Стална повећање броја рибњака малих површина уз повећање површина под рибњацима • Раст производње пастрмки
НЕГАТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Зависност цене од увозних „удара“ пастрмке пре свега из Турске и Албаније • Продаја пастрмке ван легалних токова (углавном на лицу места) на малим рибњацима • Велики број пастрмских рибњака није регистровано
РЕЗУЛТАТ
<ul style="list-style-type: none"> • Несигурност произвођача

3.1. 3 Органска производња рибе (аквакултура)

Скоро да је и нема

На основу података Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Дирекције за националне референтне лабораторије (<http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/dokumenta/dokumenta.html>) као и доступних спискова произвођача органских производа, једино је у 2017 години једно пољопривредно газдинство било регистровано за рибарство. Од гајених риба само у 2013. години је у фази конверзије било 655 јединки шарана.

Табела 8. Основни трендови у органској производњи риба

ПОЗИТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Почетак интересовања за органску производњу
НЕГАТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Непознавање предности органске производње како код произвођача тако и код потрошача

- *Непостојање органских произвођача*

РЕЗУЛТАТ

- *Мала заинтересованост за органску производњу риба*

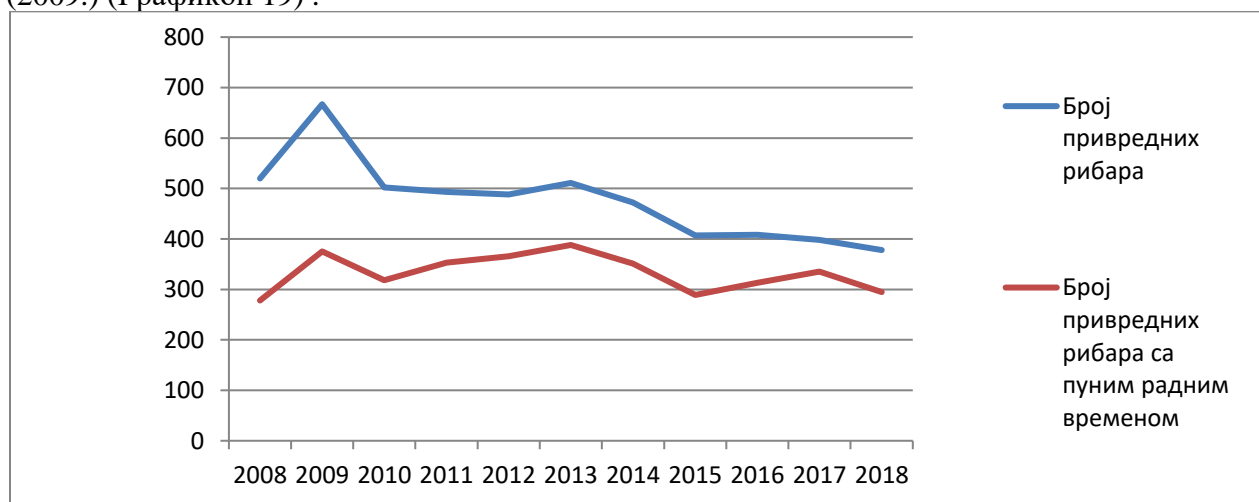
3.2. Рибарство отворених вода

Све мање привредних рибара

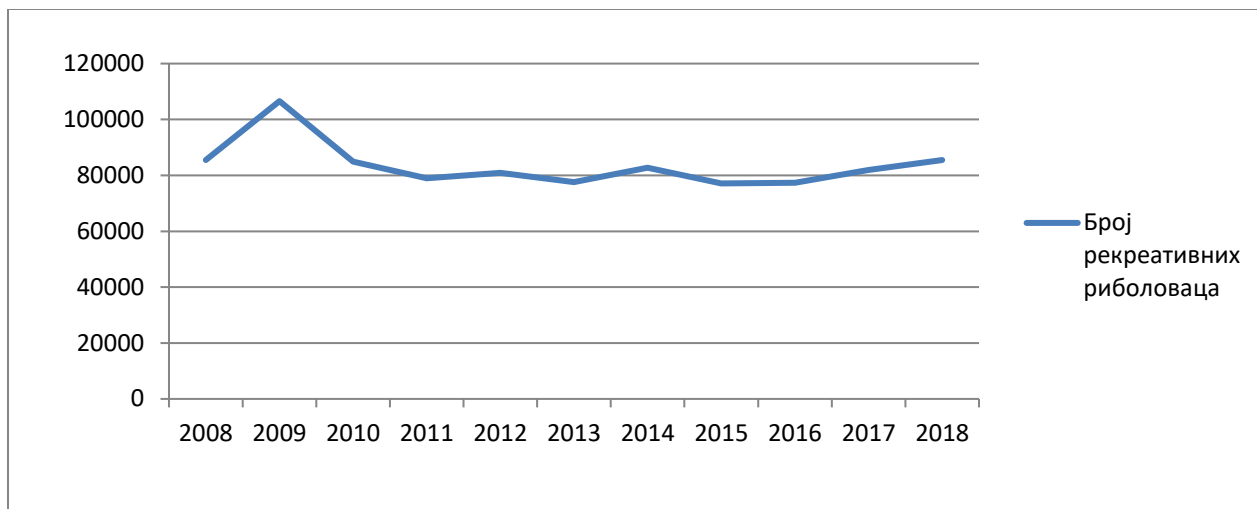
У зависности од сврхе риболова, у Србији се риболов дели на привредни (комерцијални) и рекреативни (који укључује и спортски риболов).

Изловом рибе у комерцијалне сврхе (ради продаје рибе) из отворених вода се баве рибари, аласи (регистровани као предузетници) са малим капацитетом и врло једноставном опремом (на пр. рибарски чамци су просечне дужине 4м). Српски рибари годишње направе око 200 рибарских тура у малим чамцима. Број привредних рибара има тренд пада у последњих 10 година. Најмањи број регистрованих рибара је забележен 2018. године – свега 378 рибара, од којих је са пуним радним временом 295 (Графикон 18).

Поред комерцијалних рибара значајан део излова из отворених вода је од стране рекреативних риболоваца, а који знатно превазилази излов од стране привредних рибара. Број рекреативних риболоваца се од 2006. до 2018. кретао између 77 109 (2015.) – 106 559 (2009.) (Графикон 19).

Графикон 18. Број привредних рибара у периоду 2008 – 2018. (Извор РЗС)

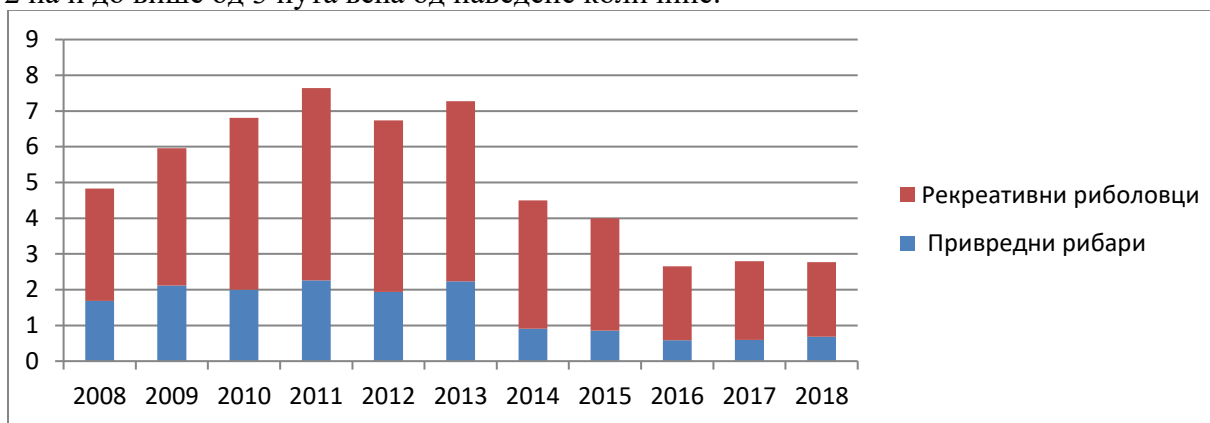

Графикон 19. Број рекреативних риболоваца у периоду 2008 – 2018. (Извор РЗС)

На изволите риболовцима 52 врсте риба из великих река

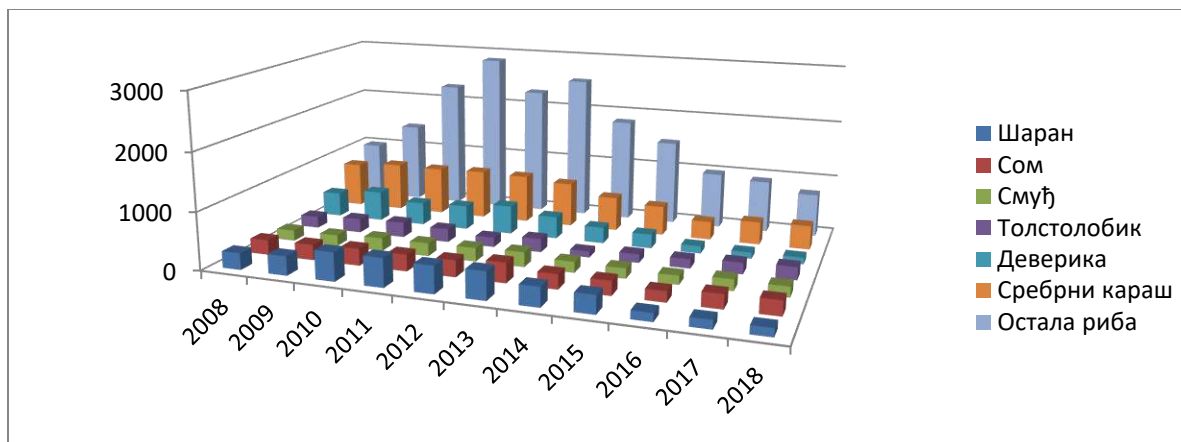
На располагању рекреативним и комерцијалним (привредним) риболовцима су 52 врсте риба. Економски значајне врсте су: кечига (*Acipenser ruthenus*), шаран (*Cyprinus carpio*), сом (*Silurus glanis*), смуђ (*Sander lucioperca*), штука (*Esox lucius*), деверика (*Abramis brama*), бабушка (*Carassius gibelio*), сиви толстолобик (*Arystichthys nobilis*), бели толстолобик (*Hypophthalmichthys molitrix*), мрена (*Barbus barbus*), смуђ камењар (*Stizostedion volgensis*), бели амур (*Ctenopharyngodon idella*), буцов (*Aspius aspius*), јаз (*Leuciscus idus*), скобаљ (*Chondrostoma nasus*) и манић (*Lota lota*).

У периоду од 2000 до 2018. количина изловљене рибе према подацима РЗС-а се креће између 2 650 тоне (2016.) и 7 644 тона (2011.) (Графикон 20). Просечан излов по години за наведени период је 2 708 тоне по званичним подацима. С обзиром да се велики део улова не пријави, по слободној процени количина изловљене рибе из отворених вода је од 2 па и до више од 3 пута већа од наведене количине.

Графикон 20. Укупна количина изловљене рибе (у 000 т) од стране привредних и рекреативних риболоваца (Извор РЗС)

Од врста риба које се лове у укупној количини највише учествују шаран, сом, смуђ, толстолобик, деверика и сребрни караш (Графикон 21).

Графикон 21. Количина изловљене рибе (у т) од стране привредних и рекреативних риболоваца по врстама риба (Извор РЗС)

Табела 9. Основни трендови у рибарству отворених вода

ПОЗИТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Одржавање традиције привредног рибарења
НЕГАТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • Смањење броја привредних рибара • Смањење пријаве реалног улова услед страха од додатног отежавања услова рада • Непостојање стабилних и сталних откупљивача изловљене рибе
РЕЗУЛТАТ
<ul style="list-style-type: none"> • Одсуство реалне авиденције улова • Смањење улова

3.3. Производња других организама из тарифне линије

И поред чињенице да је до пре десетак година у Србији постојало преко 100 фарми пужева, данас не постоји ни једна таква фарма. Пужеви се, за потребе прераде, делом сакупљају из природе, а делом увозе за потребе домаћих прерађивачких капацитета.

Жабе се такође не гаје, а ни сакупљају, а с обзиром да су годишње квоте за откуп свега 15 тона.

3.4. Заступљеност осигурања

Ни један од шаранских и пастрмских рибњака нема осигурање гајених риба. Разлог одсуства осигурања гајених риба су високе премије осигурања. Високе премије осигурања су услед чињенице да на нашем простору постоји неколико вируса (који херпес вирус и вирус спавајуће болести код шарана, као и вирус који изазива заразну некрозу гуштераче код пастрмке) које могу условити велика угинућа, а што ствара несигурност у пословању осигуравајућих кућа услед тешке контроле на рибњачким објектима. Када су у питању рибњачки објекти, веома мали број шаранских рибњака има осигуране насипе.

Рибњаци често осигуравају опрему (старости до 5 година и опреме старије од 5 година), објекте високоградње, осигурање од поплаве, бујица и клизишта; као и осигурање запослених радника од повреда.

Табела 10. Основни трендови у осигурању

ПОЗИТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Раст интересовања произвођача за осигурање</i>
НЕГАТИВНИ ТРЕНДОВИ
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Високе премије за осигурање риба услед бројних разлога губитака риба (болести, ихтиофагне птице и сисари, крађе)</i> • <i>Тешка могућност провере количина рибе која се осигурава</i>
РЕЗУЛТАТ
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Одсуство осигурања риба</i> • <i>Ретка осигурања рибњачких објеката</i>

3.5. Акредитоване лабораторије за испитивање квалитета риба

За испитивање риба постоји 5 акредитованих лабораторија. Лабораторије бисмо могли поделити на оне које се баве иптитивањем здравственог стања риба и оне које се баве рибом као намирицом. У прилогу су дате карактеристике лабораторија, са структуром и делокругом активности.

4. ПОКРЕТАЧИ РАЗВОЈА У ТРЖИШНОМ ЛАНЦУ

Покретачи развоја у тржишном ланцу рибарства су примарни произвођачи: произвођачи риба (аквакултура) и привредни рибари, а који производе, односно лове рибу из отворених вода. Поред примарних произвођача покретачи развоја су и увозници рибе, пре свега морске, на којој се највећим делом заснива прерада рибе, као и извоз рибе.

Примарни произвођачи су ослоњени у великој мери на производњи хране за рибе – добављаче, а с обзиром на велики значај учешћа хране у укупним инпутима производње. За шаранску – топоводну аквакултуру добављачи хране су произвођачи, али и трговци житарицама, за рибњаке који у исхрани риба користе житарице, а у последњих 15 година све више и произвођачи комерцијалне рибље хране (највећим делом екструдираних хране за шарана). Од произвођача комерцијалне – екструдираних хране у Србији су два домаћа произвођача, а која поседују производне линије за екструдираних хране за рибе, као и један страни произвођач који поседује фабрику за производњу хране за рибу на просторима Србије. Постоји и неколико мањих произвођача пелетиране хране, а која је знатно мање заступљена у исхрани риба у односу на екструдираних. Када су у питању добављачи хране за пастрмку, углавном се ради о заступницима (трговцима) познатих европских произвођача, који храну увозе, а потом дистрибуирају на рибњаке. Од примарних произвођача највећи покретачки допринос развоју рибарства дају рибњаци површина преко 400 ха (велики), а којих има 10, као и рибњаци средњих површина (од 30 до 400 ха), којих има 39, док у покретању развоја најмању улогу имају мали произвођачи, међу

којима су и пољопривредна газдинства, а који поседују рибњачке површине од мање од 10% укупне рибњачке површине.

С обзиром да је производња шарана доминантна у српској аквакултури, свакако да треба истаћи и значај добављача екструдираних хране за рибу (за шарана), а који су у великој мери допринели расту производње по јединици рибњачке површине, после 2005. године, када је ова хране постала све заступљенија на шаранским рибњацима. Занимљиво је и напоменути да су произвођачи хране за рибу у великој мери и неки вид кредитне потпоре произвођачима рибе, а с обзиром да се храна за рибу која се преузме у току текуће године од стране рибњака, плаћа на крају текуће године или почетком наредне. Овакви односи између добављача (произвођача) хране за рибу и купаца (произвођача рибе) пре свега су базирани на чињеници да је капацитет произвођача екструдираних хране за рибу знатно већи од садашњег капацитета рибњака, као и од могућности пласмана ове хране у земље у окружењу (Хрватске, Бугарске, Румуније, Северне Македоније), те ствара конкурентске односе између произвођача хране за рибу, а што их тера да продају храну на одложено плаћање. Наведена чињеница уједно је и покретач развоја у тржишном ланцу.

4.1. Типови произвођача

Примарне произвођаче у зависности од типа регистрације (правна форма) можемо поделити на: пољопривредна газдинства (518) од којих гаје рибе 126, друштво са ограниченом одговорношћу (92), акционарско друштво (4), отворено акционарско друштво (1) задруга (8), ортачко друштво (2) и командитно друштво (1).

У зависности од рибњачке површине (а која је углавном и праћена количином произведене рибе) произвођачи се деле на велике, средње и мале.

Када су у питању шарански рибњаци, велики рибњаци су површине преко 400 хектара (који чине око 47% укупне површине), средњи од 30 до 400 хектара (44 % укупне површине), а мали 30 хектара и мање (9 % укупних површина). Великих рибњака у Србији има 10, од којих је на једном веома мала површина тренутно у функцији. Средњих рибњака је 39. Свакако треба и поменути да је око 30% свих рибњачких површина (око 4500 хектара) ван употребе. Тачан број малих шаранских рибњака (на којима се гаји риба) се не зна, али би их могло бити преко 28 регистрованих у Управи за ветерину МПШМ (односно преко 100, укључујући и оне веома мале, од свега неколико десетина квадратних метара регистрованих као пољопривредна газдинства). У Управи за ветерину МПШВ је регистровано 77 шаранских рибњака.

Табела 11. Подела шаранских – топловодних рибњака према површини

Величина шаранских рибњака	Површина рибњака у ха	Број рибњака	Удео у укупној површини
Велики	Преко 400	10	47%
Средњи	Од 30 до 400	39	44%
Мали	До 30 ха	Преко 28 (100)	9%

Подела на велике, средње и мале произвођаче хладноводних врста риба је знатно тежа, али би се могла направити подела на велике (који имају рибњачку производну површину преко 30 ари, односно 3 000 м², средњи од 10 до 30 ари и мали до 10 ари (до 1 000 м²). Групи великих припада 9 рибњака, 7 групи средњих и преко 52 (уколико се узме у обзир број регистрованих у Управи за ветерину МПШВ), односно и преко 100 таквих произвођача, уколико се узму у обзир и они веома малих површина и капацитета регистрованих као пољопривредна газдинства). У Управи за ветерину МПШВ укупно је регистровано 68 произвођача пастрмки.

Табела 12. Подела пастрмских – хладноводних рибњака према површини

Величина пастрмских рибњака	Површина рибњака у м ²	Број рибњака	Удео у укупној површини
Велики	Преко 3 000 м ²	9	43%
Средњи	Од 1 000 до 3 000 м ²	7	16%
Мали	До 1 000 м ²	Преко 52 (100)	41%

Кратка анализа потенцијала произвођача као покретача развоја дата је у табели 13:

Табела 13. Карактеристике и потенцијал за раст по типовима произвођача

Тип произвођача	Карактеристике	Потенцијал за раст
Велики произвођачи	<ul style="list-style-type: none"> -Имају запослене технологе – стручњаке, мада не у потребном броју и одговарајућих струка -Често користе хране доброг квалитета -Поседују механизацију (додуше углавном застарелу) за амортизацију смањивања радне снаге -Велики диверзитет у постизању успеха, од оних који су пред гашењем до успешних -Постигу средње приносе, а неки и добре -Поседују свој возни парк за превоз рибе до купца, а што им омогућава дистрибуцију рибе у пиковима потражње -Показују интерес за знањем и новинама -Углавном не инвестирају у нове рибњачке површине 	<ul style="list-style-type: none"> -Пад производње у последњих 4 године услед проблема са КХВ вирусом на шаранским рибњацима -Прате тржишне трендове -Поседују капацитет за повећање производње по јединици површине (на шаранским рибњацима), односно запремине воде (на пастрмским рибњацима)
Средњи произвођачи	<ul style="list-style-type: none"> -Велики диверзитет опција, од неуспешних до врло успешних произвођача -Не ретко не запошљавају стручњаке за рибарство -Поседују елементарну потребну опрему -Показују интерес за знањем и новинама, али често чекају да их најпре примене велики произвођачи 	<ul style="list-style-type: none"> -Поседују капацитет за унапређење производње и повећање производње по јединици површине или запремине воде
Мали произвођачи	<ul style="list-style-type: none"> -Ретко када показују интерес за стручним сазнањима и саветима -Углавном базирају своје производне планове за пласман својих производа на лицу места -Производњу обављају коришћењем само најнеопходније опреме 	<ul style="list-style-type: none"> -Не поседују капацитет за озбиљније покретање тржишног ланца

4.2. Прерађивачи

Број објеката за прераду и конзервисање рибе, љускара и мекушаца је 61, од којих је 33 регистрованих правних субјеката са ограниченом одговорношћу и 29 у предузетничком статусу. Од наведеног броја 16 је на Листи одобрених извозних објеката за извоз производа од рибе у ЕУ (табела 1 у прилогу).

Имајући у виду све убрзанији живот савременог човека, а који је праћен недостатком времена за припрему хране од живе или свеже рибе, прерађивачи заузимају веома значајну улогу у покретању тржишног ланца, иако се налазе између произвођача и конзумента.

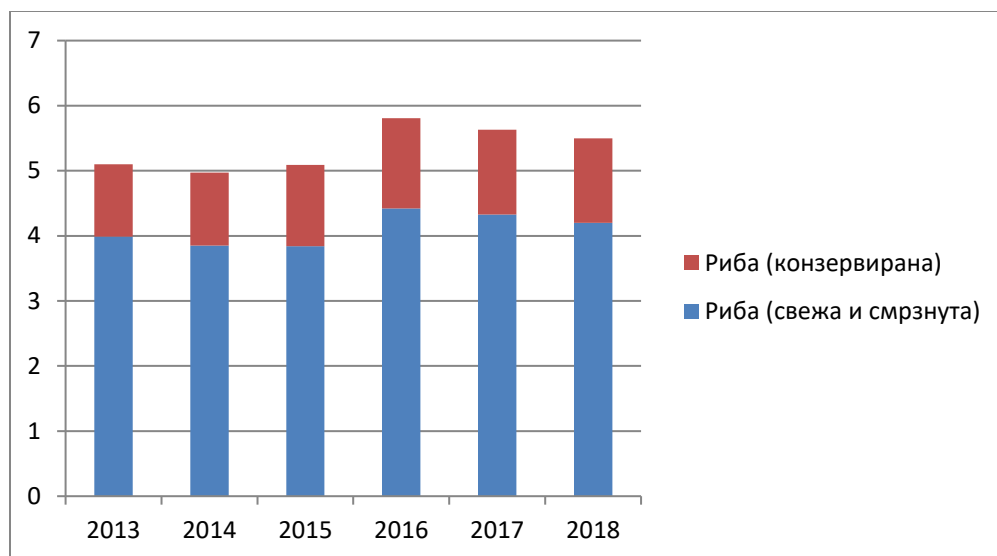
Прерађивачи (углавном са производима од морске рибе) заузимају све важнију улогу у извозу рибе, а с обзиром да рибље прерађевине чине знатно већи проценат од живе и свеже рибе у извозу. Најчешће лососа и туну увозе из Норвешке и Индонезије, па је прераде и извозе у западно европске земље. Њихов значај у покретању развоја тржишног ланца је веома велики, посебно када се има у виду огроман дефицит који у спољно трговинској размени има Европска Унија у промету рибом. Када прерађивачком капацитету додамо расположиве ресурсе за повећање производње (пре свега шарана), у комбинацији би ова два чиниоца могли веома брзо условити да од великог увозника рибе Србија пређе у извознике рибе. Да би се то и десило неопходно је иницирати стварање квалитетних полупрерађевина (попут димљеног омега 3 шарана у малим паковањима и са разним додацима), а које релативно лако могу наћи своје место на европском и светском тржишту.

Поред прерађивача риба у Србији постоји и 5 прерађивача пужева: 3 већа (појединачног капацитета од 200 до 1 400 тона на годишњем нивоу) и 2 мала занатска објекта (појединачног капацитета до 15 тона на годишњем нивоу). Они прерађују живе пужеве сакупљене из природе на основу дозвола добијених на јавном конкурс који објављује Министарство заштите животне средине у укупној количини од 1 200 тона (800 т *Helix pomatia*, 200т *Helix Leucorum* и 200 т *Helix aspersa*), као и из увоза из земаља окружења (Северне Македоније, Албаније и Бугарске).

4.3. Потрошачи

Три пута мања потрошња од просечне европске и светске

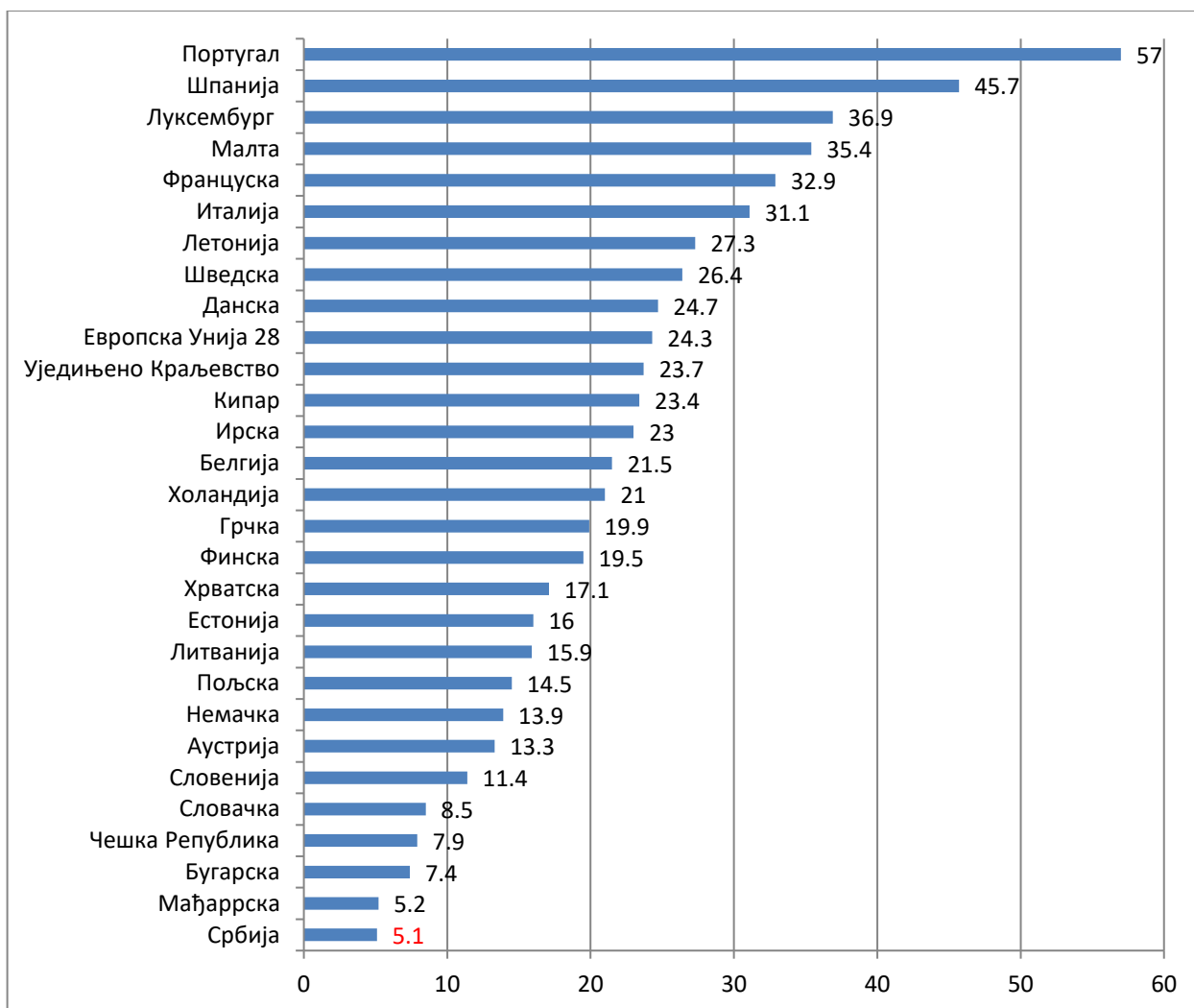
Потрошња риба у Србији је изузетно мала. Једини званични подаци су подаци о потрошњи риба које води РЗС, а односи се на потрошњу рибе и производа од рибе по члану домаћинства. Према овим подацима потрошња рибе и производа од рибе у Србији по члану домаћинства се креће између 5 и 6 кг. Међутим, уколико се простом рачуницом количини увезене рибе дода количина произведене и изловљене рибе, па од тог збира одузме количина извезене рибе за наведени период добије се да је потрошња по глави становника између 6 и 7,4 кг на годишњем нивоу. Када се дода и процењени део рибе који избегне легалне токове промета процена би била да је потрошња рибе у Србији последњих година између 7 и 8 кг годишње по глави становника.

Графикон 22 . Потрошња рибе члану домаћинства, у кг за период 2013-2018. (Извор РЗС)

Уколико наведену количину конзумиране рибе у Србији упоредимо са конзумацијом рибе 2016. године у ЕУ (од 24,33 кг) видећемо да је потрошња рибе у Србији мања од 1/3 потрошње рибе у земљама ЕУ. Апсолутни „шампион“ међу чланицама ЕУ у потрошњи рибе је Португал са 57 кг рибе (Графикон 23) и плодова мора по глави становника у 2016. години. Слична је ситуација ако упоредимо потрошњу рибе у Србији са потрошњом на глобалном нивоу, а где се у свету у просеку конзумира 22,3 кг (<https://phys.org/news/2018-09-fish-consume-global-seafood-consumption.html>)

Међутим, као веома важан утицај на покретање развоја у тржишном ланцу од огромног је значаја чињеница раста потрошње рибе у Европи и свету, као и спољно трговински дефицит великог броја земаља у окружењу и ЕУ у промету рибом.

Графикон 23. Потрошња рибе по глави становника у земљама ЕУ и Србији у 2016. Години (Извор: https://ec.europa.eu/fisheries/press/eu-fish-market-2018-edition-out_pl и РЗС)

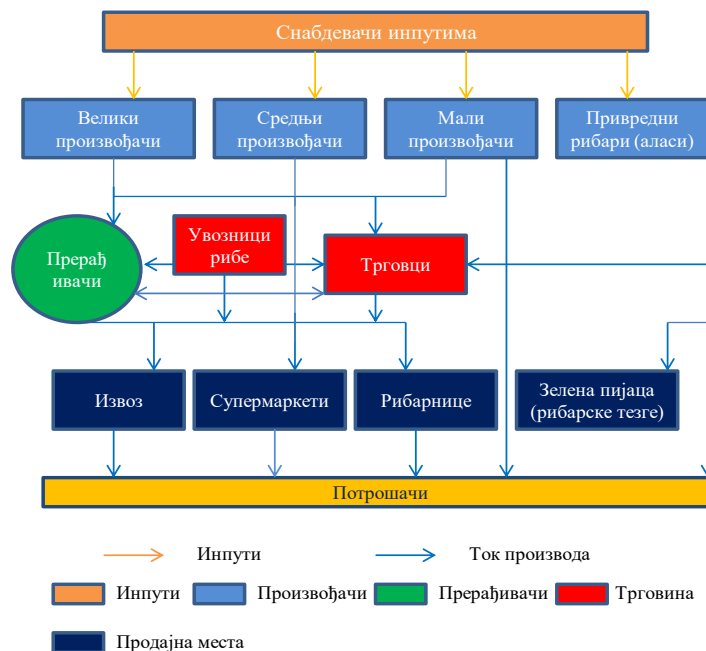
5. СТРУКТУРА ТРЖИШНОГ ЛАНЦА

5.1. Структура тржишног ланца

Тржишни ланац рибом почиње од произвођача рибе и привредних рибара који се инпутима директно снабдевају од добављача (без посредника). Произвођачи делимо на велике, средње и мале произвођаче, као и на привредне рибаре (аласе), а који имају право да продају свој излов из великих река Дунава, Саве и Тисе конзументима. Велики, средњи и мали произвођачи своје производе продају прерађивачима, трговцима, а највећи део директно супермаркетима и рибарницама. Мали произвођачи своје производе продају и директно конзументима, као и продавцима на рибљим пијацама. Привредни рибари своје

производе продају конзументима директно или преко ресторана или зелених пијаца. Један број привредних рибара свој улов продају и откупљивачима – малим трговцима (Слика 2)

Купују од	Привредници	Продају
Директно од добављача	Велики произвођачи	Трговцима Прерађивачима Супермаркетима Рибарницама Извозе
Директно од добављача	Средњи произвођачи	Трговцима Прерађивачима Супермаркетима Рибарницама Извозе
Директно од добављача	Мали произвођачи	Прерађивачима Рибарницама Крајњим купцима
Директно од добављача	Привредни рибари	Прерађивачима Рибарницама Крајњим купцима
Од свих произвођача, привредних рибара и увозника	Трговци рибом	Прерађивачима Супермаркетима Рибарницама Извозе
Од произвођача, увозника и трговаца	Прерађивачи	Извозе Супермаркетима Рибарницама Трговцима

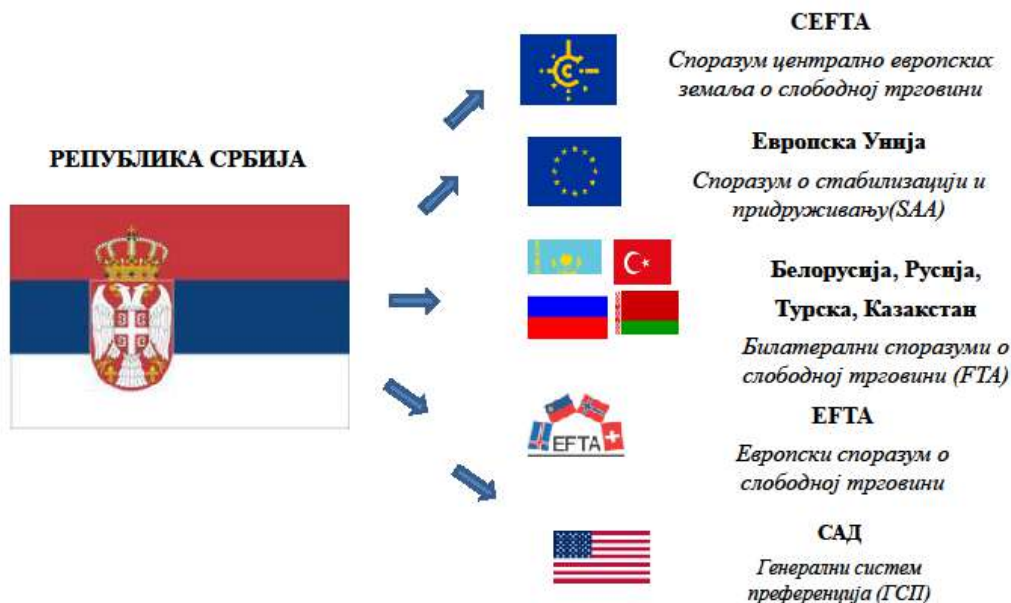

Слика 2: Структура тржишног ланца

Увозници, рибу продају прерађивачима, а често су и сами прерађивачи, као и извозницима (или су и сами извозници), супермаркетима и рибарницама. Прерађивачи рибу купују од произвођача или од увозника, а прерађевине од риба извозе или продају супермаркетима и рибарницама.

5.2. Спољно трговинска размена

У спољно трговинској размени Србија је склопила уговоре о слободној трговини са више земаља (Слика 3). У потпуности је либерализовала трговину са свим пратнерима из ЦЕФТА-е. Имплементација ЦЕФТА споразума је започела 2007. Године. Споразумом о стабилизацији и придруживању (САА) је почела либерализација трговине од 2009. Године са чланицама ЕУ. Последња година прелазног периода процеса либерализације била је 2013. Година. Једино је жив шаран задржао одређен ниво заштите домаће производње кроз царину од 18% и 12/дин/кг заштитна цена – прелевман. Са друге стране ЕУ је либерализовала тржиште увоза из Србије, осим за шарана, пастрмку (изузев мање количине шарана и пастрмке са бесцаринском квотом) и рибље производе.

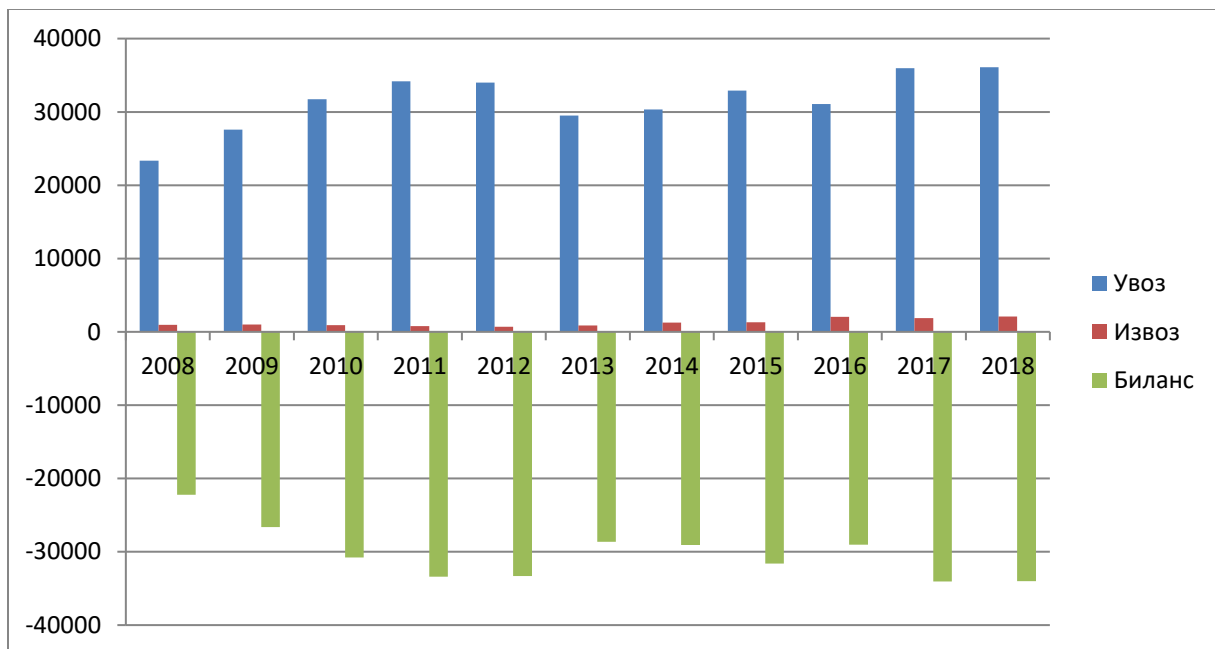
Слика 3. Трговински споразуми Србије са другим земљама

Са Руском федерацијом билатерални споразум је ступио на снагу 2000.године, а који подразумева потпуну либерализацију трговине рибом и риблим производима. Поред Русије споразум о потпуној либерализацији трговине рибом и риблим производима је склопљен и са Белорусијом (од 2009.); Казахстаном (2011.), док је 2010. Године Србија склопила уговор са Турском, а према коме је Турској одобрила квоте за рибу и рибље производе (осим за шарана, пастрмке и друге слатководне рибе) у количини од 1 000 тона без царине, као и за прерађену и конзервисану рибу; кавијар и замену кавијара од рибље икре по преференцијалног царинској тарифи од 60%. Међутим Турска није Србији одобрила концесију за рибу у производе од рибе.

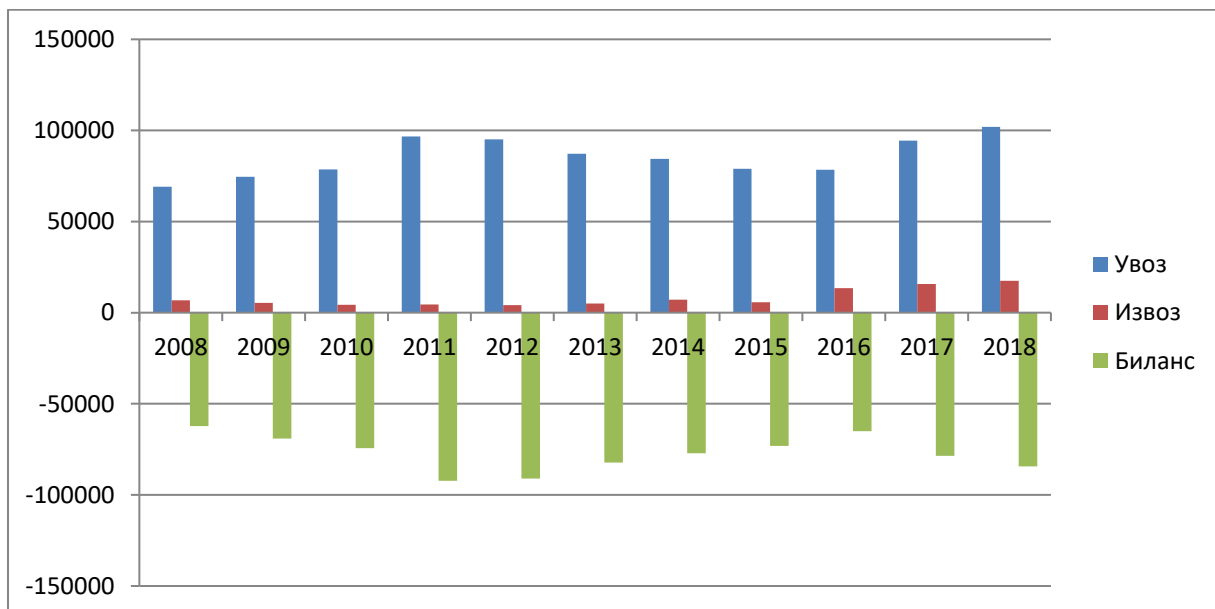
С обзиром да Република Србија нема морски риболов, постоји континуирани дефицит у трговини рибом и производима рибарства. Најмањи дефицит је забележен 2007. године када је износио нешто мање од 20 хиљада тона, док је највећи (34 хиљаде тона) забележен 2017. године (Графикон 24). Најмањи финансијски дефицит је забележен 2004. године (49 милиона долара), а највећи 2011. године – 92 милиона УСД долара (Графикон 25).

У последњих 15 година увоз се кретао између 20,6 (2007.) и 36 хиљада тона (2018.), а за шта је издвојено од 49,4 милиона долара (2004.) до скоро 102 милиона долара (2018.године) (Графикон 24). За разлику од великог увоза, извоз је веома мали, и креће се од 696.9 тона (2012.) до 2 095 тона (2018.), за шта је остварен приход од 4,1 милион долара (2004.) до 17,5 милиона долара (2018.) (Графикон 25). Захваљујући лососу и туни које српске фирме увозе из Норвешке, Индонезије и Шпаније, па после прераде извозе у

западне земље, извоз рибе из Србије у последњих неколико година расте. Због јефтине радне снаге и знатно мањих трошкова производње, 16 српских компанија (табела 1 у прилогу) дошло је на веома профитабилну идеју, претходно увезену квалитетну морску рибу прерађују и пласирају на тржишту западних земаља.

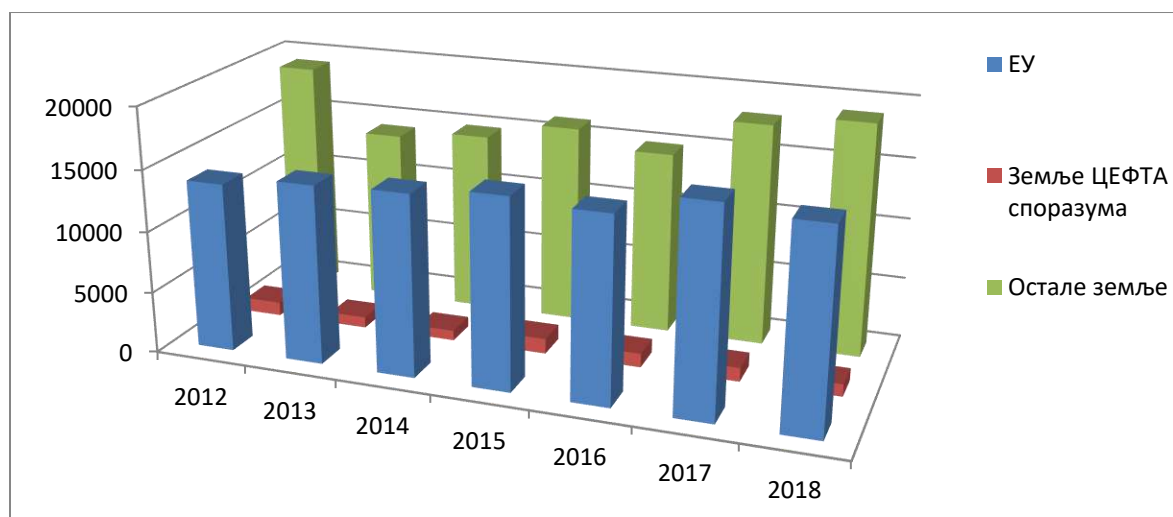

Графикон 24. Укупан увоз, извоз и биланс (у т), за рибу, љускаре, мекушце и прерађевине од њих по годинама за период 2008-2018. (Извор РЗС)

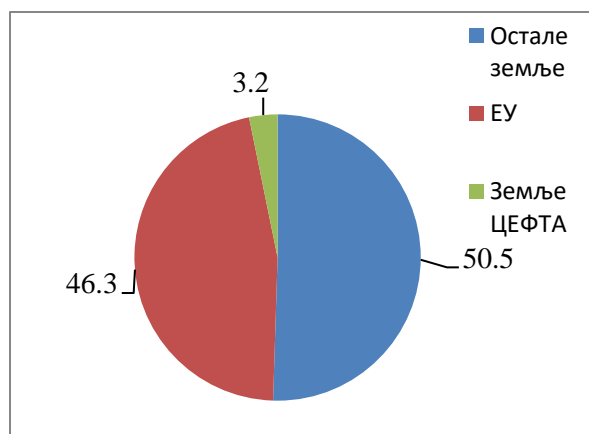

Графикон 25. Вредности укупног увоза, извоза као и биланса (у хиљадама УСД), за рибу, љускаре, мекушце и прерађевине од њих за период 2004-2018. (Извор РЗС)

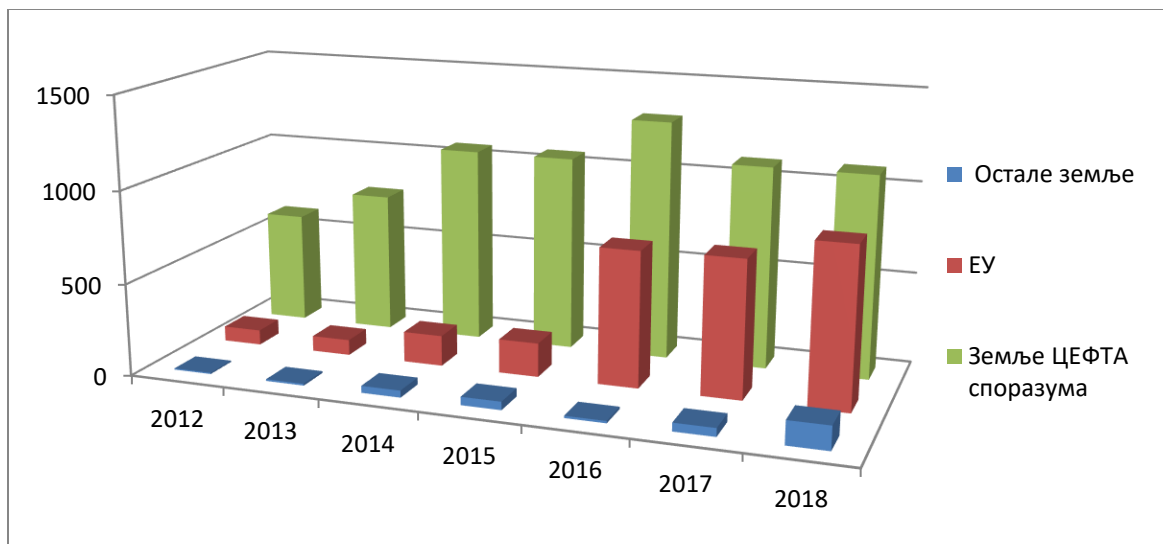
Земље ЦЕФТЕ и Европска Унија су најважнији трговински партнери приликом увоза и извоза рибе (Графикони 27 и 29). Када је у питању увоз, проценат који чине земље ЦЕФТА је свега 3,2, а у укупном извозу остале земље у просеку чине свега 2,8% (Графикони 27 и 29). Када је у питању ЕУ, увоз рибе и производа рибарства одобрава се из објеката који испуњавају прописане услове, који су регистровани у ЕУ и одобрени за извоз из ЕУ и из објеката које је ЕУ одобрила за извоз из трећих земаља, које су под контролом надлежног органа.

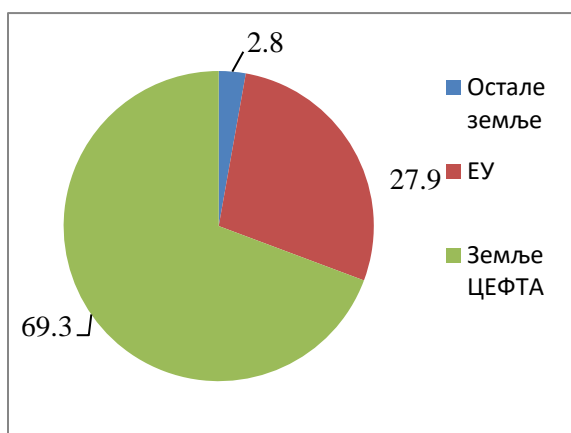
Графикон 26. Укупан увоз (у т), за рибу, љускарце, мекушце и прерађевине од њих по годинама за период 2012-2018. По земљама ЕУ, ЦЕФТА и остале земље (Извор РЗС)

Графикон 27. Увоз, просек по земљама ЕУ, ЦЕФТА и остале земље за период 2012-2018. (Извор РЗС)

Графикон 28. Укупан извоз (у т), за рибу, љускаре, мекушце и прерађевине од њих по годинама за период 2012-2018. По земљама ЕУ, ЦЕФТА и остале земље (Извор РЗС)

Графикон 29. Извоз, просек, по земљама ЕУ, ЦЕФТА и остале земље за период 2012-2018. (Извор РЗС)

5.3. Добре праксе дуж тржишног ланца

Добре праксе у рибарству су присутне, како код произвођача, тако и код прерађивача и потрошача. Добре праксе дају допринос унапређењу производних и економских резултата, али и допринос заштити животне околине, очувању водених екосистема и заштити на раду. На неким су уведени и одређени стандарди, а који служе као узор другим произвођачима.

Табела 14. Основне производне добре праксе по најважнијим критеријумима код произвођача

	Топловодни рибњаци	Хладноводни рибњаци
Набавка млађи од селекционисаних матица	XX	XX
Припрема рибњачких објеката за насад у складу са техничко технолошким захтевима	XX	XXX
Примена превентивних мера у борби против болести	XX	XX
Коришћење квалитетних храна у прихрани риба	XXX	XXXXX
Гајење риба у складу са захтевима добробити риба	XXXX	XXXX
Поседовање и коришћење техничких помагала – савремене опреме у процесу гајења риба	XXX	XXX

X колико се да добра пракса примењује тренутно (5 – увек, 2-4 *X* градација честоће примене, *X* – јако мали број произвођача је примењује)

Добре праксе као што су усклађивање рада произвођача са домаћим законодавством, вођење евиденција на рибњацима, вођење књига, удруживање у задруге, стручно вођење производње од стране обучених – школованих техничких и стручних лица, могу значајно да утичу на повећање коришћења средстава из ИПАРД 3 програма.

Уколико се сагледа разлика између малих и великих произвођача као потенцијалних корисника ИПАРД 3 програма, може се констатовати да мали произвођачи најчешће имају ограничења у смислу личних капацитета за ИПАРД програма, док су велики ограничени са условима за конкурисање. У циљу подршке потенцијалним корисницима средстава потребно је малим произвођачима олакшати конкурисање, као и разрадити мере подршке кроз националне мере. Када су у питању средњи произвођачи неопходно им је кроз обуке приближити услове конкурисања, као и кроз кампање подићи ниво интересовања за апликације. Такође неопходно је процедуре конкурисања начини максимално упрошћеним, као и уз убрзавање одобрења и добијања средстава подићи интерес средњих произвођача за аплицирањем за ИПАРД програме.

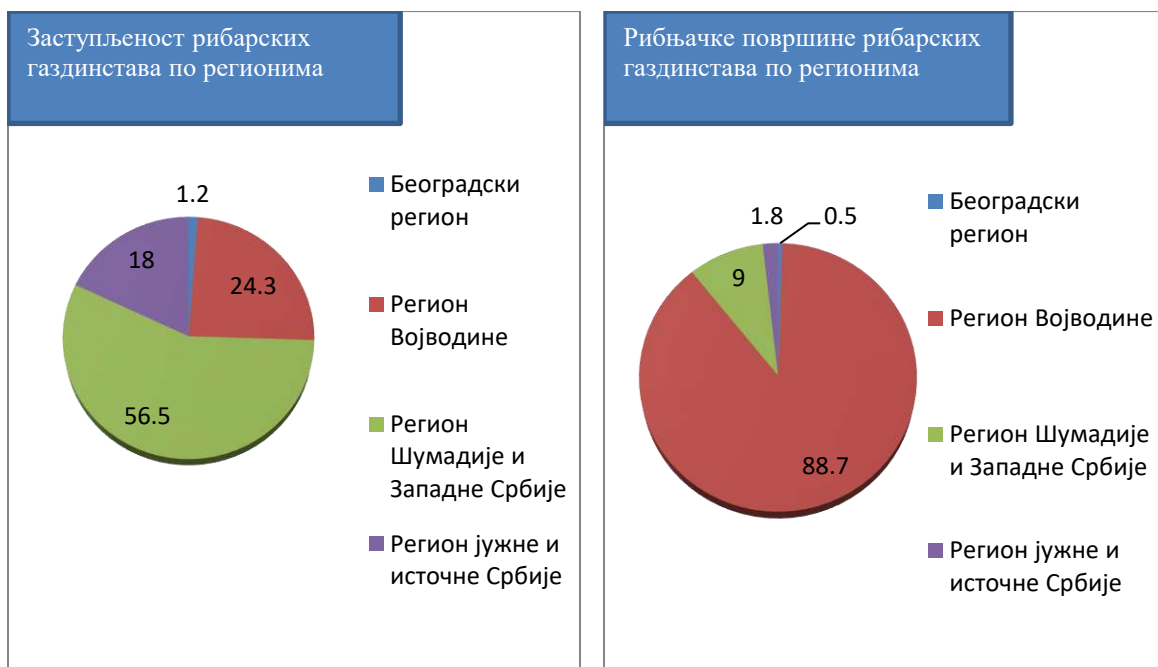
6. РЕГИОНАЛНЕ ВАРИЈАЦИЈЕ

Од укупних рибњачких површина у Србији, шарански рибњаци заузимају 99,9%. Шарански рибњаци су највећим делом, око 97% укупних површина лоцирани у руралним подручјима на простору АП Војводине, док су пастрмски рибњаци лоцирани јужно од Саве и Дунава у брдско планинским крајевима Србије.

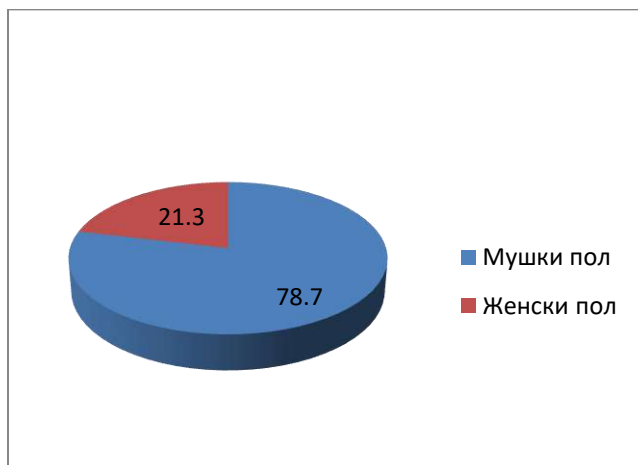
Када су у питању пољопривредна газдинства која су се изјаснили да поседују рибњаке, од укупно 795 ха, у Војводини је лоцирано 88,7%.

Број пољопривредних газдинства која су се изјаснили да имају рибњаке је 519, од чега је највећи број у Региону Шумадије и Западне Србије (293), потом у Војводини (126), Јужној и Источној Србији (94), а у Београдском региону најмање, свега 6 пољопривредних газдинства. Од наведеног броја пољопривредних газдинстава, 126 је оних који производе

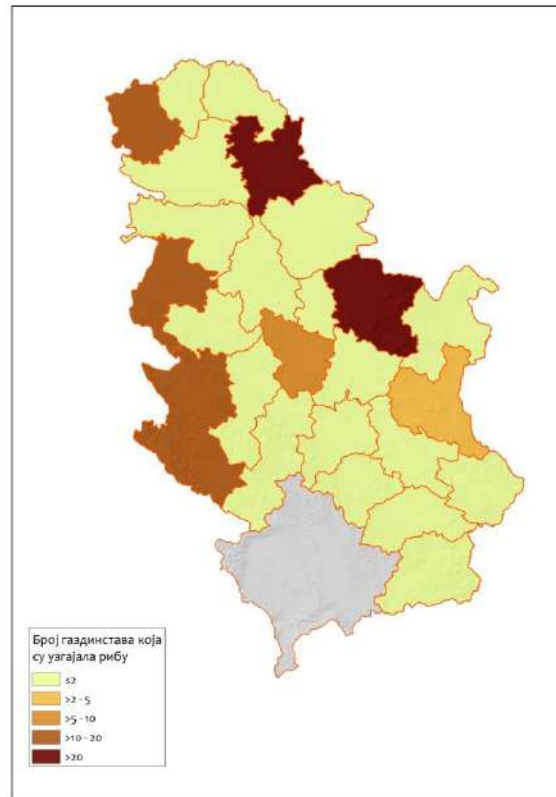
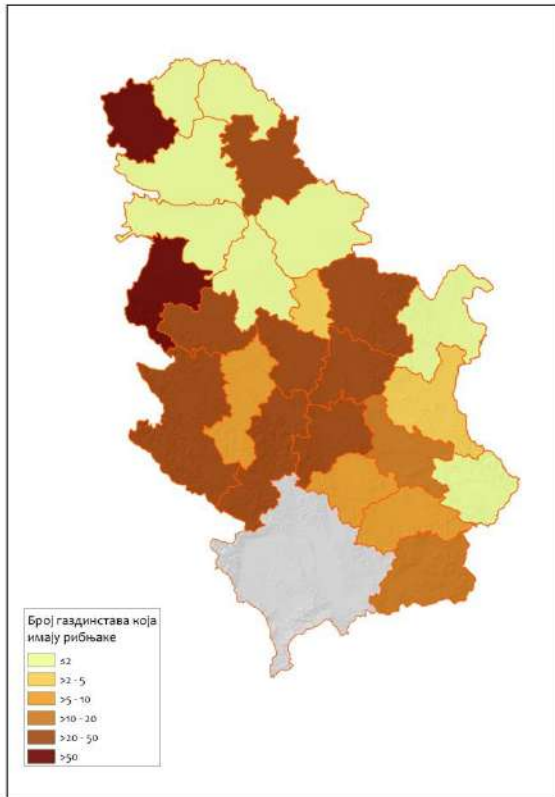
рибу. Када је у питању полна структура, од оних који су се изјаснили, чак 78,7 су мушког, а 21,3% женског пола.

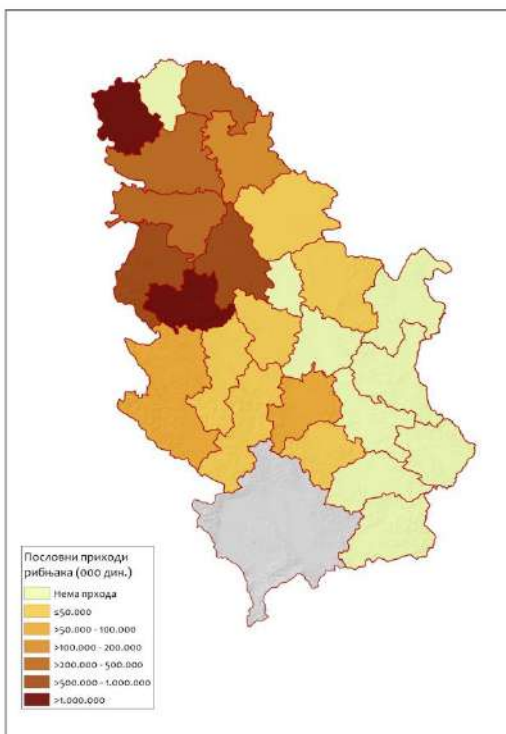
Графикони 30 и 31. Процентуална заступљеност пољопривредних газдинстава која имају рибњаке и њихове рибњачке површине по регионима у Србији (извор РЗС РС)

Графикон 32. Полна структура носилаца пољопривредних газдинстава који поседују рибњаке (Извор РЗС)

Слике 4 и 5. Заступљеност пољопривредних газдинстава који имају рибаке и који узгајају рибу по областима Србија (Извор РЗС)

Слика 6. Пословни приходи на рибацама по областима (Извор РЗС)

Када су у питању привредни рибари, регистровани као предузетници они су лоцирани дуж Дунава, уз доњи део тока Саве и Тисе.

Највећи број најзначајнијих прерађивача рибе су лоцирани у Јужно бачком округу и Граду Београду (Табела 1 у Прилогу)

7. SWOT АНАЛИЗА

У табели бр. 13 су наведене снаге, слабости, могућности и претње у аквакултури, привредном риболову и код прерађивача рибе.

Табела 15. SWOT анализа сектора рибарства (аквакултура, привредно рибарство и прерада риба)

Снаге	Слабости
<p>Аквакултура</p> <ul style="list-style-type: none"> • Традиција у гајењу риба • Велики природни ресурси за развој аквакултуре • Могућност продаје рибе на домаћем тржишту • Допринос развоја руралним пордучјима и задржавању становништва у руралним подручјама • Коришћење неплодних површина за подизање рибњака и унапређење квалитета земљишта након коришћења за производњу риба • Постојање ресурса за производњу компоненти хране за рибе • Постојање домаћих савремених произвођача екструдираних хране за рибу • Допринос развоју рибњачко – еколошког туризма • Постојање савремених програма селекције риба • Допринос очувању биолошке разноврсности • Производња хране високих прехранбених вредности • Постојање програма селекције шарана и калифорнијске пастрмке • Погодни климатски услови <p>Привредни риболов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дуга традиција привредног риболова • Привредни риболов као шанса за риболовни туризам • Распоживи ресурси (велике реке: Дунав, Сава, Тиса) за привредни риболов • Постојање домаћег тржишта за изловљену рибу 	<p>Аквакултура</p> <ul style="list-style-type: none"> • Природни ресурси за изградњу рибњака мало искоришћени • Мали број врста које се гаје • Доминација промета живом или свежеом слатководном рибом • Високи трошкови производње • Велики број нерегистрованих рибњака мањих капацитета • Одсуство обртних средстава • Недостатак радне снаге • Недовољно стручњака на рибњацима • Недовољна опремљеност • Одсуство фондова за подршку аквакултури • Недовољна државна подршка сектору • Одсуство савремених интересних организовања произвођача • Одсуство надокнада за штете које проузрокују заштићене предаторске врсте птица и сисара • Конкуренција од земаља које имају разне облике подршке • Високи трошкови инпута (укључујући обавезе за воду) • Недифинисани минимални стандарди квалитета производа рибарства <p>Привредни риболов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Слаба опремљеност риболовним алатима и пловилима • Одсуство савремених мера управљања • Одсуство савремено опремљених откупних центара за рибу • Стални сукоб са рекреативним риболовцима

<p>Прерада</p> <ul style="list-style-type: none"> • Традиција једноставних облика прераде • Раст прерађивачких капацитета • Раст тржишта у ЕУ и другим земљама • Постојање домаћих сировина • Постојање домаћег тржишта 	<p>Прерада</p> <ul style="list-style-type: none"> • Базирање прераде на морским врстама риба • Недостатак робних марки и брендова • Слаб маркетинг • Ограничене иновација у преради • Одсуство организованих заједничких наступа на страним тржиштима • Ниска потрошња по глави становника
Могућности	Претње
<p>Аквакултура</p> <ul style="list-style-type: none"> • Велики потенцијал за развој рибарства (пре свега шаранског) • Повезивање са производним сектором • Развој органске производње • Мала потрошња са шансом за раст • Постојање домаћег тржишта • Могућност стварања великог броја производа од сировине – рибе • Диверзификација врста за аквакултуру • Потенцијал за стварање омега три рибњачких производа • Унапређења стручности и сазнања у научно наставним институцијама и експерименталним полигонима • Топловодни рибњаци представљају значајна станишта и допринос очувању био-диверзитета • Постојање великог дефицита рибе у ЕУ, као потенцијалних купаца 	<p>Аквакултура</p> <ul style="list-style-type: none"> • Квалитет воде у рецепијентима • Загађење водених екосистема • Климатске промене (све топлија и сушнија лета), а која се пре свега одражава на количине воде • Пренос болести преко воде, птица и других вектора • Ихтиофагне врсте птица и сисара • Одсуство надокнада за штете које проузрокују заштићене предаторске врсте птица и сисара • Крађе рибе и блага казнена политика за крадљивце рибе • Све строжија политика заштите животне средине • Мала заступљеност мера подршки рибарству • Деградација природе и животне средине
<p>Привредни риболов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развој риболовног туризма и угоститељских понуда • Повећање асортимана риба на домаћем тржишту • Допринос задржавања становништва у руралним подручјима 	<p>Привредни риболов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сукоби између привредних и спортских риболоваца • Климатске промене • Чести ветрови, таласи, а који онемогућавају рад привредних рибара • Конфликти између заштите животне средине и привредног риболова
<p>Прерада</p> <ul style="list-style-type: none"> • Диверзификација рибарских производа • Унапређење могућности промета рибом • Унапређење могућности пласмана рибе на страним тржиштима • Подизање свести потрошача о нутрицијским вредностима риба • Раст пласмана кроз унапређење угоститељских услуга на обалама река • Повећање потрошње рибе 	<p>Прерада</p> <ul style="list-style-type: none"> • Раст инпута (попут енергената) за прераду • Конкуренција од стране прерађивача са нижим трошковима прераде • Политичке одлуке (попут увођења такси) • Ограничена куповна моћ домаћих потрошача • Повећање цена базираних на додатној вредности

8.ИЗАЗОВИ У СЕКТОРУ

8.1.Основни изазови у сектору

Сектор рибарства се суочава са великим бројем изазова. Најважнији изазови су:

- а) мали број рибњака
- б) запуштени рибњачки производни објекти
- в) одсуство диверзификације у аквакултури (савремених система за гајење и врста које се гаје)
- г) одсуство савремене опреме у производњи и превозних средстава за транспорт живе и свеже рибе
- д) велики притисак ихтиофагних птица (пре свега корморана, али и чапљи, рода...) и сисара (видри) на гајену рибу,
- ђ) рибокрадице
- е) недостака квалитетне селекционисане млађи за насад рибњака и млађи аутохтоних врста риба за порибљавање отворених вода
- ж) слаба заступљеност атрактивних рибљих прерађевина слатководних риба у прерађивачком сектору
- з) недовољно расхладних система (хладњача) у производњи

8.1.1.Производња

У привредном – комерцијалном рибарству

- а) Недовољно расхладних система за смештај изловљене рибе из отворених вода
- б) Недовољно опремљених савремених транспортних возила свеже рибе
- в) Недовољан капацитет мрестилишта аутохтоних врста риба

У топловодној аквакултури

- а) Пуно рибњачких површина (око 4 500 хектара) искључених из производње услед запуштености (замуљивања, обрастања) и недостатка средстава.
- б) Лоше стање насипа и замуљеност рибњака, што утиче на смањење производних капацитета рибњака.
- в) Производни објекти великих површина који онемогућавају интензивирање производње и примену превентивних мера заштите од болести.
- г) Недостатак савремене опреме на рибњацима.
- д) Застарели црпни (пумпни) системи условљавају споро пуњење рибњачких објеката и велику потрошњу електричне енергије
- ђ) Недостатак делотворних заштитних система од рибокрадица и ихтиофагних врста птица и сисара
- е) Недостатак квалитетне млађи за насад добијене од селекционисаних матица
- ж) Мали број савремених система (РАС, АКВАПОНИК, КАВЕЗНИХ) за гајење топловодних врста риба

- з) Недостатак складишних простора за храну за рибе
- и) Недостатак расхладних система (хладњача) на рибњацима

У хладноводној аквакултури

- а) Предимензионирани рибњачки производни објекти у односу на расположиву количину воде.
- б) Одсуство таложника и филтера за пречишћавање испуштене воде са рибњака
- в) Недостатак техничких помагала у производњи (сортирача, хранилица, система за обогаћивање воде кисеоником, система за елиминацију амонијака, оксиметара, мерача концентрације амонијака, брзине тока воде)
- г) Недостатак квалитетне млађи за насад добијене од селекционисаних матица
- д) Мали број расхладних система за рибу

8.1.2.Прерада

- а) Недовољно савремене опреме за прераду и паковање
- б) Недовољна диверзификација производа
- в) Недостатак система за пречишћавање воде из прерађивачких капацитета

8.1.3.Секторска политика

Секторска политика се спроводи од стране МПШВ-а и Министарства заштите животне средине Републике Србије, при чему је аквакултура и прерада риба у надлежности МПШВ-а, а рибарство отворених вода у надлежности Министарства заштите животне средине. У МПШВ-у не постоји посебно одељење које се посебно бави рибарством, већ је рибарство део одговорности различитих сектора унутар министарства. У Министарству заштите животне средине Одсек за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда је надлежан за рибарство отворених вода.

Чињеница да изловљена риба из отворених вода заврши на столу као намирница говори у прилог томе да би се рибарство отворених вода требало наћи под окриљем МПШВ, а не министарства у чијом је надлежности заштита животне средине.

8.1.4.Финансирање и банкарски сектор

Услед све веће конкуренције између банака, као и смањења ризичних пласмана (који су били карактеристични за период 2009-2012, па и до 2016.), портфолио кредита континуирано расте, тако да се може рећи да тржиште пољопривредних кредита у Србији није препрека развоју сектора. Капацитети на страни понуде и потражње су значајно унапређени. Окружење је стабилно, а цена капитала је ниска што утиче на то да су камате пољопривредних кредита значајно смањене. Међутим и поред свега наведеног не може се рећи да је тржите развијено, јер је учешће кредита мало у односу на потребе. Иако портфолио на укупан дуг бележи константан раст (у марту 2007 преко 100 милиона евра; у јуну 2016. Достиже 400 милиона, да би у 2018. Премашио 600 милиона евра), број клијената опада. Разлог није у смањеној потражњи, већ у промени стратегије пословања банака, а која се базира на смањењу камата на веће износе, односно повећању камата на мање износе, а што има за последицу повећање интереса за кредитима од стране великих

произвођача, а смањење интереса малих и средњих произвођача (или одсуства таквих програма код банака).

Развијеност пољопривредног кредитирање у Србији би требао да буде мерен кроз, могућност да сваки пољопривредни произвођач, без разлике да ли је велики или мали, има приступ кредиту под повољним условима (са ниском каматом, брзим процес одобравања и постојањем могућност уписа колатерала на брз и ефикасан начин).

Очекивања за наредни период током имплементације ИПАРД 3 програма су да ће тржиште пољопривредних кредита одликовати:

- Даљи раст портфолија пољопривредних кредита. Ниво раста ће зависи од тога какве године у пољопривредној производњи нас очекују; од цена пољопривредних производа, доступности ИПАРД средстава; цене капитала и нивоа камата и бројних других чинилаца.
- Наставак унапређења методологије евалуације пољопривредних кредита
- Консолидација банкарског сектора, а у контексту напуштања кредитирања пољопривредника од стране банака, односно препуштања тог посла специјализованим банкама;
- Задржавање постојећег нивоа камата, (не и даљег озбиљнијег пада, јер су сада на нивоу профитабилности), уз евентуално додатно мање смањење код субвенционисаних кредита;
- Заустављање тренда пада и благ пораст броја клијената
- Пораст величине кредита.

8.1.5. Осигурање

Осигурање у области пољопривреде у Србији није развијено, па се чак и не примећује значајније повећање интересовања и поред потребе за осигурањем, постојећих субвенција (од 40%) и разних других напора да се унапреди. Међутим, у поређењу са земљама региона, ипак постојећи ниво осигурања обухвата веће површине од рецимо Хрватске.

Слична ситуација је и у сектору рибарства, где је осигурање такође неразвијено и поред изражене потребе за осигурањем. У последњих десетак година веома је мали број случајева да је постојало осигурање гајених риба. Осигурања су углавном усмерена ка осигурању радника од повреда, опреме и објеката високоградње, ређе и производних објеката (од поплава, пожара и слично). Разлози одсуства осигурања су и на страни осигуравајућих кућа и на страни произвођача:

- Осигурања су скупа (разлог је чињеница да осигуравајуће куће веома тешко могу да провере заиста праву штету, када говоримо о осигурању гајених риба, а што има за последицу да су премије осигурања високе)
- Ниска профитабилности у производњи не омогућава уградњу трошкова осигурања у укупне трошкове
- Ниска профитабилност пољопривредног осигурања у поређењу са другим производима који се осигуравају демотивише осигуравајуће компаније да приоритет дају рибарству
- Тешка проверљивост штета на рибањацима (у смислу процене штете) од стране осигуравајућих кућа демотивише осигуравајуће куће да се упусте у ово пословање

8.2. Општи и специфични циљеви за сектор

а) Повећање примарне производње

Реално је очекивати повећање производње риба у периоду од 2021. до 2027. и то тако што би се садашња производња на шаранским рибњацима могла повећати за најмање 2 000 тона (као што је већ наглашено постоје потенцијали и за далеко веће повећање), а пастрмска производња за најмање 1 000 тона. Излов рибе такође може да се врати на ниво од пре неколико година, а што би подразумевало повећање за најмање 2 000 тона. Додатно повећање би могло и бити базирано на изградњи савремених (РАС, аквапоник и кавезних) система, а за које постоји све више интересовања у нашој земљи.

б) Повећање прераде рибе

Имајући у виду тренд раста извоза прерађене рибе, базиране пре свега на увозу – преради, а потом извозу рибљих прерађевина, као и имајући у виду прерађивачке капацитете реално је очекивати да ће у наредних десет година повећање количине прерађене рибе бити два до три пута веће од садашње количине.

в) Смањење увоза на име повећане производње и повећање извоза

Повећање производње највише гајених риба у Србији (пастрмке и шарана) ће смањити или потпуно елиминисати увоз тих врста у Србију, а који се у последњих десетак година креће између 1 500 и 4 000 тона. Имајући у виду и чињеницу да избор рибе од стране купаца не ретко зависи и од цене, а с обзиром да би повећање производње могло довести и до смањења цена гајених слатководних врста риба код нас, реално је и да би се по том основу створили предуслови за смањење увоза врста попут ослића и других врста из тог ценовног разреда.

Како се последњих година бележи тренд раста извоза реално је очекивати да се такав тренд настави, како базиран на увозној, а потом прерађеној риби која се извози, тако и базиран на развоју прерађевина (попут димљеног омега 3 шарана са различитим додацима) од слатководних врста риба које се производе у Србији.

8.3. Инвестиционе потребе

Укључивање рибарства у ИПАРД 3 програм је од изузетно великог значаја за сектор рибарства, а имајући у виду тренутно стање рибарства у Србији, дефицит у спољно трговинској размени, као и велики потенцијал који Србија има у овој области, али и чињеницу да до сада ИПАРД програм није подржавао сектор рибарства.

У процесу дефинисања потенцијалних корисника ИПАРД 3 програма веома је важно шта се жели унапредити и на који начин створити предуслове за јачање сектора рибарства. Да би се и дошли до жељеног циља неопходна је анализа сектора (садржана у оквиру ове анализе), познавање структуре и карактеристика тржишних ланаца, као и карактеристике учесника у тржишном ланцу. Потом је важно дефинисати приоритете у смислу који су то корисници, које су инвестиције, који региони за које подсекторе у

питању, као и шта се тачно жели подржати. Међутим, наведено не значи да се одредио капацитет повлачења средстава из програма. Наиме, капацитет апсорпције средстава зависи и од динамике исплате средстава (пре, током или после инвестиције), капацитета потенцијалног корисника средстава, стандарда који потенцијални корисник треба да испуни, процента подршке, потенцијала кредитних потпора, брзине процедуре одлучивања о додали гранта, од приоритета потенцијалних корисника средстава, тржишне ситуације и прогноза за наредни период, као и од читавог низа других предуслова. Чињеница да ИПАРД 3 програм први пут обухвата и рибарство додатно усложњава бројне недоумице, а с обзиром на одсуство искустава у претходним програмима (како преко ЕУ предприступних подршки тако и кроз националне мере подршке)

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ИПАРД-а 3:

- Подржати произвођаче и прерађиваче у усклађивању са правилима ЕУ, стандардима, политикама и праксама са циљем чланства у ЕУ;
- Подржати економски и социјални развој руралних подручја, породичних газдинстава и малих и средњих предузећа;
- Одговорити на изазове климатских промена кроз промовисање ефикасне употребе ресурса;
- Повећати продуктивност, квалитет производа и смањити трошкове производње;
- Унапредити конкурентност локалних произвођача и прилагодити се захтевима домаћег и иностраног тржишта.

Мера 1 – ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИЗИЧКУ ИМОВИНУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ:

1. Изградња нових производних капацитета аквакултуре, реконструкција постојећих и унапређење инфраструктуре (путне, развода воде, струје) на рибњацима (свих врста) производних капацитета преко 10 тона (која се доказује на основу пројекте документације за нове рибњаке, односно капацитетом рибњака регистрованога код Управе за ветерину МПШВ).
2. Подршка произвођачима, са производним капацитетом од преко 10 тона рибе, а који се доказују на основу капацитета регистрованих код Управе за ветерину МПШВ у циљу унапређења услова за гајење и чување риба на постојећим рибњацима и набавке нове опреме која се користи за гајење и транспорт рибе укључујући биосигурност, стандарде заштите животне средине, као и да унапреде производњу инфраструктуру и опрему која се користи на газдинству како би се постигла боља одрживост и конкурентност на тржишту ЕУ.
3. Подизање и унапређење (кроз реконструкцију постојећих, доградњу, проширење и опремање) складишних капацитета за свеже изловљену рибу на рибњацима и код правних субјеката које се баве откупом рибе од привредних рибара и прометом свеже изловљене рибе из отворених вода (најмањег капацитета 10 тона за рибу, а

који се доказује на основу капацитета регистрованих код Управе за ветерину МПШВ).

Мера 3 – ИНВЕСТИЦИЈЕ У ПРЕРАДУ И МАРКЕТИНГ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА И ПРОИЗВОДА РИБАРСТВА

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ:

1. Подстицање изградње нових прерађивачких капацитета, реконструкција постојећих и унапређење инфраструктуре (путне, развода воде, струје) код прерађивача
2. Унапређење подршке прерађивачима са минималним капацитетом од 200 кг дневно у складу са ЕУ стандардима (који се доказује на основу капацитета регистрованих код Управе за ветерину МПШВ).
3. Подстицање увођење нових технологија, унапређење технолошких процеса и производа у циљу постизања боље позиције на домаћем и међународном тржишту.
4. Унапређење диверзификације производа и паковања.
5. Увођење система безбедности и квалитета хране (GHP, GMP, HACCP и ISO – 9001, 22000)
6. Побољшање третмана и управљање споредним производима животињског порекла.

ПОТЕНЦИЈАЛНИ КОРИСНИЦИ

Број потенцијалних корисника за Меру 1.

Од постојећих рибњака (топловодних и хладноводних) са производним капацитетом од преко 10 тона, односно количине од 10 тона рибе која је продата у току године (на основу вредности исказаних у АПР-у) у 2018. години је 46 рибњака, потенцијалних корисника Мере 1.

Међутим, имајући у виду да је специфичним циљевима предвиђена: подршка изградњи нових рибњака (кроз гринфилд инвестиције), као и да је реално очекивати да ће добар део малих произвођача који послују ван легалних токова, прећи у легални промет рибом у условима подршке путем ИПАРД 3, реално је очекивати да ће се број рибњака са производним капацитетом преко 10 тона годишње током периода 2021 – 2027. знатно повећати, тако да би се могло очекивати бар три пута већи, а што би у коначном збиру могло бити око 140 потенцијалних корисника.

Број потенцијалних корисника за Меру 3:

С обзиром да не постоје поуздани подаци о количинама дневне прераде прерађивача рибе по прерађивачким капацитетима, индиректним прерачунавањима на основу прихода остварених у 2018. години, као и на основу обављених анкета и увида у информације објављене на сајтовима, могло би се рећи да је потенцијални број корисника Мере 3 око 20 објеката са прерађивачким капацитетом преко 200 кг дневно. Међутим, с

обзиром да је специфичним мерама предвиђено подизање нових прерађивачких капацитета (кроз гринфилд инвестиције), а имајући у виду раст потражње за рибљим прерађевинама и могућношћу производње сировина у домаћој производњи реално је да ће се број прерађивачких објеката, са капацитетом у периоду од 2021 – 2027. повећати на око 40 (укључујући и проширење капацитета) код постојећих правних субјеката прерађивачке индустрије.

8.4.ИПАРД услови

8.4.1.Специфични критеријуми прихватљивости

Право на ИПАРД 3 за Меру 1 програма подстицаја у сектору рибарства треба да остварује:

- 1) физичко лице – носилац комерцијалног породичног пољопривредног газдинства;
- 2) предузетник;
- 3) привредно друштво;
- 4) произвођачка (рибарска) организација

Да би остварили право на ИПАРД 3 за Меру 1 програма подстицаја у сектору рибарства носилац комерцијалног породичног газдинства, предузетник, привредно друштво и произвођачка (рибарска) организација треба да је у активном статусу.

Право на подстицаје треба да имају само микро, мала и средња правна и физичка лица као што је дефинисано у члану 6. Закона о рачуноводству. („Службени Гласник Републике Србије“ 62/2013 и 30/2018).

Лице које остварује право на одобравање пројекта у сектору рибарства треба да:

- 1) У регистру код Управе за ветерину МПШВ има пријављен одговарајући рибљи фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (НID) на којима се држе или узгајају, као и капацитет објекта – рибњака);
- 2) Има објекат уписан у регистар у складу са посебним прописом који уређује упис у регистар објеката, односно регистар одобрених објеката, и то капацитета преко 10 тона рибе на годишњем нивоу (регистрован код Управе за ветерину МПШВ.
- 3) За гринфилд право на ИПАРД 3 за Меру 1 програма подстицаја у сектору рибарства носилац комерцијалног породичног газдинства, предузетник, привредно друштво и произвођачка (рибарска) организација треба да је у активном статусу и да поседује пројектну документацију на капацитет рибњака преко 10 тона на годишњем нивоу.

Напомена: Специфични критеријум који се тиче објекта корисник треба да испуни у тренутку подношења захтева за одобравање исплате подстицаја.

Право на ИПАРД 3 програм подстицаје у сектору рибарства за Мету 3 инвестиција у прераду и маркетинг пољопривредних производа и производа рибарства требао би да остварује:

- 1) предузетник;
- 2) привредно друштво
- 3) произвођачка (рибарска) организација

Право на подстицаје треба да имају само микро, мала и средња правна лица, као што је дефинисано у члану 6. Закона о рачуноводству. („Службени Гласник Републике Србије“ 62/2013 и 30/2018).

Да би остварили право на ИПАРД 3 за Мету 3 програма подстицаја у сектору рибарства предузетник, привредно друштво и земљорадничка (рибарска) задруга треба да је у активном статусу и да има капацитет објекта најмање 200 кг на дан (регистрован код Управе за ветерину МПШВ).

За гринфилд инвестиције право право на ИПАРД 3 за Мету 3 програма подстицаја у сектору рибарства предузетник, привредно друштво и земљорадничка (рибарска) задруга треба да је у активном статусу и да има пројектовани капацитет објекта најмање 200 кг на дан.

Лице може да остварује право на ИПАРД подстицаје ако испуњава ветеринарско-санитарне услове за прераду рибе у складу са прописима којима се уређује ветеринарство.

8.4.2. Прихватљиве инвестиције и трошкови

Мера 1. ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИЗИЧКУ ИМОВИНУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА

Табела 16. Листа прихватљивих инвестиција и трошкова

2. ОПШТИ ТРОШАК
2.1. Трошкови за припрему пројекта и техничке документације, као што су накнаде за архитекте, инжењере и друге консултантске накнаде;
2.2. Трошкови израде студија о процени утицаја на животну средину;
2.3. Трошкови припреме документације за ИПАРД подстицаје (консултантске услуге);
2.4. Трошкови припреме студија изводљивости и осталих студија везаних за пројекат/бизнис план
ЛИСТА ПРИХВАТЉИВИХ ТРОШКОВА У ВЕЗИ СА ИЗГРАДЊОМ
4. ГРАЂЕВИНСКИ РАДОВИ
4.1. Припремни радови

- 4.2. Рушење и монтажа
- 4.3. Земљани радови
- 4.4. Бетонски радови
- 4.5. Армирано-бетонски радови
- 4.6. Инсталатерски радови
- 4.7. Столарски радови
- 4.8. Зидарски радови
- 4.9. Изолациони радови
- 4.10. Кровнопокривачки радови
- 4.11. Готове конструкције и елементи
- 4.12. Противпожарни резервоари и хидрантске мреже

5.2. ЗАНАТСКИ РАДОВИ

- 5.1. Лимарски радови
- 5.2. Столарски радови
- 5.3. Браварски радови
- 5.4. Стаклорезачки радови
- 5.5. Гипсани радови
- 5.6. Подне и зидне облоге
- 5.7. Каменорезачки радови
- 5.8. Керамички радови
- 5.9. Подполагачки радови
- 5.10. Молерски радови и тапацирање
- 5.11. Фасадни радови

6. ИНСТАЛАТЕРСКИ РАДОВИ

- 6.1. Електро-инсталациони радови
- 6.2. Водоводни и канализациони радови
- 6.3. Гасне инсталације
- 6.4. Инсталације централног грејања
- 6.5. Инсталације противпожарних резервоара и хидрантске мреже

8. ПЕЈЗАЖНИ РАДОВИ И ПРИЛАЗНИ ПУТЕВИ

- 8.1. Уређење екстеријера
- 8.2. Изградња унутрашњих путева
- 8.3. Потпорни и заштитни зидови
- 8.4. Асфалтирање

Табела 17. Листа прихватљивих инвестиција и трошкова

1.6. СЕКТОР РИБАРСТВА
1.6.1. Изградња нових рибњака и реконструкција постојећих
1.6.1.1. Изградња објеката за гајење риба и реконструкција постојећих, укључујући објекте/просторе: за захвате воде, доводе и одводе воде, уставе, грлењаке, предталожнике, мрестилишта, растилишта, младичњаке, одгајивалишта риба, таложнике, безбедно одлагање угинулих риба; смештај машина и опреме; живе и свеже рибе; за пумпе за воду; инсталацију опреме за вентилацију, климатизацију и грејање; противпожарни резервоари и хидрантска мрежа; пратеће енергетске објекте, укључујући и изградњу дренажног система и система за снабдевање водом (укључујући бушење и опремање бунара), гасом, струјом (укључујући коришћење генератора) и канализациони и одводни систем.
1.6.1.2. Изградња РАС и АКВАПОНИК система за гајење риба (са свим сегментима који чине ове системе)
1.6.1.3. Изградња кавезних система за гајење риба (носеће конструкције – понтони, мреже за кавезе, хранилице, аератори, оксинатори, мотори – пенти и чамци за транспорт хране од обале и рибе до обале, дискова за сакупљање фецеса риба, ограда за кавезни систем, мрежа за заштиту гајених риба од птица)
1.6.1.4. Изградња објеката за чување хране за рибу са пратећом опремом (утоваривача; елеватора, виљушкара, хранилица, развода за хранилице; каблова, командних табли)
1.6.1.5. Изградња објеката и система за прикупљање, обраду, паковање, складиштење и одлагање рибљег фецеса (на пастрмским рибњацима, РАС и кавезним системима за гајење риба), укључујући инсталацију опреме
1.6.1.6. Изградња фиксних ограда око рибњака (свих врста рибњака), дезинфекционих баријера, дренажних система, система за снабдевање водом (бушење бунара, опремање бунара пумпом и разводним системима), грејања и електричних система на газдинству (коришћење агрегата; укључујући софтвер)
1.6.1.7. Изградња објеката за пречишћавање отпадних вода и управљање отпадом
1.6.1.8. Изградња постројења за производњу електричне и топлотне енергије из обновљивих извора за коришћење на газдинству: соларне енергије, енергија ветра, енергије воде, биомасе, биогаса, геотермалне енергије и других видова обновљивих извора енергије укључујући повезивање постројења на дистрибутивну мрежу.
1.6.1.9. Изградња унутрашње мреже путева и паркинг места у оквиру рибњачке површине – фарме (простор у власништву газдинства)

1.6.1.10. Изградња управне зграде са пратећим објектима (канцеларије за стручна лица на рибњаку: лиценциране ветеринаре и ветеринарске инспекторе, технологе, биологе и хемичара); просторије за одмор радника, просторије за пресвлачење и санитарне просторије, складиште за средства за чишћење, прање и дезинфекцију
1.6.2. Опрема, машине и механизација за рибњаке и привредне рибаре
1.6.2.1. Машине и опрема за руковање и транспорт рибе Транспортна возила за превоз живе и свеже расхлађене рибе, приколице за базене за транспорт живе рибе, базени за транспорт живе рибе, пумпе за воду; елеватори, дизалице са корпама за рибу, сортирни столови, бројачи риба, мерачи телесне масе риба (ваге), као и мерачи димензија риба; оксинатори и аератори, разводи ваздуха и кисеоника, боце и танкови за складиштење кисеоника
1.6.2.2. Машине и опрема за припрему, транспорт и складиштење хране за рибу, као и за храњење риба (хранилице); млинови и блендери/мешаоне за припрему рибље хране; опрема и дозатори за концентровану рибљу храну; пелетирке/екструдери; транспортери; пакирке; хранилице
1.6.2.3. Машине и опрема за унапређења квалитета воде која се користи у производном процесу (аератори, оксинатори, филтери, УВ стерилизатори; нексуси, био-филтери; ињектори; грејачи; опрема за хемијско, физичко и биолошко третирање воде)
1.6.2.4. Опрема за мрестилиште и растилиште риба (базени за прихват и смештај матица, опрема за мрест и оплођење икре, сепаратори за икру, инкубатори, лежнице, базени за инкубаторе, млађ, доводи и одводи воде из базена и друго)
1.6.2.5. Рибарски алати (различите врсте мрежарских алата за излов и чување рибе)
1.6.2.6. Машине и опрема за сакупљање, утовар, обраду, паковање и транспорт фецеса риба (на пастрмским рибњацима, кавезним и у РАС системима)
1.6.2.7. Опрема за идентификацију риба (ињектори чипова, читачи чипова, чипови -) и обраду и чување података (компјутери и софтвери)
1.6.2.8. Опрема за одржавање рибњачких насипа (багери, булдозери, косачице) и рибњачког дна (тањираче и дрљаче) на топловодним (шаранским) рибњацима
1.6.2.9. Опрема за спречавање обрастања макрофитама на топловодним (шаранским) рибњацима (пловне косачице макрофита, транспорт и лагеровање покошених макрофита)
1.6.2.10. Опрема за закречавање воде у рибњаку топловодних – шаранских рибњака (чамци самоисторивачи, прикључци на чамцима - за распршивање креча)
1.6.2.11. Чамци, мотори – пенте за чамце
1.6.2.12. Ваге за мерење риба, кибле за пренос риба
1.6.2.13. Опрема за чишћење и дезинфекцију објеката и уређаја
1.6.2.14. Опрема за безбедно уклањање угинулих риба
1.6.2.15. Опрема за заштиту рибњака од ихтиофагних врста птица и сисара: (мреже и

жице за птице са држачима, гасни топови, електрични системи заштите рибака, попут чобанице – пастирице и других система заштите)
1.6.2.14. Опрема за заштиту рибака од људске крађе (видео надзор, камере, термо визијске камере; изградња издигнутих понтона на рибачким насипима, ноћни двогледи, дронови, аларми)
1.6.2.15. Опрема за праћење квалитета воде (опрема за узорковање и праћење – мерење хемијских, микробиолошких и биолошких параметара квалитета рибачке воде)
1.6.2.16. Опрема за физички, хемијски и биолошки третман отпадних вода и управљање отпадом
1.6.2.17. Опрема за спречавање загађења воде (филтери, решетке, изградња таложника, сепаратори)
1.6.2.18. Инвестиције у инсталације за производњу електричне и топлотне енергије из обновљивих извора енергије за коришћење на газдинству: соларне енергије, енергије ветра, биомасе, биогаса, геотермалне енергије и других видова обновљивих извора енергије, укључујући повезивање постојења на дистрибутивну мрежу
1.6.2.19. Опрема за превенцију ширења болести и контролу болести
1.6.2.20. Опрема и уређаји за вентилацију, противпожарну заштиту, климатизацију и грејање, укључујући алармни систем са генератором
1.6.2.21. Опрема за управну зграду са пратећим објектима (канцеларије за лиценциране ветеринаре и ветеринарске инспекторе, просторије за одмор радника, просторије за пресвлачење и санитарне просторије, складиште за средства за чишћење, прање и дезинфекцију)
1.6.2.22. Опрема за жртвовање риба
1.6.2.23. Расхладни системи (хладњаче)
1.6.2.24. Набавка ИТ опреме за потребе рибарства
1.6.2.25. Опрема за репрезентативне рибарске задруге (пик-ап или комби са термо кингом, базени за транспорт живе рибе са кисеоничним боцама и распршивачима, опрема за смрзавање рибе, хладњаче)

Мера 3. ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИЗИЧКУ ИМОВИНУ КОЈЕ СЕ ТИЧУ ПРАРАДЕ И МАРКЕТИНГА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА И ПРОИЗВОДА РИБАРСТВА

Табела 18. Листа прихватљивих инвестиција и трошкова

2. ОПШТИ ТРОШАК
2.1. Трошкови за припрему пројекта и техничке документације, као што су накнаде за архитекте, инжењере и друге консултантске накнаде
2.2. Трошкови израде студије о процени утицаја на животну средину

- 2.3. Трошкови припреме документације за ИПАРД подстицаје (консултантске услуге)
 2.4. Студије изводљивости и друге студије у вези са пројектом/бизнис планови

Табела 19. Листа прихватљивих трошкова у вези са изградњом

ЛИСТА ПРИХВАТЉИВИХ ТРОШКОВА У ВЕЗИ СА ИЗГРАДЊОМ
4. ГРАЂЕВИНСКИ РАДОВИ
4.1. Припремни радови 4.2. Рушење и демонтажа 4.3. Земљани радови 4.4. Бетонски радови 4.5. Армирано-бетонски радови 4.6. Инсталатерски радови 4.7. Столарски радови 4.8. Зидарски радови 4.9. Изолациони радови 4.10. Кровнопокривачки радови 4.11. Готове конструкције и елементи
5.2. ЗАНАТСКИ РАДОВИ
5.1. Лимарски радови 5.2. Столарски радови 5.3. Браварски радови 5.4. Стаклорезачки радови 5.5. Гипсани радови 5.6. Подне и зидне облоге 5.7. Каменорезачки радови 5.8. Керамички радови 5.9. Паркетарски радови 5.10. Молерски радови и тапазирање 5.11. Фасадни радови
6. МОНТАЖНИ РАДОВИ
6.1. Електро-инсталациони радови 6.2. Водоводни и канализациони радови 6.3. Гасне инсталације 6.4. Инсталације централног грејања
8. ПЕЈЗАЖНИ РАДОВИ И ПРИЛАЗНИ ПУТЕВИ
8.1. Уређење екстеријера 8.2. Изградња унутрашњих путева 8.3. Потпорни и заштитни зидови 8.4. Асфалтирање

ЛИСТА ПРИХВАТЉИВИХ ИНВЕСТИЦИЈА И ТРОШКОВА У СЕКТОРУ РИБАРСТВО

Све инвестиције/трошкови набројани у овој листи могу да обухвате хардвер и софтвер који омогућавају производне процесе (управљање, надзор и контролу).

Табела 20. Листа прихватљивих инвестиција и трошкова

3.6. СЕКТОР РИБАРСТВА
3.6.1. Изградња
3.6.1.1. Изградња објеката за прераду рибе, пријем и привремени смештај живе, охлађене и замрзнуте рибе; просторија за омамљивање и жртвовање риба; просторија за клање и обраду; просторије за расечање рибе; просторије за паковање рибе; просторија за отпремање рибе; просторија за складиштење садржаја дигестивног тракта; објекти за одвојено складиштење упаковане и неупаковане рибе; хладњаче; објекти за складиштење нуспроизвода рибљег порекла који нису намењени за људску употребу; постројења за инсталацију вентилације, климатизације, хлађења и грејања; споредна енергетска постројења; изградња и/или реконструкција система за водоснабдевање (укључујући бушење и опремање бунара), снабдевање гасом, струјом (укључујући генераторе) и канализациони систем
3.6.1.2. Изградња објеката/просторија за производњу прерађевина од риба; просторије/објекти за пријем, складиштење и/или расечање риба; производне просторије, укључујући просторије са посебним микроклиматским условима за производњу; просторије за паковање; просторије за чување готових производа; објекти за чување зачина и других адитива који се користе у производњи; просторија за складиштење амбалаже; просторија за одвојено складиштење прибора, опреме и посуда за чишћење, прање и дезинфекцију; просторија за одвојено сакупљање и складиштење нуспроизвода животињског порекла који нису за људску употребу; постројења за инсталацију вентилације, климатизације, хлађења и грејања; споредна енергетска постројења; изградња и/или реконструкција система за водоснабдевање (укључујући бунаре), снабдевање гасом, струјом (укључујући генераторе) и канализациони систем
3.6.1.3. Изградња објеката за складиштење готових производа пореклом од риба у условима контролисане температуре и/или паковање и препакивање производа од рибе; просторије за пријем и складиштење хране; пројекти за складиштење посуда за паковање; пројекти за одвојено складиштење прибора, опреме и посуда за чишћење, прање и дезинфекцију; просторија за одвојено сакупљање и складиштење нуспроизвода пореклом од риба који нису за људску употребу; објекти за отпремање рибе; постројења за инсталацију вентилације, климатизације, хлађења и грејања; споредна енергетска постројења; изградња и/или реконструкција система за водоснабдевање (укључујући бунаре), снабдевање гасом, струјом (укључујући генераторе) и канализациони систем
3.6.1.4. Изградња објеката и њихово опремање за чишћење, прање и дезинфекцију возила за превоз рибе
3.6.1.5. Изградња управне зграде са пратећим објектима (канцеларије за лиценциране ветеринаре и ветеринарске инспекторе, лабораторије, просторије за одмор радника, просторије за пресвлачење и санитарне просторије, складиште за средства за чишћење,

прање и дезинфекцију)
3.6.1.6.Изградња објеката за третман отпадних вода, управљање отпадом и превенција загађења ваздуха
3.6.1.7.Изградња мреже унутрашњих путева и паркинг места унутар имања (простора) у власништву
3.6.1.8.Изградња покривеног простора за истовар рибе
3.6.1.9.Изградња постројења за производњу енергије из обновљивих извора са максималним капацитетом годишње потрошње енергије у оквиру пољопривредног предузећа/газдинства (соларне енергије, ветротурбина, постројења на биомасу), укључујући повезивање електрана на дистрибутивну мрежу / од постројења до објекта
3.6.2.Опрема
3.6.2.1.Опрема за истовар рибе
3.6.2.2.Опрема за пријем, привремени смештај рибе, чишћење, прање и дезинфекција простора за чекање
3.6.2.3.Опрема за омамљивање и жртвовање риба
3.6.2.4.Опрема за пријем сировина
3.6.2.5.Систем (делови, опрема) за транспорт рибе
3.6.2.6.Опрема за сакупљање, пријем, складиштење (хладњача), уклањање и прераду нуспроизвода рибљег порекла који нису намењени људској употреби и кланичног отпада
3.6.2.7. Опрема за центре за сакупљање животињског отпада
3.6.2.8. Опрема за прераду и паковање изнутрица
3.6.2.9. Опрема за чишћење изнутрица
3.6.2.10. Опрема за сечење, прераду, паковање и обележавање
3.6.2.11. Опрема за хлађење и/или замрзавање сировина и готових производа, укључујући и уређаје за мерење
3.6.2.12. Опрема за сушење, димљење риба
3.6.2.13. Опрема за пријем, руковање, чување и отпрему готових производа, са одговарајућим уређајима за мерење
3.6.2.14. Опрема за чишћење, прање и дезинфекцију возила и базена за транспорт рибе
3.6.2.15. Опрема за унутрашње ветеринарске контроле (као део објекта, интегрални део пројекта)
3.6.2.16. Лабораторијска опрема, искључујући стакларију (интегрални део пројекта)
3.6.2.17. Опрема за прање, мерење и управљање процесима производње и складиштења (са инсталацијом)
3.6.2.18. Опрема за чишћење, прање и дезинфекцију (стерилизацију) објеката, опреме, алата, апарата и машина
3.6.2.19. Опрема за детекцију метала и/или других физичких ризика
3.6.2.20. Опрема за обезбеђивање посебних микроклиматских услова у производним и/или складишним просторима (укључујући опрему за климатизацију простора – хлађење/грејање, исушивање/овлаживање ваздуха)
3.6.2.21. Опрема за прање и хигијенско сушење руку у оперативним објектима и санитарним просторијама (укључујући тушеве), опрема за просторије за смештај гардеробе, опрема за чишћење, прање и дезинфекцију одеће и обуће
3.6.2.22. Опрема за физички, хемијски и биолошки третман отпадних вода, управљање отпадом и превенцију загађења ваздуха

3.6.2.23. Опрема за превенцију загађења ваздуха и обнављање растварача
3.6.2.24. Инвестиције у опремање постројења за обновљиву енергију за сопствене потребе: посебно у соларну енергију, постројења на биомасу, котлове за сагоревање биомасе
3.6.2.25. Опрема за руковање, утовар, истовар и унутрашњи превоз сировина и производа
3.6.2.26. Опрема за репрезентативне рибарске задруге (опрема за прање, замрзавање, складиштење рибе и примарну прераду – филетирање рибе)
3.6.2.27. Опрема за истовар пужева (ручни и електро виљушкари)
3.6.2.28. Опрема за пријем пужева, набавка подних платформских вага за мерење палета са живим пужевима након пријема са софтвер програмом за њихово обележавање, етикетирање и праћења следљивости.
3.6.2.29. Опрема за жртвовање (убијање), инокс када-тунела са врелом водом као и када са миксерима за растварање NaCl са прскалицама ради усољавања пужева и пратећим пумпама за рецикулацију сланог раствора.
3.6.2.30. Опрема за транспорт пужева-елеватори, покретне траке са кошевима за интерпроцесно транспортовање међу деловима када, тунела, калибратора за разврставање по димензијама, кућица и њихових пречника.
3.6.2.31. Опрема за термичку обраду меса и кућица пужа (дупликатори - отворени и затворени са мешачима), каде за кување са унутрашњим системом цевовода за проток водене паре под притиском и системом за аутоматску регулацију температуре и притиска са системом за обележавање и упозоравање. Набавка система за одвођење паре са хаубама и вентилаторима у делу изнад самих када и дупликатора.
3.6.2.32. Опрема за одбрану од инсеката на улазним деловима из спољашње и међу "зонама" производње-инсектомати, ваздушне завесе.
3.6.2.33. Уређаји за мерење протока отпадних вода пре уласка у испусте.
3.6.2.34. Опрема за конзервисање куваног меса пужа (пастеризатори, аутоклави, затварачице лименки).
3.6.2.35. Опрема за млевање чистих , отпадних кућица пужа са рупама и оштећењима са паковањем , мерењем и обележавањем ради продаје прерађивачима сточне хране и враћања отпадака у поновни циклус.

8.4.3. Обим финансијске подршке

Интензитет помоћи, односно удео јавне подршке у прихватљивим трошковима инвестиција за Мету 1 ИПАРД 3 износи:

- 60% укупних прихватљивих трошкова инвестиција;
- 70% за инвестиције у планинским подручјима, у складу са Правилником о одређивању подручја са отежаним условима рада у пољопривреди („Службени гласник РС“ број 39/2016)
- додатних 10% за инвестиције у управљање отпадом и отпадним водама.

Мера 1 ИПАРД 3 мера за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава који гаји рибе:

- минимални износ 20.000 евра;
- максимални износ 700.000 евра.

Интензитет помоћи, односно удео јавне подршке у прихватљивим трошковима инвестиција за Мери 3 ИПАРД 3 износи:

- 60% укупних прихватљивих трошкова инвестиција;
- додатних 10% за инвестиције у управљање отпадом и отпадним водама.

Мера 3 ИПАРД 3 мера за инвестиције у прераду и маркетинг пољопривредних производа и производа рибарства:

- минимални износ 30.000 евра;
- максимални износ 1.000.000 евра.

9. НАЦИОНАЛНА ПОЛИТИКА И РЕГУЛАТИВА

9.1. Усклађеност националних са ЕУ прописима (је преузет из Извора ФАО, Завршни извештај ТЦП/СРБ/3702/Ц2 (653 785), Побољшана правила и прописи за сектор рибарства у односу на захтеве из правних тековина ЕУ)

Национална политика регулисана је законским и подзаконским актима РС, као међународним уговорима.

У складу са Законом о министарствима Републике Србије, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство заштите животне средине Републике Србије, надлежни су за област рибарства, при чему је аквакултура у надлежности Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, а рибарство отворених вода у надлежности Министарства заштите животне средине. У Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде не постоји посебно одељење које се посебно бави рибарством, већ је рибарство део одговорности различитих сектора унутар министарства. У Министарству заштите животне средине Одсек за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда је надлежан за рибарство отворених вода.

Правна акта која регулишу област рибарства:

Закони

- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС”, бр. 128/2014) и 95/18 – др. закон);
- Закон о сточарству („Сл. гласник РС”, бр. 41/09, 93/12 и 14/16);
- Закон о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 41/09, 10/13 и 101/16 – др. закон);
- Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16);
- Закон о органској производњи („Сл. гласник РС”, бр. 30/10);
- Закон о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 – исправка, 14/16 и 95/18 – др. закон);

- Закон о ветеринарству („Сл. гласник РС", бр. 91/05 и 30/10 и 93/12);
- Закон о безбедности хране („Сл. гласник РС", бр. 41/09);
- Закон о званичној статистици („Сл. гласник РС", бр. 104/09);
- Закон о контроли државне помоћи („Сл. гласник РС", бр. 51/09).

Правилници

- Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Сл. гласник РС", бр. 9/17 и 34/18);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС", бр. 5/10, 47/11 и 32/16);
- Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Сл. гласник РС", бр. 56/15 и 94/18);
- Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње („Сл. гласник РС", бр. 48/11 и 40/12);
- Правилник о документацији која се доставља овлашћеној контролној организацији ради издавања потврде, као и о условима и начину продаје органских производа („Сл. гласник РС", бр. 88/16);
- Правилник о квалитету и другим захтевима за рибе, ракове, шкољкаше, морске јежеве, морске краставце, жабе, корњаче, пужеве, и њихове производе („Службени лист СРЈ" бр. 6/03, „Службени лист Србије и Црне Горе" бр. 56/03 – др. пропис, "„Службени лист Србије и Црне Горе" бр. 4/04 – др- пропис);
- Правилник о међународној потврди (сертификату) о улову и листи производа рибарства за које нису потребне међународне потврде („Сл. гласник РС", бр. 10/17, 52/17, 115/17, 39/18 и 98/18);
- Правилник о начину остваривања права на подстицаје у сточарству за производњу конзумне рибе („Сл. гласник РС", бр. 61/13 и 44/14);
- Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за квалитетна приплодна грла („Сл. гласник РС", бр. 26/17, 20/18, 34/18, 44/18 и 104/18);
- Правилник о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за изградњу и опремање објеката за унапређење примарне пољопривредне производње („Сл. гласник РС", бр. 29/18 и 30/18);
- Правилник о декларисању, означавању и рекламирању хране („Сл. гласник РС", бр. 19/17 и 16/18);
- Уредба о утврђивању Плана званичне статистике за референтну годину.

Стратегије

- Стратегија пољопривреде и руралног развоја 2014-2024 („Сл. гласник РС", бр. 85/14).

Међународни споразуми

- Конвенција Уједињених нација о праву мора од 10. децембра 1982.
- Споразум о примени XI. Дела Конвенције Уједињених нација о праву мора од 10. децембра 1982.

Табела 21. Коментари правних аката (Закона)

Закони	За спровођење и контролу овог закона надлежно је:	Одговорност особља је дефинисана:	Контролу врше:	Утврђена правила:
Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда	Министарство заштите животне средине	Интерним актом о систематизацији	рибочувари и надлежни инспектори	спроводе се
Закон о сточарству	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	пољопривредна инспекција и ветеринарска инспекција	делови закона се још увек не спроводе (постоји потреба да се пропишу правила која би се односила на пољопривреду, а спровођење правила која се односе на потврде (сертификате) о улову је одложено).
Закон о пољопривреди и руралном развоју	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	пољопривредна инспекција	спроводе се
Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	пољопривредна инспекција	спроводе се
Закон о органској производњи	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	инспектори за органску производњу	спроводе се
Закон о заштити природе	Министарство заштите животне средине	Интерним актом о систематизацији	инспекција за заштиту животне средине и носиоци јавних овлашћења (Министарство сарађује са царинском службом, полицијом и канцеларијом Републичког јавног тужиоца)	спроводе се
Закон о ветеринарству	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	ветеринарска и гранична ветеринарска инспекција	спроводе се
Закон о безбедности хране	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Интерним актом о систематизацији	ветеринарска и гранична ветеринарска инспекција	спроводе се
Закон о званичној статистици	Републички завод за статистику	Интерним актом о систематизацији		спроводе се

Табела 20. Коментари правних аката (Правилника)

Правилници	За спровођење и контролу овог закона надлежно је:	Напомена
Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов	Министарство заштите животне средине	
Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива	Министарство заштите животне средине	
Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда	Министарство заштите животне средине	
Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о документацији која се доставља овлашћеној контролној организацији ради издавања потврде, као и о условима и начину продаје органских производа	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о квалитету и другим захтевима за рибе, ракове, шкољкаше, морске јежеве, морске краставце, жабе, корњаче, пужеве и њихове производе	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о међународној потврди (сертификату) о улову и листи производа рибарства за које нису потребне међународне потврде	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Спровођење је одложено, а у току је пројекат подршке за успостављање система за контролу издавања сертификата о улову
Правилник о начину остваривања права на подстицаје у сточарству за производњу конзумне рибе	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за квалитетна приплодна грла	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за изградњу и опремање објеката за унапређење примарне пољопривредне производње	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Правилник о декларисању, означавању и рекламирању хране	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	
Уредба о утврђивању Плана званичне статистике за референтну годину	Републички завод за статистику	

Табела 21. SWOT анализа правне регулативе која се односи на рибарство

Снаге	Слабости	Прилике	Претње
- Развијена је регулатива у области	- Није успостављен систем за контролу издавања	- Постоји могућност да се правна акта	-Правна регулатива у наредном периоду неће

<p>рибарства</p> <ul style="list-style-type: none"> - Статистичка регулатива је усклађена са захтевима ЕУ - Прописи о безбедности хране су усклађени са захтевима ЕУ - Развијена је регулатива која се односи на органску производњу - Развијен је систем стимулација и подстицаја 	<p>сертификата о улову</p> <ul style="list-style-type: none"> - Делови Закона о сточарству се не примењују у области производње у аквакултури - Не постоје правилници о примени овог Закона - Не постоји регулатива која би се односила на структуралну подршку рибарству - Прописи који се односе на подстицаје нису усклађени са законодавством ЕУ. (недостају оперативни програми и неопходна је детаљнија диверсификација активности) - Стандарди стављања на тржиште нису исти као у ЕУ 	<p>развију од почетка</p> <ul style="list-style-type: none"> - У сектору постоји свест о потреби за усклађивањем прописа са правним тековинама ЕУ - Израдити прописе за учешће на конкурсима за добијање средстава из Европског фонда за поморство и рибарство (Национални стратешки план за аквакултуру и рибарство и оперативни програм) 	<p>бити усклађена са правним тековинама ЕУ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Национални стратешки план за аквакултуру и рибарство и оперативни програм нису израђени
--	---	--	--

Заједничка рибарска политика (ЗРП) се ослања на три главна стуба који дефинишу оквир за развој рибарства у ЕУ.

На нивоу ЕУ се спроводи заједничка политика у рибарству, а што подразумева заједничка правила која се примењују у свим државама чланицама. Сама Заједничка политика у рибарству утврђује циљеве, начела, мере, могућности, начин управљања, укљученост науке, спољну политику, даје циљеве за уређење тржишта, дефинише спровођење контроле и надзора, као и могућности финансијских инструмената, а дефинисана је Уредбом Европског парламента и Савета бр. 1380/2013.

Друга важан стуб ЗРП ЕУ је уређење тржишта у промету производима рибарства и аквакултуре чији су главни циљеви ојачати конкурентност рибарске индустрије ЕУ и повећати транспарентност на тржишту модернизацијом и поједностављењем постојећих уредби. Главна улога даје се организацијама произвођача, посебно у односу на колективно управљање, надзор и контролу. Такође су усвојена и нова правила о обвезним информацијама које ће купцу пружити јасније и прецизније податке приликом куповине производа рибарства. Уређење тржишта дефинисано је Уредбом Европског парламента и Савета бр. 1379/2013.

Трећи стуб одређује финансијске механизме и начин њиховог спровођења за испуњавање циљева ЗРП и Заједничког уређења тржишта за производе рибарства и аквакултуре, што је обухваћено кроз Европски фонд за поморство и рибарство, односно Европског парламента и Савета бр.508/2014.

С обзиром на чињеницу да Србија нема приступ мору и да нема активности поморског рибарства, значајан део Правних тековина ЕУ у области рибарства неће захтевати посебне напоре током имплементацији. Међутим, неке мере ће морати да буду спроведене и национално законодавство ће морати да се модификује како би се осигурала правилна примена правних тековина ЕУ.

Прописи ЕУ релевантни за сектор рибарства и аквакултуре, а у вези којих постоји потреба прилагођавања законодавства Србије:

Уредба (ЕУ) бр. 1380/2013 Европског парламента и Савета од 11. децембра 2013. о Заједничкој политици у области рибарства, измени уредби Савета (ЕЗ) бр. 1954/2003 и (ЕЗ) бр. 1224/2009 и стављању изван снаге уредби (ЕЗ) бр. 2371/2002 и (ЕЗ) бр. 639/2004 и Одлуке Савета 2004/585/ЕЗ

Основни пропис којим се дефинише заједничка политика у области рибарства ЕУ ће бити врло важан за РС у процесу придруживања ЕУ. За Србију, као континенталну земљу, слатководни ресурси, аквакултура и прерађевине су релевантни само у вези тржишта и прибављања финансијске помоћи. Веома је важно усвојити правне акте који ће покривати тематику релевантну за Србију (као што су успостављање биолошког, еколошког, техничког и друштвено-економског система за прикупљање, управљање и коришћење података, успостављање система сертификације улова.....). По завршетку процеса придруживања ЕУ, ова уредба (или уредба која буде донета уместо ове) постаће део правног система Републике Србије.

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 1224/2009 од 20. новембра 2009. о успостављању система контроле Заједнице за обезбеђивање усаглашености са правилима заједничке политике у области рибарства дефинише инспекцијски надзор и контролу активности рибарства

Република Србија ће морати да обезбеди да се контрола, инспекција и извршење спроводе у складу са захтевима заједничке политике рибарства и доменом својих риболовних активности (земља без излаза на море са прерађивачком индустријом и без рибарских бродова који су укључени у активности морског риболова). Потребно је да се у земљи успоставе све административне и техничке структуре потребне да се обезбеди контрола примене правила заједничке рибарске политике у свим фазама стављања на тржиште производа рибарства и аквакултуре, од прве продаје до продаје на мало укључујући и транспорт, успостављање система праћења. Постоји потреба да се у земљи успоставе све административне и техничке структуре потребне да се на територији земље обезбеди контрола примене правила заједничке рибарске политике у свим фазама стављања на тржиште производа рибарства и аквакултуре, од прве продаје до продаје на мало укључујући и транспорт. Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије.

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 1005/2008 о успостављању система Заједнице за спречавање, сузбијање и заустављање незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова

и

Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 1010/2009 од 22. октобра 2009. о утврђивању детаљних правила за спровођење Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 1005/2008 о успостављању Система Заједнице за спречавање, сузбијање и заустављање незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова

Неопходно је успоставити систем сертификације улова у циљу успешне борбе против ННН риболова. Тренутно важећи Правилник о међународној потврди (сертификату) дефинише програм документације о улову и листу производа рибарства за које нису потребне међународне потврде. Такође, тренутно се спроводи пројекат, финансиран од

стране ЕУ, у оквиру којег ће бити предложени даљи кораци на успостављању система контроле ННН риболова. Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије

УРЕДБА (ЕУ) бр. 1379/2013 ЕВРОПСКОГ ПАРЛАМЕНТА И САВЕТА од 11. децембра 2013. о заједничком уређењу тржишта производа рибарства и аквакултуре.

Неки од захтева ове Уредбе дефинисани су националним законодавством али је потребно извршити измену постојећих правила која се односе на стандарде стављања на тржиште и информације намењене потрошачима (систем обавезних информација за производе рибарства и аквакултуре, систем за оснивање и признавање организација произвођача). Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије. Србија ће тада бити дужна да пружи свој допринос у оквиру инструмента ЕУ за истраживање тржишта.

УРЕДБА САВЕТА (ЕЗ) бр. 2406/96 од 26. новембра 1996. о одређивању заједничких тржишних стандарда за неке производе рибарства

Ова правила су прописана Правилником о квалитету и другим захтевима за рибе, ракове, шкољкаше, морске јежеве, морске краставце, жабе, корњаче, пужеве и њихове производе. За потребе примене ове Уредбе, неопходно је извршити измене постојећег законодавства и донети нове прописе, укључујући и нови правилник.

Уредба Савета (ЕЕЗ) бр. 1536/92 од 9. јуна 1992. о утврђивању заједничких тржишних норми за конзервирану туну и паламиду

Надлежни орган власти контролише да ли се конзервирана туна и паламида стављају на тржиште само у складу са тржишним стандардима. Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије.

Уредба Савета (ЕЕЗ) бр. 2136/89 од 21. јуна 1989. о утврђивању заједничких трговачких стандарда за конзервиране сардине и производе типа сардине

Надлежни орган власти контролише да ли се конзервиране сардине и производи типа сардина стављају на тржиште само у складу са тржишним стандардима. Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије.

УРЕДБА (ЕЗ) бр. 762/2008¹ ЕВРОПСКОГ ПАРЛАМЕНТА И САВЕТА од 9. јула 2008. о достављању статистичких података о аквакултури од стране држава чланица и стављању ван снаге Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 788/96

Национална регулатива у овој области састоји се од Закона о званичној статистици („Сл. Лист РС“бр. 104/09) и Уредбе о успостављању званичне статистике за референтну годину, а неопходни подаци се прикупљају у складу са захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 762/2008.

УРЕДБА (ЕУ) 2017/1004 ЕВРОПСКОГ ПАРЛАМЕНТА И САВЕТА од 17. маја 2017. о успостављању оквира Уније за прикупљање и употребу података у сектору рибарства те управљање њима и подршка за научно саветовање у вези са заједничком политиком у области рибарства, и о стављању изван снаге Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 199/2008

У циљу имплементације ове Уредбе Република Србија је дужна да припреми план рада (национални програм за прикупљање података) и да успостави методологију и систем за компјутеризовано прикупљање података и извештавање (у вези слатководне аквакултуре, по опцији Србије).

УРЕДБА (ЕЗ) бр. 1100/2007 о увођењу мера за обнављање залиха европске јегуље

За потребе примене ове Уредбе, Република Србија ће морати да докаже да речни сливови у Србији нису природно станиште европске јегуље (у циљу изузећа од примене). У супротном, Србија је дужна да припреми и примењује план за обнављање фонда јегуље. Тренутно се ради на изради пројекта.

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 708/2007 о коришћењу страних и локално неприсутних врста у аквакултури

У Србији, коришћење алохтоних и локално неприсутних врста у аквакултури регулисано је Законом о сточарству и Законом о заштити природе. Неопходно је успоставити посебно тело надлежно за издавање дозвола, контролу уношења алохтоних врста, поступке пуштања у отворене објекте за аквакултуру, вођење бесплатно доступног регистра уноса и премештања који ће садржати историјат свих поднетих захтева и документацију прикупљену пре издавања дозволе и током периода надзора . Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије.

Уредба Савета (ЕЗ) бр. 834/2007 од 28. јуна 2007. о органској производњи и означавању органских производа и стављању ван снаге Уредбе (ЕЕЗ) бр. 2092/91

Органска производња у Србији уређена је Законом и подзаконским актима. Неопходно је даље усклађивање са правилима ЕУ у овој области због чињенице да одредбе Уредби ЕУ које су ступиле на снагу после 2010 нису унете у домаће законодавство.

Уредба Комисије (ЕУ) бр. 1388/2014 од 16. децембра 2014. о проглашавању одређених категорија помоћи привредним субјектима који се баве производњом, прерадом и стављањем на тржиште производа рибарства и аквакултуре спојивим са унутрашњим тржиштем у примени члана 107. и 108. Уговора о функционисању Европске уније (Уредба о групним изузећима)

Након приступања ЕУ, ова уредба ће постати део правног система Републике Србије. Србија је дужна да именује Надлежни орган и да обезбеди објављивање података о одобреној помоћи на националном или регионалном нивоу на свеобухватној државној Интернет страници.

УРЕДБА КОМИСИЈЕ (ЕУ) бр. 717/2014 од 27. јуна 2014. о примени члана 107. и 108. Уговора о функционисању Европске уније на *de minimis* помоћ у сектору рибарства и аквакултуре

Република Србија је дужна да именује Надлежни орган и да успостави правилан надзорни систем.

УРЕДБА (ЕУ) бр. 508/2014 Европског парламента и Савета од 15. маја 2014. о Европском фонду за поморство и рибарство и стављању ван снаге уредби Савета

(ЕЗ) бр. 2328/2003, (ЕЗ) бр. 861/2006, (ЕЗ) бр. 1198/2006, (ЕЗ) бр. 791/2007 и Уредбе (ЕУ) бр. 1255/2011 Европског парламента и Савета

У циљу имплементације ове Уредбе неопходно је извршити измене постојеће регулативе и донети нове правне акте. Србија је дужна да успостави правни и институционални оквир за имплементацију и праћење оперативног програма, избор пројеката, сертификацију расхода, евалуацију, контролу и ревизију, као и да изради Оперативни програм за Европски фонд за поморство и рибарство, вишегодишњи национални стратешки план за аквакултуру те да спроведе ex-ante евалуацију.

9.2. Политика подстицаја

Спровођење мера које се односе на структурну подршку уређено је следећим правним актима:

- Закон о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 41/09, 10/13 и 101/16 –др. закон); Овим законом уређују се: циљеви пољопривредне политике и политике руралног развоја, као и начин њиховог остваривања, Регистар пољопривредних газдинстава, евидентирање и извештавање у пољопривреди, укључујући подстицаје за сектор рибарства који се финансирају из државног буџета. Овим законом уређују се и правила посебног поступка спровођења и контроле ИПАРД програма;
- Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16). Овим законом уређују се подстицаји који се финансирају из државног буџета, начин коришћења подстицаја, Регистар подстицаја у пољопривреди и руралном развоју, као и услови за стицање права на подстицаје у оквиру пољопривреде и руралног развоја. Законом се уређују и подстицаји у виду директних плаћања у сектору рибарства (за квалитетне приплодне матице риба шарана и пастрмке као и за производњу конзумне) и за мере руралног развоја у виду инвестиција у сектор аквакултуре. Према овом закону, подстицаји за органску производњу су 40% већи у односу на подстицаје намењене конвенционалној производњи;

На основу Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју донета су следећа подзаконска акта:

- Правилник о начину остваривања права на подстицаје у сточарству за производњу конзумне рибе („Сл. гласник РС”, бр. 61/13 и 44/14) којим се уређује начин остваривања права на подстицаје у сектору сточарству за производњу конзумне рибе;
- Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за квалитетна приплодна грла („Сл. гласник РС”, бр. 26/17, 20/18, 34/18, 44/18 и 104/18) којим се прописују услови и начин остваривања права на подстицаје за квалитетне приплодне матице риба шарана и пастрмке;
- Правилник о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за изградњу и опремање објеката за унапређење примарне

пољопривредне производње („Сл. гласник РС", бр. 29/18, 30/18 и 27/19) – уређује подстицаје за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава за изградњу и опремање објеката аквакултуре.

У циљу правилне имплементације захтева прописаних Уредбом: **УРЕДБА (ЕУ) бр. 508/2014 Европског парламента и Савета од 15. маја 2014. о Европском фонду за поморство и рибарство и стављању ван снаге уредби Савета (ЕЗ) бр. 2328/2003, (ЕЗ) бр. 861/2006, (ЕЗ) бр. 1198/2006, (ЕЗ) бр. 791/2007 и Уредбе (ЕУ) бр. 1255/2011 Европског парламента и Савета** потребно је да Република Србија предузме следеће кораке:

- Да изради јединствен оперативни програм за имплементацију приоритета ЕУ који ће бити суфинансирани од стране пост-ЕФПР-а.

Овај оперативни програм мора да укључује:

а) SWOT анализу ситуације и идентификацију потреба,

б) опис стратегије,

ц) посебне потребе подручја обухваћених мрежом Натура 2000,

д) процену посебних ex ante услова,

е) опис оквира успешности,

ф) листу одабраних мера,

г) листу критеријума за избор подручја рибарства и аквакултуре,

и) листу критеријума за избор стратегија локалног развоја који предводи заједница,

ј) захтеве и планове за процену,

к) финансијски план,

л) информације о комплементарности и координирању с ЕСИ фондовима и другим релевантним Унијиним и националним инструментима финансирања,

м) начине спровођења оперативног програма,

н) листу тела, општих и посебних циљева,

о) општи поступак прикупљања података,

п) методе израчунавања поједностављених трошкова

- Државе чланице морају обезбедити да ex ante проценитељ буде ангажован још у раној фази поступка развоја оперативног програма.

- Државе чланице Комисији електронским путем подносе планове рада за прикупљање података.

- Државе чланице морају да успоставе систем за управљање и контролу.

- Кључне информације о спровођењу оперативног програма, о свакој операцији која је одабрана за финансирање те о извршеним активностима које су неопходне за активности праћења и евалуације, укључујући кључне карактеристике корисника и пројекта, евидентирају се и чувају у електронској форми.

- Управљачко тело и одбор за праћење прате оперативни програм помоћу финансијских показатеља и показатеља производа и резултата.

- Потребно је подузети све потребне кораке како би гарантовала поверљивост података саопштених или добијених контролама на лицу места или у контексту потврђивања спроведених рачуна;

- Неопходно је утврдити услове за обуставу плаћања, умањење или укидање финансијске помоћи.

Поред тога, државе чланице морају да сачине вишегодишњи национални стратешки план за аквакултуру.

9.3. Институције подршке

Институције подршке представљене су пре свега министарствима надлежним за област рибарства: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство за заштиту животне средине, Владе Републике Србије, а која креирају, спроводе и контролишу политику везану за сектор рибарства. Поред институција на националном нивоу постоје и институције на покрајинском и локалном нивоу које се баве подршком сектора рибарства.

Институционална подршка сектору се реализује и преко школовања кадра за послове рибарства. образовање на нивоу средњих пољопривредних школа углавном подразумева образовање техничких лица са широким спектром делатности, попут пољопривредног техничара и зоотехничара, који се могу бавити између осталих делатности и рибарством. Образовни профил прехрамбени техничар подразумева и спровођење сточарске производње, међу којима може бити и рибарство, као и рад у производњи и преради рибе. Мада се мора рећи да је број таквих институција веома мали, тако од 38 средњих пољопривредних школа, само се у једној школи (Пољопривредно шумарској школи „Јосиф Панчић“ Сурдулица) школује техничар за ловство и рибарство (одељење са 20 ученика). Међутим, постоје и друге државне или приватне школе у оквиру којих се може стећи звање Техничар за ловство и рибарство, а попут Академије Oxford, где се школују Техничари за ловство и рибарство, Техничке школе „Милева Марић – Анштајн“ из Новог Сада и Шумарске школе из Краљева.

Када је у питању подршка од високошколских институција, ни на једном факултету у Републици Србији не постоје студије рибарства. Знање о рибарству се стиче кроз један или више курсева који се односе на поједине области рибарства на пољопривредним и ветеринарским факултетима. Слично је и са образовањем студената из области прераде риба, стручна знања се стичу на пољопривредним и ветеринарским факултетима.

Када је у питању газдовање на риболовним водама, стручњаци запослени код корисника риболовних вода се школују на биолошким и пољопривредним факултетима.

Пољопривредно саветодавне службе такође учествују у унапређењу знања код произвођача риба (мада често саветодавци нису у довољној мери обучени да би са довољно компетенција могли да саветују произвођаче риба) . Институционална подршка је и кроз организацију семинара (попут оних које организује Институт за примену науке у пољопривреди), као и преко одржавања научних скупова – конференција из области рибарства, а које у Србији у последње две деценије организује Пољопривредни факултет у Земуну.

10.ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

10.1.Закључци

- Србија, као континентална земља, нема ни једну морску рибарску делатност нити било каква рибарска пловила која обављају делатност на мору под српском заставом те је рибарство ограничено на слатке воде.

- Рибарство представља мали сегмент српске привреде. У укупном промету (продаји и откупу) производа пољопривреде, шумарства и рибарства промет рибом у последње две деценије се креће око 0,5%. Бруто додата вредност рибарства чини свега 0,03 до 0,04% БДП.

- Делатност слатководног рибарства се одвија кроз аквакултуру (производњу риба и других организама из тарифне линије), рибарство отворених вода и прераду риба.

- Аквакултура се реализује у топоводним (шаранским), хладноводним (пастрмским) рибњацима и РАС системима. Број рибњака регистрованих у Управи за ветерину је 149, од чега 77 шаранских, 68 пастрмских и 4 рибњака (РАС система) за гајење кечига. Укупне површине под шаранским рибњацима регистроване у РЗС-у у последњој деценији варирају између 6 492 и 8 940 ха (незванично око 14 000 ха) , а под пастрмским рибњацима између 33 255 м² и 814 411 м² (незванично око 14 ха). Шарански рибњаци су углавном лоцирани у Војводини, а пастрмски у брдско планинским подручјима Србије.

-Привредни излов рибе из отворених вода (великих река: Дунава, Саве и Тисе) обављају привредни рибари. Број привредних рибара (регистрованих као предузетници са пуним радним временом) се у последњих десет година кретао између 295 и 388.

- У производњи риба доминирају (преко 90%) шаран и калифорнијска пастрмка. Поред ове две врсте, гаји се: сом, смуђ, штука, бели и сиви толстолобик, бели амур, бабушка и лињак на шаранским рибњацима и поточна пастрмка, младица и липљан на пастрмским рибњацима, као и кечига и сибирска јесетра у РАС системима. У излову из отворених вода од 50-так врста које се изловљавају, доминирају: шаран, сом, смуђ, штука, бели и сиви толстолобик, бели амур, деверика и бабушка.

- Производња рибе у последњој деценији варира између 7 278 тона (од чега из аквакултуре 5 070, а 2 208 тона из излова из отворених вода) колико је евидентирано у 2017. години и 13 013 тона (од чега из аквакултуре 7 629 и 5 384 тоне из излова из отворених вода), колико је евидентирано у 2011. години. Уколико се упореди количина произведене рибе (аквакултура) у Србији са земљама чланицама ЕУ, видеће се да је Србија негде при средини по производњи, односно да мању производњу од Србије има 12 чланица ЕУ.

-Број регистрованих прерађивача је 61, од којих су 16 на листи одобрених објеката за извоз рибе у ЕУ. Прерађивачи, углавном морску рибу (туну и лососа) увозе из Норвешке и Индонезије, па након што је прераде извозе је у земље ЦЕФТА споразума и ЕУ. Међу прерађевинама доминирају филети (55%) и конзервисана риба (20%). Поред прерађивача риба, а имајући у виду да мекушци припадају истој тарифној групи као и риба треба поменути и 5 прерађивача пужева: 3 већа и 2 мала занатска објекта.

- Просечна потрошња рибе у Србији по глави становника је између 5 и 6 кг по званичним (односно 7 кг по незваничним) подацима, а што је 3-4 пута мање од европског и светског просека. Уколико се по конзумирању рибе Србија упореди са чланицама ЕУ, Србија дели последње место са Мађарском. Од наведене количине рибе која се конзумира, око $\frac{3}{4}$ се увезе.

-Увоз рибе бележи стални раст. У последњој деценији се кретао од 23 336 тона (2008.) у вредности од 69 милиона долара, до 36 089 тона (2018. године) у вредности од 102 милиона долара. Извоз рибе из Србије углавном је базиран на рибљим прерађевинама (и то на преради увезене морске рибе) и последњих година бележи значајан раст, од 697 тона (у вредности од 4,1 милион долара), извезене 2012. године, до 2095 тона, извезене 2018. године (у вредности од 17,5 милиона долара).

-Ресурси са којима Србија располаже су јако велики, као и потенцијал развоја овог сектора у Републици Србији. Најважнији су: Велике слободне неплодне површине у Војводини, које се не могу користити за друге намене, а погодне су за изградњу шаранских рибњака; Располовиви водени ресурси; Поседовање сировина за производњу хране за рибе; Постојећи велики капацитети за производњу екструдираних хране за рибу; Постојање савремених програма селекције шарана и пастрмке; Прерађивачки капацитети у сталном успону; Могућност значајног повећања пласмана рибе на домаћем тржишту; Огроман дефицит рибе на европском тржишту; Стални раст конзумације рибе у Европи и свету. Све наведено указује на предуслове да Србија са великим дефицитом у спољно трговинској размени врло брзо може остварити огроман суфицит.

- Имајући у виду растући значај рибарства у Европи и свету, као и значајне ресурсе којима РС располаже, али и чињенице попут великог дефицита Србије у спољно трговинској размени рибом, неопходно је да сектор рибарства буде више подржан од стране Владе Републике Србије, кроз развој институција подршке, као и кроз доступност националних и ИПАРД фондова овом сектору.

-Сектор рибарства се суочава са великим бројем изазова. Најважнији су: мали број рибњака; запуштени рибњачки производни објекти (из производње искључено око 4 500 ха у последње 2 деценије); одсуство диверзификације у аквакултури (савремених система за гајење и врста које се гаје); недовољно савремене опреме у производњи и превозних средстава за транспорт живе и свеже рибе; велики притисак ихтиофагних птица и сисара (видри) на гајену рибу, рибокрадице; недостак квалитетне селекционисане млађи за насад рибњака и млађи аутохтоних врста риба за порибљавање отворених вода; недовољно савремене опреме за прераду и паковање у прерађивачком сектору; слаба заступљеност

атрактивних рибљих прерађевина слатководних риба у прерађивачком сектору; недовољно расхладних система (хладњача) у производњи; непостојање откупних центара за рибе од привредних рибара; недостатак система за пречишћавање воде на пастрмским рибњацима и из погона за прераду риба ради заштите рецепијената од загађења.

10.2. Препоруке

Влади Републике Србије и Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде

- Усагласити национално законодавство са правним тековинама ЕУ, поштујући интересе свих учесника у тржишном ланцу;
- Урадити Национални стратешки план за аквакултуру и рибарство, као и оперативни програм;
- Унапредити подршку сектору рибарства имајући у виду стање рибарства, подршке сектора у суседним земљама и ЕУ, као и потенцијал развоја овог сектора кроз националне мере подстицаја;
- Успоставити инфраструктуру која ће стварати предуслове за: унапређење производње, смањење трошкова производње, смањење увоза и повећање извоза, као и повећање додате вредности производа у тржишном ланцу;
- Чињеница да изловљена риба из отворених вода заврши на столу као конзумна намирница, као и да се ради о привредној делатности, говори у прилог томе да би се привредно рибарство отворених вода требало наћи под окриљем МПШВ, а не министарства надлежног за заштиту животне средине;
- Унапредити саветодавне службе у домену рибарства и аквакултуре;
- Промовисати значај рибарства у обезбеђивању хране, значај рибе као конзумне намирнице и инвестиција у овај сектор;
- Подстицати прерађивачки сектор (са тежиштем на базирању на домаћој сировини);
- Унапредити капацитете за управљање и споровођење ЕУ фондовима за сектор рибарства.

Произвођачима

- Унапредити знање и информисање;
- Усмерити инвестиције на кључна места која ће се најбоље одразити на тржишну перспективу, а у складу са одрживим развојем;
- Унапредити сарадњу са осталим произвођачима, као и са другим учесницима у тржишном ланцу;
- Унапредити удруживања у интересне групе;
- Унапредити увођење додате вредности производа (попут производње омега 3 шарана, органске рибе, еколошке рибе...);
- Унапредити диверзификацију коришћења расположивих рибњачарских површина и самих врста водених организама;
- Унапредити мере биосигурности.

Прерађивачима

- Унапредити диверзификацију производа и паковања;
- Унапредити усвајање и примену стандарда, уз примену система за оцењивање квалитета;
- Унапредити проналажење нових (домаћих и страних) тржишта;

- Усмерити инвестиције на кључна места у преради, а како би резултирали смањењем цена производње и повећањем количине прерађене рибе;
- Унапредити промоцију производа у циљу отварања нових тржишта;
- Унапредити сарадњу са друим произвођачима у циљу заједничких наступа на тржишту и постизања осталих заједничких циљева;
- Унапредити организацију и управљање тржишним ланцима снабдевања;
- Унапредити мере заштите животне средине од загађења.

Трговцима

- Унапредити пренос информација ка купцима о нутритивним вредностима значаја рибе као намирнице;
- Унапредити систем означавања квалитета рибе у промету;
- Унапредити стандарде хигијене и безбедности рибе у транспорту и приликом лагеровања рибе;
- Унапредити стандарде хигијене и безбедности продаје рибе (посебно у рибарницама на пијацама).

КРОЗ ИПАРД 3 ПРОГРАМ:

Мера 1:

-Изградња нових производних капацитета аквакултуре, реконструкција постојећих и унапређење инфраструктуре (путне, развода воде, струје) на рибњацима производних капацитета преко 10 тона у циљу повећања производње у Србији;

-Подршка произвођачима (производних капацитета преко 10 тона рибе) у циљу унапређења услова за гајење и чување риба на постојећим рибњацима и набавка нове опреме која се користи за гајење и транспорт рибе укључујући биосигурност, стандарде заштите животне средине, као и унапређење инфраструктуре и опреме која се користи на газдинству како би се постигла боља одрживост и конкурентност на тржишту ЕУ.

-Подизање и унапређење (кроз реконструкцију постојећих, доградњу, проширење и опремање) складишних капацитета за храну за рибе и свеже изловљену рибу на рибњацима и код правних субјеката које се баве откупом рибе од привредних рибара и прометом свеже изловљене рибе из отворених вода (најмањег капацитета 10 тона).

Мера 3:

- Подстицање изградње нових прерађивачких капацитета;
- Унапређење подршке прерађивачима са минималним капацитетом од 200 кг дневно у складу са ЕУ стандардима;
- Подстицање увођења нових технологија, унапређење технолошких процеса и производа у циљу постизања боље позиције на домаћем и међународном тржишту код прерађивача капацитета најмање 200 кг дневно;
- Унапређење диверзификације производа и паковања;

- Увођење система безбедности и квалитета хране (GHP, GMP, HACCP и ISO – 9001, 22000);
- Побољшање третмана и управљање споредним производима животињског порекла.

11. РЕФЕРЕНЦЕ

<http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/dokumenta/dokumenta.html>
https://webgate.ec.europa.eu/sanco/traces/output/RS/FFP_RS_en.pdf
https://ec.europa.eu/fisheries/press/eu-fish-market-2018-edition-out_pl
<https://phys.org/news/2018-09-fish-consume-global-seafood-consumption.html>
www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf
https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Aquaculture_statistics&oldid=356961
ФАО,Завршни извештај ТЦП/СРБ/3702/Ц2 (653 785), Побољшана правила и прописи за сектор рибарства у односу на захтеве из правних тековина ЕУ

12. ПРИЛОГ

12.1.Бруто марже

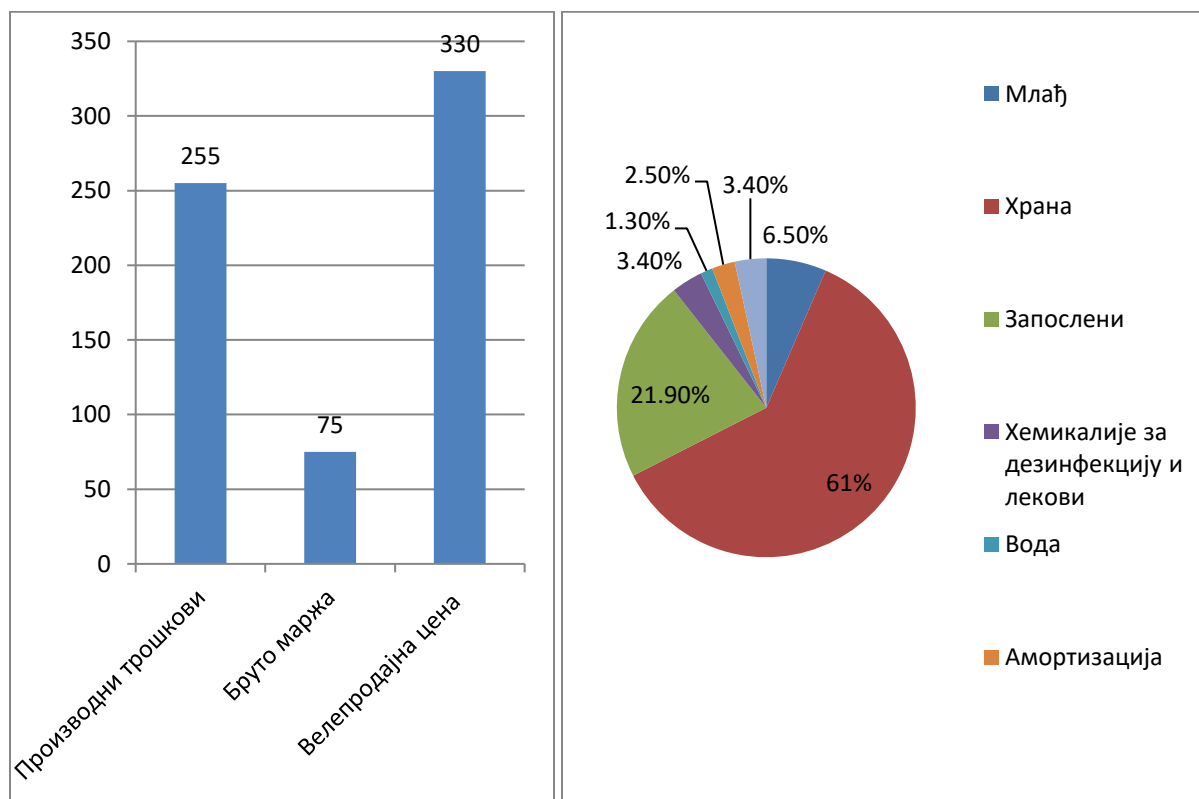
Бруто марже у аквакултури су прилично варијабилне од године до године. На зараду произвођача риба у великој мери утичу славе у новембру и децембру, односно да ли су славе у среду и петак, када су на трпези посни оброци. Риба је вероватно једини прехранбени артикал који зависи од посних слава. Међутим када се узме у обзир да је слатководна риба која се производи у Србији готово 100 % оријентисана ка домаћим купцима онда ова чињеница не изненађује. Како у промету живе/свеже рибе доминира шаран као врста рибе која се највише производи у Србији и чије гајење је углавном оријентисано на излов у новембру и децембру, утицај слава је посебно изражен код ове врсте. за разлику од профитабилности код шарана, профитабилност у производњи пастрмке, варирања постоје, али су далеко мање зависна од слава, а више од повремених „удара“ увоза пастрмке из Албаније и Турске.

С обзиром да је Мера 1 – инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава дефинисана преко количине произведене рибе и приказ инпута у производњи, као и производни трошкови и бруто маржа остварена у производњи ће се изразити преко килограма рибе. Учешће инпута, као и бруто маржа ће се изразити у три најчешће варијанте гајења рибе у Србији: интензивно гајење пастрмки (са производњом од 45 кг/м³), полуинтензивно гајење шарана (на рибњацима већих површина) базирано на исхрани екструдираним храном, са производњом 1, 85т/ха и интензивно гајење шарана (на рибњацима мањих површина) базирано на прихрани екструдираним храном и са производњом 5т/ха. Све три опције су дате у условима када не долази до већих угинућа условљених вирусним болестима, као и у условима стабилних и успешних

пољопривредних газдинстава која располажу са довољно обртних средстава за обављање технолошких операција на рибањацима.

Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто марже и велепродајна цена у производњи конзумне пастрмке

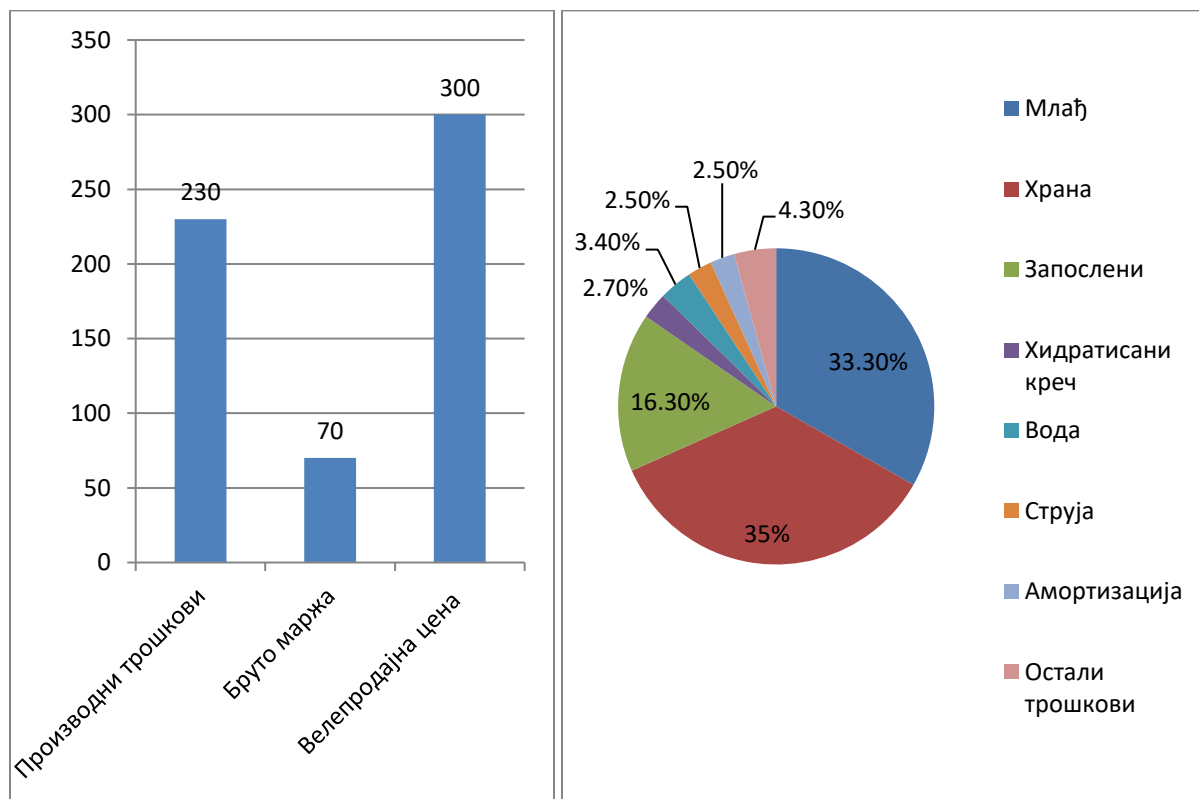
На основу графикана (1 и 2) се види да су највећег учешћа у инпутима: храна, млађ и запослени (заједно 89%), док сви остали трошкови (вода, превоз, енергија, хемикалије за дезинфекцију, лекови, потрошни материјал, консултантске услуге...) чине 11%. Износ новца који се може зарадити по килограму пастрмке је 75 динара. Уколико на рибању (пољопривредном газдинству) раде чланови породичног домаћинства, поред износа новца који се може зарадити, породичном домаћинству остаје још и износ за рад на рибању, а што би било 55,8 динара, тако да би са 75 динара бруто марже, укупан износ новца који по килограму пастрмке остане породичном домаћинству био 130,8 динара (1,11 евра). У производњи од 10 тона рибе, а коју могу опслужити чланови породице (породичног пољопривредног газдинства) износ новца који би газдинство зарадило је 1 308 000 динара, односно на месечном нивоу износ од 109 000,00 динара.

Графикони 1 и 2. Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто маржа и велепродајна цена у производњи конзумне пастрмке

Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто марже и велепродајна цена у производњи шарана у полуинтензивној производњи

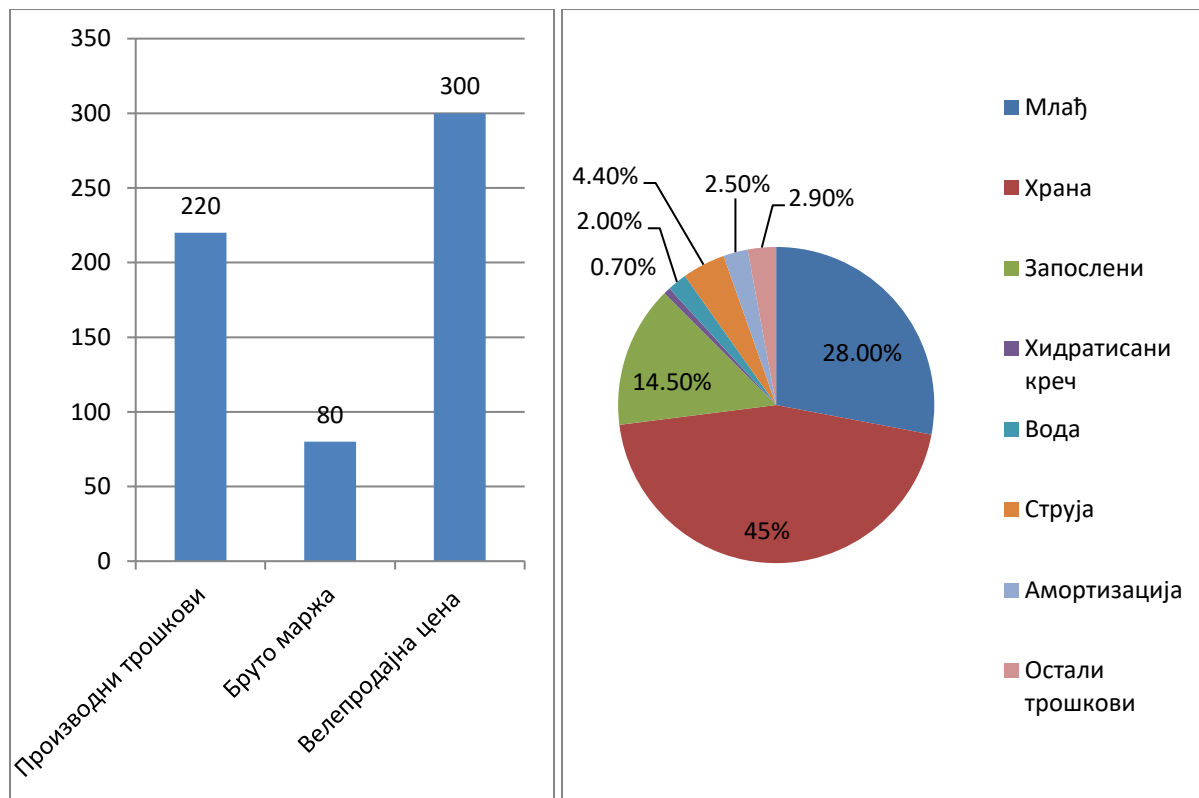
На основу графикана (3 и 4) се види да, као и код пастрмке, су највећег учешћа у инпутима: храна, млађ и запослени (заједно 84,7%), док остали трошкови (вода, превоз, струја, креч, кисеоник, потрошни материјал, консултантске услуге...) чине 15,3%. За разлику од производње пастрмке, учешће хране, а с обзиром да се ради о полуинтензивној производњи (где део потреба шаран задовољава из природне хране рибњачког екосистема) је знатно мање. Међутим, учешће цене млађи је знатно веће. Износ новца који се може зарадити по килограму шарана је 70 динара. Уколико на рибњаку (пољопривредном газдинству) раде чланови породичног домаћинства, поред износа новца који се може зарадити, породичном домаћинству остаје још и износ за рад на рибњаку, а што би било 37,5 динара, тако да би са 70 динара бруто марже, укупан износ новца који по килограму шарана остане породичном домаћинству био 107,5 динара (0,91 евро). У производњи од 10 тона рибе, а коју могу опслужити чланови породице (породичног пољопривредног газдинства) износ новца који би газдинство зарадило је 1.075.000,00 динара, односно на месечном нивоу то би био износ од 89 583,00 динара.

Графикони 3 и 4. Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто маржа и велепродајна цена у полуинтензивној производњи шарана

Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто марже и велепродајна цена у производњи конзумног шарана од једногодишње млађи у интензивној производњи (са производњом 5 т/ха)

На основу графикана (5 и 6) се види да, као и у претходна два случаја, највећи део трошкова чине: храна, млађ и запослени (заједно 87,5%), док остали трошкови (вода, превоз, струја, креч, кисеоник, потрошни материјал, консултантске услуге...) чине 12,5%. Разлика у односу на полуинтензивну производњу је пре свега у повећаном учешћу хране, а имајући у виду да је потрошња хране већа, услед мањег учешћа природне хране у исхрани шарана гајеног у интензивној производњи у земљаним објектима, а где у другој половини сезоне гајења се не рачуна на природну храну. Износ новца који се може зарадити по килограму шарана у овом виду производње је 80 динара. Уколико на рибњаку (пољопривредном газдинству) раде чланови породичног домаћинства, поред износа новца који се може зарадити, породичном домаћинству остаје још и износ за рад на рибњаку, а што би било 31,9 динара, тако да би са 80 динара бруто марже, укупан износ новца који по килограму шарана остане породичном домаћинству био 111,9 динара (0,95 евра). У производњи од 10 тона рибе, а коју могу опслужити чланови породице (породичног пољопривредног газдинства) износ новца који би газдинство зарадило је 1.119.000,00 динара, односно на месечном нивоу то би био износ од 93 250,00 динара.

Графикони 5 и 6. Производни трошкови са процентуалним учешћем инпута, бруто маржа и велепродајна цена у интензивној производњи шарана

12.2. Акредитоване лабораторије за испитивање квалитета риба

1. Институт за хигијену и технологију меса (ИНМЕС) Каћанског бр. 3, Београд

Акредитација:

2001. године, успоставио документован и сертифициован систем квалитета и рада према захтевима тадашње верзије стандарда ЈУС ИСО 9001:2001, као водеће научно-истраживачке организације у области производње и испитивања намирница животињског порекла и друге врсте хране, као и предмета опште употребе. Сертификација пословног система, према новој верзији стандарда СРПС ИСО 9001:2008, први пут је обављена 21.01.2011. године, а последња ресертификација система менаџмента према овој верзији стандарда у децембру 2016.

Структура и делокруг активности:

- Микробиолошка и молекуларно – биолошка испитивања
- Хемијска и физичко – хемијска испитивања
- Испитивања резидуа
- Имуноенсимска испитивања
- Сензорска физичка и паразитолошка испитивања
- Испитивања радиоактивности

2. СП лабораторија ад Бечеј, Индустијска 3, Бечеј

Акредитација:

Лабораторија је акредитована у складу са ISO/IEC 17025 од стране Акредитационог тела Србије, и систем квалитета је усаглашен са захтевима овог стандарда. Први пут је акредитована од стране АТС-а у септембру 2001. године, а у јануару 2019. године је извршена последња реакредитација.

Структура и делокруг активности:

- Одређивање резидуа пестицида са ECD и HSS техником ињектовања узорака i LC са MS/MS
- Одређивање микотоксина - на HPLC са FLD и LC са MS/MS
- Одређивање метала на индуковано куплованој плазми са масеним детектором (ICP-MS)
- Одређивање конзерванаса на HPLC са PDA детектором
- Одређивање витамина на HPLC са FLD i PDA
- Одређивање садржаја полихлорованих бифенила ODREĐIVANJE SADRŽAJA на GC са MS/MS
- Одређивање садржаја поплицикличних ароматичних угљоводоника на GC са MS/MS
- Одређивање састава масних киселина на GC са FID
- Одређивање аминокиселинског састава са електрохемијским детектором
- Одређивање сулфонамида применом LC са MS/MS
- Микробиолошка испитивања хране
- Оређивање параметара квалитета хране
- Утврђивање оригиналности и географског порекла производа методом масене спектрометрије односа изотопа (IRMS)

3. Центар за испитивање намирница (ЦИН) д.о.о. Змаја од Ноћаја 11, Београд

Акредитација:

Pouzdanost i tačnost laboratorijskih ispitivanja upotpunjene su i radom laboratorije Centra u skladu standardima SRPS ISO/IEC 17025:2006, pri čemu je čitav proces standardizovan, počev od uzimanja uzoraka zaključno s laboratorijskim ispitivanjima.

Структура и делокруг активности:

- Микробиолошка испитивања
- Паразитолошка испитивања
- Сензорна испитивања
- Хемијска испитивања
- Хемијска испитивања резидуа штетних материја
- Имунохемијска испитивања резидуа штетних материја

4.Институт за ветеринарство "Нови Сад", Руменачки пут 6, Нови Сад

Акредитација:

Систем управљања квалитетом и акредитацију Институт је успоставио и сертифицивао 1998. године у циљу демонстрирања сопствене способности да задовољи захтеве и очекивања корисника услуга и свих других заинтересованих. Институт се определио да у 2001. години изврши усаглашавање свог система квалитета према процесном моделу и акредитује Завод за лабораторијска испитивања са новим захтевима међународних стандарда ЈУС ИСО 9001:2001 и ЈУС ИСО/ИЕЦ 17025:2001. Сертификација система управљања квалитетом је извршена 17. Маја 2002. године, а акредитација Завода за лабораторијска испитивања 18.децембра 2003. године.

Структура и делокруг активности:

- Токсиколошким и фармаколошким испитивањима
- Микробиолошким и хемијским анализама хране за животиње
- Радиометријска и истраживања радијационе хигијене
- Микробиолошким и хемијским анализама намирница анималног порекла
- Анализа квалитета семена приплодних животиња
- Молекуларна ветеринарска дијагностика

5. Научни институт за ветеринарство Београд, Аутопут за Загреб, бр 3, Н. Београд

Акредитација:

У циљу сталног унапређења квалитета рада Институт је увео и сертифицивао стандард "Систем менаџмента квалитетом – Захтеви (ISO 9001:2001)" (оцена и верификација – TÜV SÜD Management Service GmbH).Такође је извршена имплементација стандарда"Општи захтеви за компетентност лабораторија за испитивање и лабораторија за етелонирање (ISO / IEC 17025:2006)". Позитивну оцену да се у потпуности примењује стандард ISO / IEC 17025:2006 дало је Акредитационо тело Србије. Сходно одредбама Закона о научноистраживачкој делатности Институт је извршио акредитацију по науци и заведен је у регистар научно-истраживачких института као истраживачко-развојни институт под редним бројем 110-00-34/58.

Структура и делокруг активности:

-Испитивање присуства генома вируса, узорчника болести код риба (KHV, VHS, IHN, IPN, EHN, PVŠ, CyHV-2, CEV, SD)

- Паразитолошка испитивања

- Бактериолошка испитивања

- Серолошка испитивања

12.3. Листа одобрених извозних објеката за извоз производа од рибе у ЕУ

Табела 1 . Листа одобрених извозних објеката за извоз производа од рибе у ЕУ

Број одобрења	Назив	Место	Регион	Делатност	Напомена	Датум захтева
1	Јухор АД	Јагодина	Поморавски округ	ЦС, ПП	Аq	25.06.2015.
64	КАРНЕХ ДОО ВРБАС	Врбас	Јужно-бачки округ	ЦС, ПП	Аq	25.06.2015.
127	АД "НЕОПЛАНТА" Нови Сад	Нови Сад	Јужно-бачки округ	ЦС, ПП	Аq	25.06.2015.
1005	МАТИЉЕВИЋ НОВИ САД	Јужно-бачки округ	Јужно-бачки округ	ЦС, ПП	Аq	16.05.2018.
0617	АНКОРА НУОВА ДОО	Добановци	Град Београд	ЦС, ПП	Аq	12.02.2016.
06019	Дгд Рибарство Доо	Бачки Јарак	Јужно-бачки округ	ПП	Аq	03.02.2012.
06021	Васовић Доо Чачак	Чачак	Моравички округ	ЦС		23.09.2015.
06022	ЛОВО ПРОМЕТ ДОО, КАМУРЛШЈСК ИПУТ ББ	Ниш	Нишавски округ	ЦС, ПП	Аq	26.12.2016.
06026	КРИСТАЛСО ДОО БЕОГРАД	Крњешевци	Сремски округ	ЦС, ПП	Аq	23.08.2013.
06030	Туналух Доо Београд	Ипђија	Сремски округ	ЦС, ПП	Аq	23.09.2015.
06033	BARBE SEAFOOD ДОО БЕОГРАД	Пожега	Златиборски округ	ЦС, ПП	Аq	16.12.2015.
06036	SEAFOOD Доо Смедерево	Смедерево	Подунавски округ	ЦС, ПП	Аq	15.06.2017
06038	TAM Fish & Shrimps д.о.о.	Параћин	Поморавски округ	ЦС, ПП	Аq	15.06.2017.
9004	ПРИНЦИПАЛ ДУО САЏАК	Чачак	Моравички округ	ЦС, ПП	Аq	27.07.2017.
20454	ФРИКОМ ДОО	Београд (Нови Београд)	Град Београд	ЦС	Аq	24.01.2018.
20514	Принципал Дуо Доо	Сопот	Град Београд	ЦС		24.04.2014.

Важи од: 27.06.2018; Датум објављивања: 14.06.2018.

Ознаке делатности: ЦС – хладњача; ПП – прерађивачки погон; ознаке напомена: Аq – производ аквакултуре (производи из узгоја осим живих шкољки)

Извор https://webgate.ec.europa.eu/sanco/traces/output/RS/FFP_RS_en.pdf